

ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΜΕΤΑ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΦΩΝΗΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΠΑΡΑΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ

ΤΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΞΕΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΝ ΤΟΙΣ ΠΑΡΗΜΙΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΙΣ

Μετὰ δέμητον ἀνάπαυλαν καὶ πολυπληθῆ καὶ πολυειδῆ τοῦ ἡμετέρου Γένου ἐκπαιδευτήρια εἰσέρχονται εἰς νέον πολὺν ἐκπαιδευτικὸν ἀγῶνα. Ὁ κώδων τοῦ νέου σχολικοῦ ἐπιπέδου προσκαλεῖ διδάσκοντας καὶ διδασκομένους πρὸς νέαν ἠθοποιὸν καὶ ἠθοποιὸν ἐργασίαν, ἡ ὁποία ὑποτίθεται ὅτι θὰ εἶνε πάντως τελειότερα καὶ ἀριωτέρα τῶν προηγουμένων σχολικῶν ἐτῶν. «Γηράσκων τις ἀεὶ διδάσκειται» λέγει τὸ ἀλάνθαστον τῆς σοφῆς προγονικῆς πείρας ρητόν.

Τὰ ἐκπαιδευτήρια ἡμετέρου γένους μὲν δὲν εἶνε προωρισμένα νὰ παρέχουσι τυπικὰς μόνον γνώσεις, ἀλλὰ δέον νὰ προσπαθῶσιν οὕτως ὥστε αἱ παρεχόμεναι γνώσεις παντοιοτρόπως νὰ ἐξυπηρετῶσι καὶ προβιβάζωσι καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸ ἔθνος καὶ τὴν θρησκείαν τῶν μαθητευομένων. Ὅφειλομεν εὐλικρινῶς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὰ ἡμέτερα ἐκπαιδευτήρια, μεθ' ὅλην τὴν ἔλλειψιν ἐπαρκῶν ὕλικῶν μέσων καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀντιξόους καιρικὰς περιστάσεις, ἀρκούντως ἀνταποκρίνονται εἰς τὸν μέγαν αὐτῶν προορισμόν, καθόσον καὶ τὴν πρωτεύουσαν κατέχουσι θέσιν μεταξὺ τῶν συνοίκων λαῶν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον σοβαρῶς ταῦτα ὑστεροῦσιν εἶνε τὸ μάθημα τῆς μουσικῆς, ἡ ἔλλειψις τῆς ὁποίας δὲν προέρχεται κυρίως ἐξ ἀνεπαρκείας τῶν μέσων ἢ τῶν προσώπων, ἀλλ' ἐξ ἀτελοῦς καὶ κακῆς τῶν πραγμάτων ἀντιλήψεως, μὴ ἀποδιδομένης εἰς αὐτὴν δυστυχῶς τῆς ἀπαιτουμένης σοβαρότητος καὶ ἐκτιμήσεως. Καὶ ἐν τούτοις, κατὰ τὰ μεγάλα τῶν προγόνων ἡμῶν διδάγματα ὡς καὶ τὰς ὁμοφρονούσας αὐτοῖς νεωτέρας ἀρχάς, ἡ Μουσικὴ εἶνε τὸ μάθημα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸ ἦθος θαυμασίως δια-

πλάττει καὶ ἐξημερώνει, τὴν θρησκείαν ἐξυπηρετεῖ τελεσφόρως ὅσον οὐδεμία ἄλλη μάθησις, καὶ τὴν ἐθνότητα ἐν τῇ ιδέᾳ καὶ τῆς πλέον ἀπομεμακρυσμένης Πατρίδος μετὰ θεσπεσίων τόνων καὶ ρυθμῶν ψάλλει καὶ προάγει ὅσον οὐδεμία ἄλλη μάθησις. Ποσάκις οἱ λόγοι τοῦ διδασκάλου ἀδυνατοῦσι ν' ἀφυπνίζουσι τὰ ψυχικὰ συναισθήματα τοῦ μαθητοῦ καὶ νὰ διεγείρωσιν ἄκρατον ἐνθουσιασμόν πρὸς πᾶν ὅτι αἱ παραδόσεις τοῦ γένους καὶ οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ θεωροῦσιν ὡς τὰ πλέον ἰδανικὰ καὶ τὰ πλέον εὐγενῆ τῆς ἐθνότητος καὶ τῆς ὅλης ἀνθρωπότητος σύμβολα! Καὶ ἐν τούτοις ἡ μουσικὴ δι' ἐνὸς ἐνθουσιώδους ἰσμοῦ, διὰ μᾶς θελκτικῆς μελωδίας φθάνει εἰς φαινοῦς ὀρίζοντας, εἰς ἰδεώδεις κόσμους, ὅπου ἀδύνατον νὰ φθάσωσιν οἱ εὐπετεῖς ρητορικοὶ λόγοι τοῦ καθηγητοῦ, ἢ τὰ ἐνθουσιώδη τοῦ εὐμεθόδου καὶ φιλοπόνου διδασκάλου ρήματα.

Διὸ καὶ οἱ μεγάλοι ἡμῶν Πρόγονοι κατανοήσαντες ὅτι ἡ μουσικὴ εἶνε τὸ πλέον ὑψιπετὲς ἀεροπλάνον τοῦ ψυχικοῦ βίου, πρὸς προσπέλασιν εἰς τὰς ὑψίστας τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος ἐννοίας ὑποχρεωτικῶς ἐδίδασκον τὴν θεῖαν τέχνην κατὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων.¹ Ἄλλ' ἡ ψυχὴ ἵνα ἵπταται εἰς τὰ αἰθέρια τοῦ ἰδανικοῦ κόσμου στρώματα ἔχει ἀνάγκην καὶ καταλλήλου ὄργανου. Τὸ ὄργανον δὲ τῆς ψυχῆς εἶνε τὸ σῶμα διὰ τὴν ἁρμονικὴν θεραπείαν τοῦ ὁποίου ἐθέσπισαν ἐπίσης ὑποχρεωτικῶς

1. «Οἱ ε' αὐ κίθαρισταί, ἕτερα τοιαῦτα, σωφροσύνης τε ἐπιμελοῦνται καὶ ὅπως ἂν οἱ νέοι μηδὲν κακοεργῶσι πρὸς δὲ τούτοις, ἐπειδὴν κίθαρίζειν μάθωσιν, ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκονται μελοποιῶν, εἰς τὰ κίθαρισματὰ ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ρυθμοὺς τε καὶ τὰς ἁρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκιοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παιδῶν ἵνα ἡμερώτεροί τε ᾦσι, καὶ εὐρυθμότεροί καὶ εὐαρμωστότεροί γινόμενοι χρήσιμοι ᾦσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν· πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμωστίας δεῖται (Πλάτωνος Πρωταγόρας XV).

τὴν γυμναστικὴν. Καὶ οὕτω μουσικὴ καὶ γυμναστικὴ ἀπετέλεσαν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος, τὸ Α καὶ τὸ Ω τῆς ἀρχαίας ἐκπαιδεύσεως, ἦν καὶ αἱ νεώτεροι πεπολιτισμένοι κοινωνοὶ κατὰ γράμμα ἐφαρμόζουσιν. Ἄλλ' ἢ μουσικὴ τὸ πλήρες ἠθικὸν καὶ ἔθνικὸν αὐτῆς μεγαλεῖον ἀρύεται κυρίως ἐκ τῆς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως. Παρ' ἐκείνῳ τῷ ἀτόμῳ καὶ παρ' ἐκείνοις τοῖς ἔθνεσιν ἢ μουσικὴ παιδεύσις ἀρτιωτέρα καὶ καρποφορωτέρα ἀποβαίνει, παρ' οἷς ἐκ παραλλήλου καὶ ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ βραίνει αὐτὴ πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ὑψίστων τοῦ νοὸς λειτουργῶν. Διὸ λίαν ὀρθῶς λέγει καὶ ὁ Πλούταρχος, ὅτι, ἂν τις τὸν παιδευτικὸν τῆς μουσικῆς τρόπον ἐκπονήσας τύχῃ τῆς προσηκούσης ἐπιμελείας κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, τὸ μὲν καλὸν θέλει ἐπαιρέσει καὶ ἀποδεχθῆ, θὰ ψέξῃ δὲ τὸ ἐναντίον ἐν τε τοῖς ἄλλοις καὶ ἐν τοῖς ἀφορῶσι τὴν μουσικὴν καὶ θὰ εἶνε ὁ τοιοῦτος καθαρὸς πάσης ἀγενοῦς πράξεως. Διὰ μουσικῆς ὁ τοιοῦτος τὴν μεγίστην ὠφέλειαν καρπωσάμενος, θὰ γίνῃ μέγα ὄφελος καὶ ἐαυτῷ καὶ τῇ πόλει, μὴ χρώμενος μήτε ἔργῳ μήτε λόγῳ ἀναρμόστῳ, σώζων πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὸ πρέπον καὶ σῶφρον καὶ κόσμιον.

Τίς διδάσκαλος, τίς γονεὺς, τίς ἔφορος, τίς ἀσπὸς δὲν θὰ ἐπεθύμει νὰ ἔβλεπε τὴν σπουδάζουσαν νεολαίαν, τὴν εὐέλπιδα γενεὰν τῆς μελλούσης εὐδαιμονίας τοῦ ἔθνους, μὲ τοιαῦτα κοσμιότητος καὶ σωφροσύνης ἐφόδια; Καὶ ἐν τούτοις παραμελοῦμεν, ἵνα μὴ εἴπωμεν περιφρονοῦμεν, ἔργῳ τὸ θεῖον τοῦτο μάθημα, ὅπερ τόσον εὐργετικῶς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῆς νεολαίας. Αἱ νεώτεροι κοινωνοὶ τοιαύτας ἐγκρύπτουσι ψυχοφθόρους ἀσχολίας, προξενούσας κινδύνους ἀνεπανορθώτους πολλάκις, ὥστε θὰ διενήργουν τοῦτ' αὐτὸ ἔθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἔγκλημα οἱ ἀρμόδιοι, ἂν μὴ ἐπρονοούν καὶ ὑπὲρ τῆς συστηματικῆς μουσικῆς μορφώσεως τῆς σπουδαζούσης νεολαίας. Ἡ ἀληθὴς μουσικὴ μόρφωσις καὶ ἢ περὶ τὴν μουσικὴν ἀσχολίαν κατεδείχθησαν ὡς τὰ ἀσφαλέστατα καὶ εὐεργετικώτατα προφυλακτικὰ φάρμακα κατὰ τοῦ μικροβίου τῆς διαφθορᾶς. Αὐτὸς εἶνε καὶ ὁ πρῶτιστος λόγος, δι' ὃν αἱ εὐρωπαϊκαὶ κυβερνήσεις καὶ αἱ κοινωνοὶ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων ἐνισχύουσι, πλὴν τῶν ᾠδεῶν, καὶ πᾶσαν ἄλλην μουσικὴν προσπάθειαν, πᾶν μουσικὸν κέντρον, οὕτως ὥστε ἢ ἀνδρουμένη νεολαία τὰς ὥρας τῆς σχολῆς, ἢ ἠδύνατο καὶ πρὸς κακὸν νὰ χρησιμοποιήσῃ, ν' ἀφιερῶσιν εἰς τὴν μουσικὴν. Ἐκ τούτου δὲ προήλθον καὶ αἱ ἀπειροὶ τῶν μουσικῶν σωματείων τῆς Δύσεως καὶ τοῦ Νέου Κόσμου.

Ἄλλὰ πρὸς τοιαύτην εὐρυτάτην εὐεργετικὴν ἀντίληψιν ἀπαιτεῖται ἵνα ὁ πολίτης ἀπὸ τῶν σχο-

λικῶν ἔτι ἐδράνων γαλουρηθῆ εἰς τὰ νήματα τῆς θείας τέχνης Ἐπὶ τὸ Νηπιαγωγεῖον, τὸ Λημοτικὸν σχολεῖον, ἀπὸ τὸ Σχολαρχεῖον, ἀπὸ τὸ Γυμνάσιον πρέπει ὁ μαθητὴς νὰ ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῆς μουσικῆς, νὰ δημιουργήσῃ ἔθνικὴν μουσικὴν συνείδησιν, ἄλλως ἢ ἐριννὺς τῆς ἀμουσίας καὶ τῆς κακομουσίας πανταχοῦ θὰ τὸν παρακολουθῆ.

Ἄλλὰ τοὺς παῖδας ἡμῶν τίς διὰ τοιούτων σωτηρίων, ἠθοποιῶν καὶ ἔθνοπρεπῶν ἀρχῶν θὰ μορφώσῃ; Τίς ἄλλος παρὰ ὁ διδάσκαλος καὶ μάλιστα ὁ δημοδιδάσκαλος, ἵνα οὕτω δημιουργηθῆ βαθμηδὸν καὶ παρ' ἡμῶν ἀληθὴς ἔθνικὴ μουσικὴ συνείδησις, καθ' ὅλα ἀνταξία πρὸς τὴν τρισχλιετὴ δόξαν τῆς ἔθνικῆς ἡμῶν ὑποστάσεως. Ἄλλ' οἱ διδάσκαλοι παρ' ἡμῶν πάντες σχεδόν, ἐξαίρεσει εὐαριθμῶν, ἀγνοοῦσι παντελῶς τὴν μουσικὴν, διότι δὲν τὴν ἐδιδάχθησαν ἐν τοῖς Γυμνασίοις καὶ Διδασκαλείοις, ἔξ ὧν ἀπεφοίτησαν. Καὶ οὕτω ἐδημιουργήθη παρ' ἡμῶν ὁ ἀπογοητευτικὸς τῆς ἀμουσίας καὶ κακομουσίας κύκλος, περὶ ὃν ἢ σπουδάζουσα παρ' ἡμῶν νεολαία ἐκείστοτε περιστρέφεται.

Ἄλλὰ πῶς ἀρά γε εἶνε δυνατόν ἢ ἑλληνικὴ νεολαία καὶ μουσικῶς νὰ μορφωθῆ ἐν τοῖς παρ' ἡμῶν παιδευτηρίοις; Τὸ μέγα καὶ σπουδαῖον τοῦτο ζήτημα, ὅπερ πολλάκις θ' ἀπασχολήσῃ τὰς στήλας τοῦ ἡμετέρου Περιδικοῦ, δὲν διστάζομεν νὰ διακηρύξωμεν ὅτι πρῶτιστος θὰ θεραπευθῆ διὰ τῶν διδασκάλων. Οἱ διδάσκαλοι τῆς πρώτης παιδεύσεως, καὶ μάλιστα οἱ δημοδιδάσκαλοι, δεόν νὰ ἐφοδιάζονται καὶ διὰ τῶν τεχνικῶν ἐκείνων μουσικῶν γνώσεων, αἱ ὁποῖαι νὰ καταστήσωσιν ἀπολύτως ἐπιβεβλημένην καὶ δυνατὴν τὴν συστηματικὴν μουσικὴν τῶν μαθητῶν μόρφωσιν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἀπαραίτητον ὅπως τὰ παρ' ἡμῶν Διδασκαλεῖα καὶ Γυμνάσια καταστῶσιν ἐργαστήρια καὶ συστηματικῆς μουσικῆς μαθήσεως καὶ διδασκαλίας. Ὅποιος δὲ δεόν νὰ ἦ ὁ κύκλος καὶ τὰ τεχνικὰ ὄρια τῆς ἐν τοῖς Διδασκαλείοις μουσικῆς διδασκαλίας ἐπιφυλαττόμεθα τοῦτο νὰ διαπραγματευθῶμεν εἰς προσεχῆς φύλλον. Πρὸς τὸ παρὸν τοῦτο μόνον λέγομεν ὅτι δεόν οἱ διδάσκοντες τὴν θεῖαν τέχνην νὰ εἶνε, ὅσον ἐνεστίν, Ἕλληνες καὶ τὰ διδασκόμενα ἴσματα κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ κατὰ τὸ μέλος ἑλληνικά. Μουσικός, ἔστω καὶ ὁ ἄριστος, ξένος ὢν πρὸς τὴν θρησκείαν, τὴν ἐθνότητα καὶ τὰς ἔθνικὰς παραδόσεις τοῦ μαθητευομένου εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἀληθῆ παιδαγωγικὸν τῆς μουσικῆς σκοπὸν.

Αὐτὸ βεβαίως ἐννοεῖ καὶ ὁ μέγας τῆς μουσικῆς φιλόσοφος ψάλτης Πλάτων, ὅταν λέγῃ ὅτι ὁ παῖς ὀρθῶς πρέπει νὰ τραφῆ ἐν τῇ μουσικῇ, ὅτε καὶ μόνον ἐπέρχεται ἢ εὐσημιοσύνη καὶ ἢ πρὸς ἀρετὴν

ωφέλεια. «*Τούτων ἕνεκα κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφή, ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὁ ρυθμὸς καὶ ἡ ἁρμονία, καὶ ἐρωμενεστάτα ἄπτεται αὐτῆς, φέροντα τὴν εὐσχημοσύνην καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, εἴ τις ὀρθῶς τραφῆ· εἰ δὲ μή, τοῦναντίον» (Πλάτ. ἐν Πολιτ. γ', 401).*

Πρέπει λοιπὸν νὰ γενικευθῆ καὶ παρ' ἡμῶν ἡ ἰδέα ὅτι διδάσκαλος μὴ γνωρίζων μουσικὴν, ἐπομένως καὶ μὴ μουσικῶς παιδαγωγῶν τὴν νεολαίαν, δὲν εἶνε ἄξιος τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ. Θὰ μορφώσῃ μὲν οὗτος γενεάν, ἐξονυχίζουσαν τοὺς πολυδαίδαλους κανόνας τῆς ἑλληνικῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ Συντακτικοῦ οὐχὶ ὁμως καὶ προάγουσαν τὸ ἔργον τῶν ἠθικῶν νοημάτων, τῶν εὐγενῶν πράξεων, τῶν ἔθνικῶν ιδεωδῶν καὶ τῶν ἔθνικῶν παραδόσεων, ὧν μεγαλοφωνοτάτη ψάλτρια ἐτάχθη ἡ μάγος τοῦ Ἀπόλλωνος τέχνη. Ἡ χορεία τῶν ἑλλήνων φιλοσόφων τῆς ἀρχαιότητος τοὺς παντελῶς ἀγεύστους τῆς μουσικῆς ἀπεκάλεσεν ἤδη *ἀγροικώδεις, θηριώδεις καὶ βοσκηματώδεις*, ἐν ᾧ τοῦναντίον τοὺς μεμνημένους αὐτῆς *ἡμέρους, εὐγενεῖς, ὑπερόχους εἰς τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἐναρέτους*· ὁ νεώτερος δὲ πολιτισμὸς ἐπιστολοποίησεν ἐμπράκτως ταῦτα Ὁ Λούθηρος μάλιστα μετὰ τῶν θεραπευόντων τὴν μουσικὴν συναναστρέφου ἀρόβως, λέγει. Οἱ κακοὶ δὲν ἔχουσι μουσικὴν. Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων εἶνε ἄρα γε καὶ ἀνάγκη νὰ ὑποδείξωμεν ὁποῖαν κατεύθυνσιν πρέπει νὰ δώσωμεν εἰς τὴν σπουδάζουσαν ἑλληνικὴν γενεάν, ἐξ ἧς μετὰ χρηστῶν ἐλπίδων ἀναμένομεν τὸν προβιβασμὸν τῆς τρισχιλιετοῦς δόξης τοῦ μακραίωνος ἡμῶν Γένους;

Νῦν λοιπὸν ὅτε ἄρχεται κρούων ὁ κώδων νέου σχολικοῦ ἔτους ἄς κρούσῃ ὁ κώδων καὶ νέων μουσικῶν ἀρχῶν καὶ διδαγμάτων, ἵνα οὕτω ἡ ἑλληνικὴ νεολαία ἐπικοινωνῇ πραγματικώτερον καὶ ἐνθουσιωδέστερον μετὰ τῶν μεγάλων αὐτῆς Προγόνων.

Γ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

Ἡ ἑλληνικὴ μουσικὴ ἐν Βερολίῳ

(Ἰδιαιτέρως ἀνταπόκρισις τῆς «Μουσικῆς»)

Ἐν Βερολίῳ, τῆ 20ῇ Ἰουνίου 1912

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ μουσα ἐπέλαμψε κατ' αὐτὰς μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ τοῦ φιλολογικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ στερεώματος τῆς ἑλληνοπρεπῶς πάντοτε μορφουμένης καὶ προαγομένης Γερμανίας. Οἱ Γερμανοὶ ἴσως εἶνε ὁ πρῶτος τῆς ὑψηλοῦ λαός, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ὡς φίλεργος καὶ ἐκλεκτικὴ μέλισσα, ἀρύεται τὰ ὑπέροχα τῆς παιδείας καὶ καλλιτεχνίας αὐτοῦ νάματα ἐκ τῆς πολυχεύμονος πηγῆς τῆς σοφίας καὶ τέχνης τῶν μεγάλων ἡμῶν προγόνων. Ἄν

καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης μου ἀνταποκρίσεως (Τεῦχος Α') ἀρκετὰ σαφῶς διετύπωσα τὴν τοιαύτην ἀρχήν, ἐν τούτοις καὶ ἡ τελευταίως δοθεῖσα ἐνταῦθα μουσικοφιλολογικὴ συναυλία ἀρχαίων ἄσματων καὶ ἀρχαίων χορῶν ἔρχεται εἰς ἐπικουρίαν τῶν λεγομένων.

Ἡ μήτηρ τοῦ Βίσμαρκ πρὸ ἐνὸς περίπου αἰῶνος εἶχε μίαν ὠραίαν ἔπαυλιν, ἣν εἶχε περικοσμήσει μετ' ἐξόχου φιλοκαλίας. Ἡ ἔπαυλις αὕτη κατόπιν περιῆλθεν ὑπὸ τὴν κυριότητα τοῦ Ἰωάννου Φόκμαν. Ὁ φιλόκαλος οὗτος ἀνὴρ εἶχεν ἀνεγείρει ὑπαίθριον θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐρησιμοποιήθη διὰ τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρωτότυπον ἑλληνικὴν συναυλίαν. Τὸ ὑπαίθριον θέατρον εἶχε περικοσμηθῆ δι' ἀρχαίων ζωγραφιῶν, ἑλληνικῶν κοσμημάτων. Ἡ σκηνὴ καὶ τὸ προσκηνιον ἐπίσης κατὰ τὸν ἀρχαῖον ἑλληνικὸν τρόπον. Τῶν θεατῶν δὲ τὸ μέρος ἦτο ἀμφιθεατρικόν. Ἐπὶ τοιοῦτου λοιπὸν ἀρχαιοπρεποῦς ἐδάφους ἐδόθη τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἡ ἑλληνικὴ συναυλία, ἐν ἣ εἶχε προσκληθῆ ὅλον τὸ ἄνθος τῆς ἀριστοκρατίας τοῦ πνεύματος τοῦ Βερολίνου. Καθηγηταὶ πανεπιστημίων, ἀκαδημειακοὶ, ἐπιστήμονες, ἀντιπρόσωποι ζωγράφων, μουσικοὶ καὶ μουσικολόγοι, ἀντιπρόσωποι τοῦ τύπου, τοῦ τε ἡμερησίου καὶ τοῦ περιοδικοῦ. Ἰδιαιτέρως δὲ θὰ χαρῶσιν οἱ Ἕλληνες ἀναγνώσται τῆς «Μουσικῆς», ὅταν προσθέσω ὅτι καὶ ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ μόνου διεθνοῦς τούτου ἑλληνικοῦ μουσικοῦ Περιοδικοῦ τοῦ Βυζαντίου ἔτυχεν οὐ μόνον ἰδιαιτέρων τιμῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς πρὸς αὐτὸ ἰδιαιτέρας ἐκτιμήσεως τῶν ἐπιστημόνων διοργανωτῶν τῆς ἑλληνικῆς συναυλίας. Ἡ διεύθυνσις μάλιστα τῆς «Μουσικῆς» ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ καυχᾶται, διότι ἡ ἀπὸ ἐτῶν διακηρυττομένη καὶ ἐφαρμοζομένη ὑπ' αὐτῆς ἀρχὴ τῶν μουσικοφιλολογικῶν συναυλιῶν τῶν κλασσικῶν χρόνων τοσοῦτον σθεναρῶς ἀντηχεῖ καὶ εἰς φιλολογικοὺς ὀρίζοντας ξένων λαῶν.

Τὰ ἐν τῇ συναυλίᾳ ἐκτελεσθέντα ἄσματα ἦσαν τὰ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος διασωθέντα μουσικὰ ἀποσπάσματα. Τὸ μόνον δὲ πρωτότυπον σημεῖον ἦτο ὅτι ταῦτα ἐψάλησαν καὶ μετὰ ὀρχηστρικῶν κινήσεων, κατὰ μίμησιν ἀρχαίων προτύπων γενομένων. Οἱ χορευταὶ καὶ οἱ ἄοιδοι ἔφερον ἀρχαιοπρεπεῖς ἐνδυμασίας. Οἱ τὸ πρῶτον ψαλέντες ὕμνοι ἦσαν οἱ δύο ὁμηρικοὶ εἰς *Δῆμητρα* καὶ *Ἀφροδίτην*, μετὰ τὸν ρυθμὸν τῶν ὁποίων σεμνοπρεπῶς ἐχόρευεν ὁ χορὸς. Ὁντως ἡ εἰκὼν τῆς θεᾶς καὶ τῆς ἀφροάσεως ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη. Ἡ εὐρυθμία τοῦ ἄσματος παρεῖχε τὴν ἔννοιαν ιδεώδους κόσμου. Ἡ μιμητικὴ ἔννοια τοῦ ἄσματος ἦτο λίαν ἐκφραστικὴ. Καὶ οὕτω τὴν ἰδέαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς εἶχομεν ὅσον τὸ δυνατόν πιστοτέραν καὶ πλέον σύμφωνον πρὸς τὸ περιβάλλον τῆς πραγματικότητος. Κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον ἐψάλησαν καὶ τὰ λοιπὰ ἀποσπάσματα τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἦτοι ὁ γνωστὸς *Πυθιονίκης* τοῦ Πινδάρου, ἡ *Ὀρέστεια* τοῦ *Εὐριπίδου*, οἱ εἰς *Ἀπόλλωνα* δελφικοὶ ὕμνοι, ὁ πρὸς τὸν *Ἥλιον* καὶ ὁ τὴν *Μοῦσαν* *Καλλιόπην* ὕμνος καὶ ὁ *ἐπιτάφιός* τοῦ *Σεικίλου*, ὁ ἀνευρεθεὶς εἰς τὰς Τράλλεις τῆς Μ. Ἀσίας.

Ὁ χορὸς ἔψαλλε τὰ κείμενα ἐν τῇ πρωτοτύπῳ γλώσσῃ, χωρὶς τὸ τοιοῦτον νὰ διεγείρῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην βαρυθυμίαν, καθόσον πάντες οἱ θεαταί, καθὸ ἀπόφοιτοι κλασσικῶν γυμνασίων καὶ κλασσικῶν πανεπιστημίων, ἐνόουν πληρέστατα τὰ ἠδόμενα. Τὰς μονωδίας ἔμελψαν ἡ κ. Λουίζα Nissen καὶ ὁ κ. Χάνς Mersmann. Τὰ χορικά δὲ μέρη τὰ μέλη τῆς Μουσικῆς Ἐταιρείας καὶ τοῦ ᾠδικοῦ ὀμίλου τῆς Καρλότεμπουκ. Ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας ἦτο καὶ ἡ συνοδούσα τὰ ἄσματα ὀρχήστρα, συγκεκμημένη ἐξ ὀργάνων

ἀρχαιοπρεπῶν ὡς καὶ Ἄρπας μετὰ τοῦ ρυθμικοῦ τυμπάνου. Καὶ οὕτω διὰ πλουσιῶν καὶ πιστῶν, ὅσον ἔνεστιν, ἀρχαιοπρεπῶν καλλιτεχνικῶν μέσων ἀνεπολήσαμεν τοὺς θελακτικούς καὶ μάγους τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος χρόνους, καθ' οὓς τὸ ἰδεῶδες πανταχοῦ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ὑπερίσχυεν.

Ἄλλ' ἡ ἀρχαϊκὴ αὐτὴ συναυλία εἶχε καὶ τὸ δεύτερον αὐτῆς μέρος, τὴν μουσικὴν δηλαδὴ τοῦ δυτικοῦ μεσαίω-νος. Ἐνεφανίσθησαν ἐπὶ τῆς σκηνῆς μοναχαί, (ἀοῖδοι δηλονότι δεσποινίδες, ἐνδεδυμένοι ὡς μοναχαί), αἱ ὁποῖαι ἔψαλλαν ἐκκλησιαστικούς ὕμνους ἐκ τοῦ Παλαιστίνου. Ἡ μουσικὴ ἐντύπωσις τῶν ὕμνων τούτων ἦτο βεβαίως θαυμασία, ἀλλὰ τὸ μεγαλεῖον τῶν ἑλληνικῶν ἁσμάτων ὑπῆρξεν ἐπιβλητικώτερον, καθόσον πολυμερῆ τεχνικὰ στοιχεῖα συνέκλωθον τὸν θαυμάσιον ἰδανικὸν κόσμον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Νομίζω μετὰ τὰ ἀνωτέρω ρηθέντα ὅτι δίκαιον εἶνε ἵνα ὀλίγα τινὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῶν ἐνθουσιωδῶν διοργανω-τῶν τῆς καλλιτεχνικῆς ταύτης ἐορτῆς. Τὴν ὅλην τεχνικὴν διεύθυνσιν τῆς συναυλίας εἶχεν ὁ εἰδικὸς περὶ τὰ τοιαῦτα Ἄνδρέας Jolés, ὅστις συνεργάτης καὶ συναντιλήπτορος τοῦ ἔργου εἶχε τοὺς καθηγητὰς Thierfelder τῆς Ροστόκης καὶ Ὁσκόρ Fleischer τοῦ Βερολίνου. Τὴν ἐξάσκησιν δὲ τοῦ χοροῦ εἶχεν ὁ Φρόόππε, ὅστις ἔδωσε ζῶν καὶ ἐκφρα-σιν εἰς τὰ ἔσματα.

Καὶ οὕτω ἐν μέσῳ ραγδαίων χειροκροτημάτων ἔληξεν ἡ ὥραία αὐτὴ συναυλία, ἡ ὁποία ἀνέσχευε μίαν μαγευτικὴν σελίδα τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος μετὰ ἀναλόγων συγκι-νήσεων. Ἴδου πῶς ὁ γερμανικὸς κόσμος προσεγγίζει εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἐν ᾗ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, ἔνεκα τῆς ἀμουσίας καὶ κακομουσίας ἡμῶν, ἀγνοοῦμεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, καὶ αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῶν μουσικῶν ἀδαμάντων τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Δὲν εἶχε λοιπὸν μέγα δίκαιον ὁ ἀγνὸς ἐκεῖνος φιλέλληνας Ἀμερικανὸς νὰ συνιστᾷ εἰς ἡμᾶς νὰ εἴμεθα ὄχι μόνον Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ Φιλέλληνες;

Βερολίνεϊος Σάλπιγξ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ
ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ

ΕΚ ΤΗΣ ΑΝΑ ΤΗΝ Μ. ΑΣΙΑΝ ΠΡΟΣ ΠΕΡΙΣΥΛΛΟΓΗΝ
ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΙΣΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙΟΔΕΙΑΣ
(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους).

Β'.

Ἡ Νίκαια τῆς Βιθυνίας.

Πῶς δὲ ὁ ἱστορικὸς οὗτος ναὸς περιῆλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Ἑλλήνων τῆς Νικαίας, περὶ τούτου οὐδαμοῦ ἀνέγνωμεν σχετικὴν πληροφορίαν, κατωρθώσαμεν ὅμως κατὰ τὰς ἀναζητήσεις δημο-τικῶν μελωδιῶν ἀπὸ τῶν γεροντοτέρων τῆς χώρας νὰ μάθωμεν τὴν ἐξῆς ἀξιοσημεῖωτον παράδοσιν, ἣν ἐπεβεβαίωσε καὶ ὁ ἐπὶ πολλὰ ἔτη Μητροπολίτης

Νικαίας διατελέσας ἀείμνηστος Νικαίας Ἰερώνυμος.

Πρὸ 120 περίπου ἐτῶν τὴν Νίκαιαν διόρουν οἱ Χασεκῆδες βέηδες, ἦτοι ὁ Φεράτ, Λεβοῖς καὶ Χασεκὴ βέης, οἱ ὁποῖοι εἶχον καὶ περὶ τοὺς 300 Ἄλβανοὺς στρατιώτας, *Χάιτα* ὀνομαζομένους. Οἱ βέηδες οὗτοι εἶχον καὶ Ἕλληνα ἀργυρομοιβόν, τὸν *Νικόλαον Χιώτην*, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε καὶ ὁ μόνος σωτὴρ τοῦ ναοῦ τούτου.

Οἱ βέηδες οὗτοι, λίαν εὐχαριστημένοι ὄντες ἐκ τῶν ὑπηρεσιῶν καὶ ἐκδουλεύσεων τοῦ Χίου ἀργυρομοιβοῦ, ὑπεσχέθησαν νὰ τῷ χαρίσωσιν ὅτι οὗτος ἤθελεν.

— Τὴν ὑγεία σας θέλω, ἀπήντησεν ὁ Χιώτης.

Διὰ νὰ ἐπωφεληθῇ λοιπὸν τῶν ὑπὲρ αὐτοῦ κα-λῶν διαθέσεων τῶν ἀρχόντων συνεβουλεύθη καὶ τοὺς 3—4 ὁμογενεῖς ἀρτοποιούς, τοὺς μόνους κα-τοίκους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, οἱ ὁποῖοι εὗρισκοντο εἰς τὸ *Τσιράκ μαχαλοσί* = ἦτοι εἰς τὴν *συνοικίαν τῶν ὑπηρετιῶν*, ὅπου εἶνε ἡ νῦν ἑλληνικὴ κοινό-της. Οἱ ὁμογενεῖς λοιπὸν βιοπαλαισταὶ συσχεφθέν-τες συνεφώνησαν ὅπως ζητήσωσιν ἀπὸ τοὺς βέηδες ἓνα ἐκ τῶν πολλῶν ἀχρήστων ναῶν, οἱ ὁποῖοι ἔκειντο ἐρείπια τοῦ χρόνου καὶ τῆς βίας. Ὁ οἶκος τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ οἶκος τῆς παιδείας εἶνε τὰ μόνα τοῦ Ἕλληνοῦ ἐνδαιτήματα, τὰ μόνα εὐγενῆ ὄνειρα. Ἀλλὰ πρὸς ἀπόκτησιν ἐνὸς τοιούτου ναοῦ, εἰς τὴν διάθεσιν τῶν κατακτητῶν εὗρισκομένου, ἔπρεπεν ὁ Νικολῆς μας νὰ ἐξεύρη καὶ ἐν τέχνασμα. Στέλλει λοιπὸν ἓνα ἐκ τῶν φίλων του εἰς Κωνσταντινού-πολιν καὶ διὰ τῶν ἰδικῶν του χρημάτων παραγγέλ-λει ἓνα κομψὸν νιπτῆρα. Ὁ φίλος ἀρτοποιὸς ἐπι-στρέφει ἐκ Κων/πόλεως κομίζων τὸ παραγγελθέν. Ὁ εὐφυῆς Νικολῆς συμβουλεύει τοὺς 4 ἀρτοποιούς ὅπως ὅταν θὰ εὗρισκῆται οὗτος πλησίον τῶν βέη-δων τότε νὰ κομίσωσιν ὁμοῦ τὸ δῶρον. Καὶ οὕτω τὴν ἐπομένην μεταβάντες οὗτοι εἰς τὸ κονάκι τῶν βέηδων προσκαλοῦσι τὸν Νικολῆν πρὸς παραλαβὴν τοῦ δώρου. Ἀλλ' ὁ πονηρὸς Χιώτης ἐκστομίζει τοιαύτας κατ' αὐτῶν κραυγὰς καὶ ἐπιπλήξεις, ὥστε εἰς ἐκ τῶν βέηδων ἐρωτᾷ τεταραγμένος αὐτὸν περὶ τῶν διατρεχόντων.

— *Βέη μου, αὐτοὶ οἱ ὀδικοί μας σᾶς ἔφερον ἓνα δῶρον καὶ ἔχουν σκοπὸν οἱ ἀνόητοι νὰ σε παρακα-λέσουν διὰ κάτι τι, τὸ ὁποῖον εἶνε ἀδύνατον νὰ γίνῃ. Θέλουν νὰ πάρουν ἀπὸ σᾶς τὴν ἀδειαν, διὰ νὰ κά-μουν τόπον προσευχῆς αὐτὸν ἐκεῖ τὸν κρημνισμένον ναόν (δεικνύων τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως).*

Ὁ βέης σκεφθεὶς ἐπὶ ὀλίγα λεπτὰ ἀπαντᾷ ὅτι εἶνε μὲν βαρεῖα ἡ πρότασις, ἀλλὰ διαβεβαιοῖ ὅτι θὰ εὔρη κάποιαν εὐκολίαν. Καὶ ὄντως μετὰ πολλὰς σκέψεις ἀπαντᾷ ὅτι εὐχαρίστως παραχωρεῖ τὴν

ἄδειαν πρὸς ἀπόκτησιν τοῦ ζητουμένου. Ἄλλὰ πῶς νὰ καταλάβωσιν οὗτοι τὸν ναόν, ἐν ᾧ κατοικοῦν τὸ θῆρος καὶ Ἀθίγγανοι, ὧν ὁμοεθνεῖς καὶ νῦν ἐτι κατοικοῦσιν ἐν τῷ ἱστορικῷ ναῷ τῆς Ἀγίας Σοφίας; Ἄν δ' ἐνίοτε οἱ 4 ἀρτοποιοὶ κατὰ τὰς Κυριακὰς ἢ τὰς ἑορτὰς ἐπήγαιναν διὰ νὰ ἀνάψωσι κανένα κερί ἢ νὰ θυσιάσωσι τὰς εἰκόνας, ἐκακοποιοῦντο πετροβολούμενοι ἀπὸ αὐτοὺς ἢ καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους κατοίκους. Διὸ ὅπως μὴ κακοποιηθῶσι παρεχωρήθη μὲν ἡ ἄδεια τῆς ἐπανακτίσεως, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὄρον ἡ ἐκχωμάτωσις καὶ ἡ ἐπιδιόρθωσις τοῦ ναοῦ γίνη τὴν νύκτα. Σημειωτέον δ' ὅτι τὸ μὲν Ἅγιον Βῆμα διετηρεῖτο σχεδὸν ἀκέραιον, ἀλλ' ὁ θόλος εἶχε πέσει εἰς τὸ ἔδαφος¹. Καὶ οὕτω διὰ τῶν εὐλαβῶν φροντίδων τοῦ Χίου Νικολαίου καὶ τῶν 4 ὁμογενῶν ἀρτοποιοῶν ἀνιδρῦθη ὁ ἱστορικὸς οὗτος ναός, ὃν ἡ κορυφή τῆς Ὀρθοδοξίας πρόκειται μετ' ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τῶν ἁγίων συνοδικῶν νὰ ἐπισκεφθῆ. Ὁ δι' ἀτελῶν μέσων ἐπανιδρυθεὶς οὗτος ναός, τῷ 1833 ἀνακαινοθεῖς, καθιερώθη ὡς τακτικὸς ναός τῆς ὀρθοδόξου ἐλληνικῆς κοινότητος, ἡ ὁποία χάριν αὐτοῦ βαθμιδὸν ἐποπλασιασθή. Βραδύτερον δὲ κατὰ καιροὺς ἐγένοντο ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἄλλαι τινὲς ἐπιπροσθέσεις, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἄτεχνοι καὶ ἀκαλαίσθητοι. Ὁ ναὸς οὗτος πολλάκις ὑπῆρξεν ὁ στόχος τῶν ἐχθρικῶν διαθέσεων τῶν ἀλλοδόξων κατοίκων τῆς Νικαίας, οἱ ὅποιοι ἐν τῷ φανατισμῷ αὐτῶν ἐπυροβόλουν πολλάκις καὶ αὐτὸ τὸ ἐπὶ τοῦ θόλου εὐρισκόμενον σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ. Οἱ ὁμογενεῖς δὲ κάτοικοι, ἕνεκα τοῦ εὐνοήτου αὐτῶν φόβου, μόνον κατὰ τὴν πανήγυριν τῆς 15 Αὐγούστου ἐλευθέρως περιήρχοντο τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ περὶχωρα. Ἄλλ' ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ Συντάγματος ἐξέλιπεν ὁπωσδήποτε ὁ φανατισμὸς οὗτος τῶν ἐγχωρίων καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐλευθέρως ἐξασκοῦσι νῦν τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα.

Ἡ περὶ ἐπανακτίσεως τοῦ ναοῦ τούτου παράδοσις ἔχει καὶ τὰ ἐπόμενα ἀξιοσημειώτα συμπληρωματικὰ σημεῖα.

Μετὰ τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ Χίου Νικολάου προσῆλθεν ἕτερος ἀργυραμοιβὸς Ἀρμένιος, ὅστις ἐνήργησε δραστηρίως διὰ νὰ κτίσῃ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τοῦ ἡμετέρου ναοῦ καὶ ἕτεραν ἐκκλησίαν διὰ τοὺς ὁμοεθνεῖς του. Εἶχον ἤδη προχωρήσει τὰ τεῖχη ἀρκετά, ὅτε ὁ εὐσεβὴς Νικολῆς μας ἐπανελθὼν κατέστρεψεν αὐτά. Οἱ Ἀρμένιοι πρὸς ἐκδίκησιν ἐσκέφθησαν τὸ ἐξῆς εἰδεχθῆς καὶ ὀλέθριον σχέ-

1. Ἐλέχθη ἡμῖν παρὰ τινῶν γερόντων, ὅτι ὁ κομψὸς θόλος τοῦ ναοῦ ἐκρημνίσθη ἐπίτηδες ὅπως μὴ ὁ ναὸς περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῶν Τούρκων, κατ' ἄλλους δὲ ἐτι οὕτως κατέρρευσεν ἀφ' ἑαυτοῦ.

διον. Ἐφερον εἰς τοὺς Χασεκῆδες βέηδες ἕνα ὄρατον νεανίσκον ὁμοεθνή των, διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν καπνοσυρίγγων αὐτῶν (τσιμποῦκι) καὶ τὰς παρεμφερεῖς πρὸς ταύτην γνωστὰς ὀρεξείας. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Νικολῆς συχνὰ ἐπεσκέπτετο τοὺς βέηδες ὁ ἀρμένιος τσιμπουκτοῆς παῖς, κατὰ σύστασιν τῶν ὁμοεθνῶν του, ἐδηλητήριασεν αὐτόν, θέσας εἰς τὸν καπνοσύριγγα αὐτοῦ δηλητήριον. Ἡ ἐπιτόπιος παράδοσις μνημονεύει ὅτι ὁ οὕτω τραγικὸν τέλος εὐρὼν Νικολῆς ἐτάφη ἐν τῇ αὐλῇ τῆς ἐκκλησίας.

Οἱ Ἀρμένιοι τότε ἔτι πλεόν θρασυθέντες ἐζήτησαν ἀπὸ τοὺς βέηδες τὴν Ἀγίαν Σοφίαν τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Οἱ βέηδες ἐδείχθησαν μὲν φαινομενικῶς πρόθυμοι, ἀλλὰ προσέθησαν ὅτι πρέπει νὰ ζητηθῆ καὶ ἡ συγκατάθεσις τοῦ οἰκείου Μητροπολίτου. Ἄλλ' ὁ Ἅγιος Νικαίας ἀπήντησεν ὅτι «ἂν δώσω ἐγὼ τὴν ἄδειαν, ἐσεῖς δὲν θὰ δώσητε, ἂν δὲ δώσητε σεῖς, ἐγὼ δὲν θὰ δεχθῶ διότι ἦτο ἐκκλησία καὶ ἔγεινε τέμενος (τζαμί). Πρέπει λοιπὸν ἢ ναὸς ἡμέτερος νὰ γίνη καὶ πάλιν ἢ νὰ μένη τέμενος, ὡς εἶνε.» Καὶ οὕτω ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐγκατελείφθη, καταστάς νῦν οἴκημα τῶν Ἀθιγγάνων.

Ὁ ἱστορικὸς οὗτος ναὸς πολλάκις ὑπέστη ἐπιθέσεις καὶ κακώσεις ἀπὸ τὸν φανατισμὸν τῶν ἐγχωρίων Τούρκων, ὧν οἱ ριψοκινδυνωδέστεροι ἐπυροβόλουν ἐνίοτε ἐξ ἀπλῆς ἰδιοτροπίας κατὰ τοῦ ἀρχαίου σταυροῦ, ὅστις ἀνυψοῦται ἐπὶ τοῦ θόλου τοῦ ναοῦ. Οἱ δυστυχεῖς Χριστιανοί, ἕνεκα φόβου κατὰ τὰς νύκτας μόνον ἀνορθοῦντες τὸν προσβαλλόμενον σταυρὸν τῆς θρησκείας των, ἠναγκάσθησαν πῆριξ αὐτοῦ νὰ θέσωσι καὶ δύο στηρίγματα, ἵνα μὴ ὀλοσχερῶς καταπέσῃ ἐκ τῶν πυροβολισμῶν. Καὶ μέχρι τῆς χθὲς ἀκόμη ἡ κωδωνοκρουσία δὲν ἐπετρέπετο εἰς τοὺς Χριστιανούς παρὰ τῶν ἐγχωρίων τούρκων ἐν ὧρα τῆς ἐν τῷ τζαμίῳ προσευχῆς αὐτῶν. Ἄν καὶ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ Συντάγματος τὰ πράγματα σημαντικῶς μετεβλήθησαν, ἐν τούτοις οἱ ἐγχώριοι ὁμογενεῖς βαίνουσι πάντοτε μετὰ περισκέψεως εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων.

Ἄλλὰ καὶ τὸ ἀυλόγουρον τοῦ ἱστορικοῦ τούτου ναοῦ φέρει οὐκ ὀλίγα σημεῖα συγκινητικῶν ἀναμνήσεων. Πρὸς τὸ Α. μέρος αὐτοῦ ὄπισθεν ἀκριβῶς τοῦ Ἁγίου Βήματος ὑπάρχει ἰδιαίτερα εὐρύχωρος ἀποθήκη, ἐν ἣ μετὰ σεβασμοῦ ἐγκρύπτονται κρανία καὶ ὀστᾶ, τὰ ὅποια συνελέγησαν ἐκ παλαιῶν χριστιανικῶν τάφων ἵνα μὴ καταστραφῶσι καὶ μολυνθῶσιν ἀπὸ ἀλλοθρήσκους καὶ ἀλλοφύλους. Ἄγνοοῦμεν ἐπὶ τίνος Μητροπολίτου ἐγένετο ἡ περισυλλογὴ αὕτη, ἀλλ' ἡ θέα αὐτῶν εἶνε τόσον τρα-

γική, ὥστε προξενεῖ φρονασιατικῶς ἐντυπώσεις. Ἡ Νίκαια ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν ὑπῆρξεν, ὡς καὶ ἐν τῷ προηγουμένῳ τεύχει εἶπομεν, πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, διατελέσασα ἔδρα καὶ τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου. Τίνων ἄρα γε εὐσεβῶν κληρικῶν, τίνων πριγκήπων, τίνων ἐνδόξων στρατηγῶν, τίνων σοφῶν, τίνων ὑψηπετῶν καλλιτεχνῶν, τίνων ὑπερασπιστῶν τῆς πατρίου χώρας ἑλληνικῶς διανοίας νὰ ἐνέκλειον τὰ εὐσεβῶς φυλαττόμενα ταῦτα κρῆνια;...

Ἦδη εἶνε ἡ παραμονὴ τῆς μεγάλης Πανηγύρεως τῆς 15 Αὐγούστου, ὅτε πολυπληθεῖς εὐσεβῶν χριστιανῶν ὄμιλοι, προσερχόμενοι ἀπὸ τὰς διαφόρους βιθυνικὰς κωμοπόλεις καὶ χωριά, δίδουσι ζῶσαν εἰκόνα εἰς τὰ ἀρχαῖα προγονικὰ κειμήλια. Ἄνδρες,

Ἡ Α. πλευρὰ τοῦ ἱστορικοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

γυναῖκες, παιδιά, γέροντες προσέρχονται μὲ τὰ ἀναπόσπαστα αὐτῶν ἀφιερώματα. Ἄλλοι δὲ ὄμιλοι ἀκούονται μακρόθεν μετὰ συνοδείας μουσικῶν ὀργάνων, ὧν οἱ ἦχοι πρὸ τοῦ ναοῦ, χάριν σεβασμοῦ ἀμέσως καταπαύουσιν. Ἄφ' οὗ δὲ οἱ πανηγυρισταὶ διανεμηθῶσιν εἰς τὰς φιλοξένους οἰκίας τῶν ὁμογενῶν μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν καὶ προσκύνησιν τῶν μνημείων τοῦ βασιλοκτίστου ναοῦ, ἐκτρέπονται εἰς διασκεδάσεις καὶ εὐωχίας ἐν τῷ εὐρυτάτῳ αὐλογύρῳ αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι καὶ πάμπολλοι ξενῶνες, ἐκ μονορόφων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δωματίων συνιστάμενοι. Οἱ ὄμιλοι συγκροτοῦνται συνήθως κατὰ χώρας, ἄδοντες καὶ χορεύοντες ἔθνικους χοροὺς καὶ ἔθνικὰ ἄσματα μετὰ συνοδείας δημοτικῶν μουσικῶν ὀργάνων. Τὰ ἀδόμενα μουσικὰ ὕλικα εἶνε τόσον ἄφθονα καὶ τόσον πλούσια εἰς μουσικὰς ἐντυπώσεις, ὥστε διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν μελωδιῶν καὶ

διὰ τὸν τρόπον τῆς συνοδείας τῶν ὀργάνων δὲν ἐπύρκει ἡμῖν ὁ χρόνος. Ἀλλὰ καὶ αἱ περιουήσεις τῶν διασκεδάζοντων, καὶ τὰ ἀπαραίτητα κεράσματα τῶν ποτῶν, ὧν ἡ ἀποφυγὴ προὔκαλει εὐνοήτους παρεξηγήσεις, παρεκώλων σοβαρῶς τὸ ἡμέτερον ἔργον, διότι μέθη καὶ παρασήμινσις μελωδιῶν δὲν ἠδύναντο παρὰ ν' ἀποτελέσωσι δύσηχον ἁρμονικὴν δυφδίαν. Προσεπάθουν λοιπὸν ὅσον ἠδυνάμην μακρόθεν νὰ παρασημάνω τινὰς ἐκ τῶν ἀδομένων μελωδιῶν.

Κατὰ τὰς διασκεδάσεις ταύτας ἐνεποίησάν με ἐντύπωσιν τὰ διάφορα εἶδη τῶν αὐλῶν, τῶν ἐπιτοπίως ζουρνᾶ καλουμένων. Φαίνεται ὅτι ἡ γεινίασις τῆς Βιθυνίας πρὸς τὴν Φρυγίαν, τὴν κατ' ἔξοχὴν πατρίδα τῶν αὐλῶν, ἐπέφερε τὴν πληθῶραν ταύτην. Εἰς ἓνα μάλιστα ἐκ τῶν ὁμίλων τούτων εἶδον μέγαν καὶ μικρὸν αὐλὸν (ζουρνᾶν), οἱ ὁποῖοι συνῆδον κατ' ἀντιφωνίαν κατὰ μίαν ἢ καὶ δις διαπασῶν, ἢ καὶ ὁ εἰς τούτων ἰσοκράτει ἐπὶ ἐνὸς τορικοῦ ἢ δεσπόζοντος φθόγγου τῆς κλίμακος. Οἱ ζουρνάδες οὗτοι συνωδεύοντο καὶ ὑπὸ δύο τυμπάνων διὰ τὴν ρυθμικὴν τῶν ἁσμάτων ἀνάκρουσιν. Ὅταν πλησιάσας ἠρώτησα ἓνα ἐκ τῶν αὐλητῶν περὶ τῆς ἐγγωρίου ὀνομασίας τῶν αὐλῶν, ἐκκληκτος οὗτος μ' εἶπε:

- Διατὶ ῥώτησες, ἀφεντικό; τζαλκιτζῆς εἶσαι;
- Μάλιστα τζαλκιτζῆς εἶμαι καὶ θέλω νὰ μάθω.

Καὶ οὕτω ἔμαθον ὅτι ὁ μὲν μικρὸς αὐλός, ὁ ἔχων τὸν ἦχον τοῦ ὀξυβόα (Οὐρέ) ὀνομάζεται Τζίρα ζουρνᾶ, ὁ δὲ βαρύαυλος Καπᾶ ζουρνᾶ (= χονδρὸς αὐλός).

Ἄλλ' ὅλη ἡ μουσικὴ αὕτη κίνησις ὡς διὰ μαγείας ἀμέσως παύει, ὡς κρούση τὸ σήμαντρον τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὸν Ἐσπερινόν. Μετὰ τὴν μουσικὴν τοῦ λαοῦ ἀκούεται ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία, μήτηρ καὶ τροφὸς τῆς λαϊκῆς οὖσα, εἶνε ἡ φωνὴ τῶν πατέρων μας, ἡ φωνὴ τῆς εὐλαβείας τῆς πρὸ ἡμῶν γενεᾶς. Μετὰ τὸν Ἐσπερινόν, γενομένων τυπικῶν τινῶν ἐπισκέψεων, ἐπαναλαμβάνονται αἱ διασκεδάσεις μέχρι πρωΐας, ὅτε τὸ σήμαντρον τῆς θείας λειτουργίας δίδει πέρας εἰς τὰς κοσμικὰς διασκεδάσεις.

Ὁ ἱερὸς ἱστορικὸς ναὸς τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ὁ φέρων 16 ὄλων αἰώνων βίον, πληροῦται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πανηγυριστῶν. Ἡ ποικιλία τῶν τοπικῶν διαλέκτων, τῶν ἐνδυμάτων, τῶν ἡθῶν καὶ ἔθιμων συνεννοῦται ἐν τῇ κοινότητι τῆς θρησκευτικῆς πίστεως καὶ τῇ κοινότητι τῆς ἱεραῆς ἑλληνίδος γλώσσης καὶ μουσικῆς τῆς Ἐκκλησίας. Πόσον μεγάλη δύναμις οὐ μόνον θρησκευτικὴ, ἀλλὰ καὶ ἔθνικὴ εἶνε ἡ μήτηρ ἡμῶν Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία,

ἢ ὑπὸ ἓνα ποιμένα καὶ ὑπὸ μίαν ποιμνὴν θαυμασίως ἐνώουσα καὶ σώζουσα τὸν Ἑλληνισμόν! Οὐδέποτε θὰ λησμονήσω τὴν ἐν τοιοῦτῳ ἱστορικῷ ναῷ μετὰ ὁμαιμόνων καὶ ὁμοδόξων ἀδελφῶν συμπροσευχῆν. Ἐφραταζόμεν ἄρα σιγῆν, ὅτι ἡ ἱερὰ σκιά τῶν ὁσῶ Θεοφόρων Πατέρων τῶν Οἰκουμηνικῶν Συνόδων τῆς Νικαίας ἐτηυλόγουν τὴν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ συμπροσευχῆν τῆς νέας ἑλληνικῆς γενεᾶς. Ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ στιγμή τοῦ Συμβόλου τῆς Ἁγίας ἡμῶν Πίστεως, τοῦ *Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν*, ἐξήγησα τὴν ἄδειαν, ὅπως ἀπαγγείλω αὐτό, ἐγὼ αὐτός. Ὁ ἱερουργῶν Θεοφιλέστατος Ἀμυριπόλεως κ. Εὐγένιος μοὶ ἐπέτρεψεν. Ὅπόσιν ποιήσιν δὲν ἐγκρύπτει ἡ ἀπαγγελία τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἐν τῷ ναῷ τῆς χώρας ἐκείνης, ἐν ἣ τὸ πρῶτον τοῦτο ἐθεσπίσθη!...

Πανηγυριστὰ ἐπισκεπτόμενοι τὰ πρὸς τὴν Ἀσκανίαν λίμνην δυτικὰ τεῖχη τῆς Νικαίας καὶ τὸν τόπον τῆς Ἀ' Οἰκουμην. Συνόδου.

Μετὰ τὴν θεϊαν λειτουργίαν ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν πανηγυριστῶν καθ' ὁμίλους διαχύνεται πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ἀρχαιοτήτων τῆς πάλαι ποτὲ ἐνδόξου τῶν Νικαέων πόλεως. Ἡ ἐπίσκεψις αὕτη εἶνε ἐπιβεβλημένη κατὰ παράδοσιν. Διὰ τοῦτο πᾶσα διασκεδάσις, πᾶσα μουσική, πᾶσα ἄλλη κοσμικὴ ἐκδήλωσις σιγῶσι πρὸ τῆς θέας τῶν πολυπληθῶν ἀρχαίων κειμηλίων, τὰ ὅποια ὁμιλοῦσι τὴν γλῶσσαν τῶν μυστικῶν ἔθνικῶν ἀναμνήσεων. Ὅταν ἀναλογισθῆ τις ὅτι ἡ ἐνδοξὸς πόλις ἐκτίσθη ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ τὰ ἐρεῖπια τῶν καλλιτεχνημάτων αὐτῆς εἶνε ἔργα ἑλλήνων ἐργατῶν καὶ καλλιτεχνῶν, ὅταν ἀναλογισθῆ ὅτι ὁ χρόνος ὁ πανδαμάτωρ ἐργάζεται ἐπὶ προγονικῶν καλλιτεχνημάτων ἀπόνως δὲν δύναται ἄλλο νὰ αἰσθανθῆ συναίσθημα, ἢ ἐκεῖνο ὅπερ καὶ ὁ ἀείμνηστος Ἰωάννης Καμπούρογλου ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν συνησθάνθη:

Ἡ ψυχὴ μου ὅταν χάσῃ
τὴν ὁδὸν τῆς τῆν εὐθεῖαν
ὅταν πλῆθος με τερνάσῃ
ἀπικισίην λογισμῶν
καὶ ψυχρὰν ἀμφιβολίαν
κισθάνω χωρὶς πάλμων.

Τότε μέσφ ἐρειπίων
βρίνω αἴφνης γόνυ κλίνων
τὰ ἀσπάζομαι δακρύων
— εἶνε μάρμαρα — ριγῶν.
Μὴ δὲν εἶμαι τῶν Ἑλλήνων
ἐν ἐρεπίων καὶ ἐγώ;

Τὸ παρὸν ὄραϊον πλάττω
διὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου
καὶ ὁδὸν λαμπρὰν χαράττω
εἰς τὸ μέλλον ἑσπεῖ·
πῶρ αἰσθάνομαι ἐντός μου
καὶ μοι δίδεται ζωή.

Πόσον προσφυῶς ἔχει ἀντιληφθῆ ὁ ποιητὴς τὴν ψυχολογίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλλήνου, ἐπισκεπτομένου τὰ προγονικὰ ἐρεῖπια! Διὸ ὅτε ἠρώτων καὶ ἐγὼ χωρικοὺς πανηγυριστὰς περὶ τῶν ἐκ τῶν ἐρειπίων ἐντυπώσεων τῶν μετὰ συγκινητικῶν δακρύων ἀπήντων:

— Ἡ καρδιαίς μας ἄλλοιῶς γενήκανε!

(Ἔπεται συνέχεια).

ὑΠΕΡ ΤῶΝ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘῶΝ ΑΔΕΛΦῶΝ ΜΑΣ

Περὶ τῆς ἐπελθούσης ἐκ τοῦ σεισμοῦ φοβερᾶς κατατροφῆς τῶν παραλίων τῆς Θράκης τόσα πολλὰ ἐγράφησαν καὶ γράφονται ἐν ταῖς ἡμερησίαις, ὥστε πᾶς ἄλλος περὶ αὐτῆς λόγος νὰ παρέλκη πλέον. Ἄλλως τε δὲ αἱ κατωτέρω παρατιθέμεναι καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ ληφθεῖσαι εἰκόνες ὁμιλοῦσιν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ὁμογενῶν μυστικῶς τοιαύτην τραγικὴν γλῶσσαν, ὥστε οἱ ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν ἔρανοι αὐθόρμητοι νὰ ἐπέλθωσιν. Εἰς τὰ ἡμέτερα γραφεῖα ἀπὸ τῆς πρώτης ἔτι ἐκκλήσεως τῆς «Μουσικῆς» ἐστάλησαν εἰς εἶδη πολλὰ τῆς πρώτης ἀνάγκης πράγματα, τὰ ὅποια ἔτι μᾶλλον ἐπλήθυναν διὰ τῶν φιλανθρώπων φροντίδων καὶ ἐπικουριῶν τῶν φίλων ἐρασιμόλων κ. κ. Ἰω. Καταζᾶ καὶ Νικ. Πιστώφ. Ἀλλὰ διὰ τὰ δυστυχῆ τῆς φοβερᾶς θεομηνίας θύματα δὲν ἀρκοῦσι μόνον τὰ ἐνδύματα καὶ οἱ ἄρτοι ἔχουσιν οὗτοι ἀπόλυτον ἀνάγκην καὶ οἰκιῶν, ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, πρὸς ἀνίδρυσιν τῶν ὁποίων ἡ ὁμογένεια ἐν τῷ κύκλῳ αὐτῆς πρέπει πολλὰ εἰσέει νὰ συνεισφέρει Ἀποτεινόμενοι λοιπὸν καὶ πάλιν εἰς τοὺς ἡμετέρους συνδρομητὰς καὶ ἀναγνώστας, παρακαλοῦμεν αὐτοὺς ὅπως μὴ λησμονήσωσι τοὺς 80 — 100 χιλιάδας πάσχοντας καὶ ἀμέσου ἐπικουρίας ἀνάγκην ἔχοντας ἀδελφοὺς ἡμῶν. Ἡ ἀληθὴς μουσικὴ οὐ μόνον μορφώνει καὶ ἐξευγενίζει τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ φιλάνθρωπον καθιστᾷ

Η ΧΩΡΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΚ ΤΟΥ ΣΕΙΣΜΟΥ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΝ

Η Α. Σ. Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΓΑΝΟΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑΣ κ. ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΠΑΡΗΓΟΡΩΝ ΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΠΑΘΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΤΟΥ

αὐτόν. Διὰ τῆς εὐγενοῦς λοιπὸν φιλανθρωπίας ἡμῶν ὡς σώσωμεν τὴν ἔνδοξον πατριδα τοῦ μάγου Θρακῶς ἀοιδοῦ Ὁρφέως.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΩΝ

Γ. Δ. Παχτικός Γρόσια 108, Λεωνίδας Πισικισόπουλος 20, Χρηστάκης μάγειρος 20, Σ. Στυλιανός 10, Ἀδελφοὶ Γεωργιοπούλου 20, Κωνστ. Γ. Ζυζμοῦρ 10, Εὐθύμιος Δ. Εὐθυμιάδης 20, Σωτήριος Πεζένικης 10, Βασίλ. Μπαλαμπάνογλου 20, Ἀνώνυμος (ἐκ Νικημηδείας) 20.

Τὸ ὅλον Γρ. 258.

Φιλανθρώπων φροντίδι τοῦ ἐρασιμόλου κ. Ν. Πισιῶφ.

Ἀνώνυμος Γρ. 20, Ἰω. Ρουτζιέρης 10, Α. Χαρακτιδης 10, Γ. Κ. Εὐθυβουλίδης 5, Δ. Συνακτινός 5, Β. Φραγκουλάκης 5, Γρ. Ἡλιόπουλος 5, Ν. Γραβκρίας 5, Θ. Δούμα 5, Mme Oclair Asa 5, Mme Charlotte Nathansohn 5, Mme Isela Nathansohn 5, Ἀνώνυμος (ἐργάτης) 5, Zouvarit Gulierian 2, τρεῖς ἀνόνημοι 6, Ἰω. Κανέλλης 5, Armenak Agorian 5.

Τὸ ὅλον Γρ. 108.

Φιλανθρώπων φροντίδι τοῦ κ. Π. Παυλίδου,

ιατροῦ ἐν Μουδανίοις.

Παῦλος Παυλίδης γρ. 60, Α. Ambagoumian 5, Δ. Χ' Ἀθανασίου 5, Ι. Δανηλίδης 5, Στ. Τζιθζόρη 5, Π. Σωτηρίου 5, Γ. Τσοῦφης 20, Δ. Χ' Παλαιολόγου 5, Ἰω. Χ' Παλαιολόγου 5, Δ. Ξυραφάπουλος 5, Ἀθ. Μπαζάρπας 5, Α. Γεωργιάδης 10, Ἰω. Π' Εὐστρατίου 5, Κλ. Ὁραϊόπουλος 5, Οἰκονόμος Γ. Χ' Παναγιώτου 5, Ἀν. Νικολαΐδης δικηγόρος 5, Ἀσπρούλα Καμποῦρ Θωμᾶ 2, Τζώρτζη ἐφ. Παπαδόπουλοι 5, Δημ. Κ. Τσοῦφης 10, Ἰω. Τσοπάνογλου 10, Κορν. Βιγγόπουλος 10, Δημ. Δημόπουλος 5, Ἰππ. Ἀνανιάδης 5, J. Marius 10.

Τὸ ὅλον Γρ. 212.

Σημ. Τὸ ὄλικόν τοῦτο ποσόν, καθὰ γράφει ἡμῖν ὁ κ. Παυλίδης, κατετέθη εἰς τὸ ταμεῖον τοῦ ἐν Μουδανίοις Συλλόγου «Ἀπαμείας».

Φιλανθρώπων φροντίδι τοῦ κ. Γ. Κεσιμίδου.

Ἐκ τῶν μελῶν τοῦ μουσικογυμναστικοῦ Συλλόγου «Ἀρίονος» Σιρκετζή.

Ἀνώνυμος γρ. 20, Σ. Καρατάλογλους 10, Ἀνώνυμος 20, Αθ. Καζαντζίδης 10, Βασ. Χ' Ἰωσήφ 10, Κωνστ. Κωνσταντινίδης 10, Προκ. Χαμλτζιζίδης 5, Ἰωάν. Ἀσκελίδης 10, Ἀγάπ. Παπαδόπουλος 10, Στυλιανός Κιολεμουράδογλου 95, Χρήστος Παπαχρήστου 10, Ἡρακλῆς Ζέρης 10, Π. Ἀπόττος 10, Γεώρ. Χαραλάμπους 5, Ἀβρ. Λεπτουργίδης 20, Δημ. Εὐτάτογλους 5.

Τὸ ὅλον Γρ. 260.

Φιλανθρώπων φροντίδι κ. Ἰω. Καταζᾶ.

Δεσποινίς Καρμέλλα Ἀτζοπαρδῆ γρ. 5, Μαρία Καταζᾶ 5, Μεχμέτ Ρουχτι βέη 10, Δημητριάδης 20, τέσσαρες ἀνώνυμος 25.

Τὸ ὅλον Γρ. 65.

Τὴν 25 ἡλιόφωτος ἢ ἐν Φαναρίῳ φιλοτίμως ὑπὲρ τῆς θείας τοῦ Ὁρφέως τέχνης ἀγωνιζομένη Μανδολινάτα ἔδωκεν ἐν Κιλ-Βουρνού Συναυλίαν πρὸς ὄφελος τῶν σεισμοπαθῶν ἀδελφῶν μας. Ταύτης συμμετέσχεν καὶ τὸ ὄδικόν τμήμα τοῦ συμπαθοῦς Σωματείου. Ἡ εὐγενής δὲ σύμπραξις τῆς δος Ἀγγελικῆς Ἰσμουρίδου καὶ τῶν κ. κ. Χρ. Μισαηλίδου, Ἰω. Κωνσταντινίδου, Κ. Ἰσμουρίδου, Χαρ. καὶ Εὐαγ. Κουτσιμάνη ἐξῆρξεν ἐτι μᾶλλον τῶν φιλόφρων μουσικῶν ἐορτῶν. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συναυλίας, τὸ τε καλλιτεχνικόν καὶ τὸ ὄλι-

κὸν ὑπῆρξε λίαν ἐκαστοειρητικόν. Λίαν φιλοτίμως εἰργάσθη καὶ ἡ διοργανωτικὴ ἐπιτροπὴ, ἣν ἀπῆρτιζον αἱ φιλόφρονες Ἀγγελία Σαρρῆ, Ἄννα Ἀντωνιάδου, Ἀργυρῶ Ἀντωνιάδου, Βασίλ. Θωμάδου, Δῆμητρα Περισίδου, Εὐφροσύνη Ἰσμουρίδου, Καλλιρρόη Φερμάνογλου, Κοραλία Γεωργιάδου, Δούλα Ἀγγελίδου, Σεμίραμις Παπαδοπούλου, Σουλτάνα Ἰωαννίδου, Βασ. Αἰμιλιάδης, Ἰω. Ἰωαννίδης, Κ. Ἰσμουρίδης, Ἰωάννης Κρανίδης, Χρ. Γεωργιάδης.

Εἰς τὸ προοδευτικόν καὶ φιλότιμον μουσικόν Σωματεῖον τοῦ Φαναρίου, τοῦ ὅπου τὴν εἰκόνα, ἐλλείψει χώρου, εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον θὰ δημοσιεύσωμεν, ἐκφράζομεν τὰ θερμὰ ἡμῶν συγχαρητήρια διὰ τὴν μετὰ τῆς μουσικῆς τόνωσιν τῆς ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης.

Ἐπίσης καὶ ὁ ἐν Ταταούλοις Σύλλογος «Ἀστὴρ» φιλοτίμως διὰ τῆς μουσικῆς ἐξεδήλωσε τὸ ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν ἐνδιαφέρον αὐτοῦ, συλλέξας ὑπὲρ αὐτῶν ἐκαστόν.

Ἄλλ' ἢ παρήγορος μουσικὴ φωνὴ ὑπὲρ τῶν παθόντων ἀντήχησε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Ἐκ Βάλιας ἐστάλη ἡμῖν πλοῦσιον πρόγραμμα συναυλίας ὑπὲρ τῶν σεισμοπαθῶν τῆς εὐγενεῖς συμπράξει τῶν δύο μουσικῶν ὁμίλων τῆς πολίχνης καὶ τοῦ θειοῦ πλαγιακυλητοῦ κ. Κ. Παχῆ. Τὴν εὐγενῆ πρωτοβουλίαν τῆς συναυλίας ἔλαβε, καθὰ ἡμῖν ἐκεῖθεν γράφουσιν, ὁ γνωστός εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας ἀρχιμουσικός κ. Κ. Ζαφειρόπουλος, συνθέσας ἐπὶ τῆς περιστάσει ταύτῃ καὶ πένθιμον ἐμβατήριον. Τὴν εὐγενῆ μίμησιν τῶν ἀνωτέρω συνιστώμεν καὶ εἰς ἄλλα μουσικὰ σωματεία.

ΜΟΥΣΙΚΟΙ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΙ

Συμφώνως πρὸς τοὺς ὅρους τῶν δύο προκηρυχθέντων διαγωνισμῶν, τῶν ἐν τῷ Β' Τεύχει δημοσιευθέντων (σελ. 61), ἐστάλησαν τρία ἔργα, ἕξ ὧν τὸ ἐν, φέρον ὡς ρητὸν τὸν εὐριπίδειον στίχον «Μὴ ζῶην μετ' ἀμουσίας» διὰ τὸν Α' διαγωνισμόν, τὰ δὲ δύο ἄλλα διὰ τὸν Β' διαγωνισμόν, ἕξ ὧν τὸ μὲν ἐν ἔφερε τὸ ψευδώνυμον «Βίαις» τὸ δὲ ἕτερον τὸ λατινικόν *Poete Nascuntur, Oratores fiunt* = *Οἱ ποιηταὶ γεννῶνται, οἱ ῥήτορες γίνονται*.

Συμφώνως λοιπὸν πρὸς τοὺς ὅρους τῶν διαγωνισμῶν ἐσχηματίσθη τριμελὴς ἑλλανόδικος ἐπιτροπεία, συγκειμένη ἐκ τῆς δεσποινίδος Κορίνης Α. Παλαιολόγου, διπλωματούχου τοῦ Ὁδείου Βιέννης, τοῦ κ. Ἰωσήφ Κατζιά, διακεκριμένου μουσικοῦ καὶ συνθέτου ἐν τῇ πόλει μας καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς «Μουσικῆς». Οἱ κριταὶ κατ' ἰδίαν μελετήσαντες τὰ χειρόγραφα ἀπεφῆναντο παμψηφεί τάδε ὅτι

1) Τὸ ὑπὸ τὸ ρητὸν «Μὴ ζῶην μετ' ἀμουσίας» χειρόγραφο παμψηφεί κρίνεται ἄξιον βραβεύσεως διὰ τὴν ἐπιτυχῆ αὐτοῦ ἐναρμόνισιν.

2) Τὸ ὑπὸ τὸ ρητὸν *Poete Nascuntur, Oratores fiunt* χειρόγραφο παμψηφεί βραβεύεται διὰ τὴν ἀνευ τῆς ἐλαχίστης μετατροπῆς τοῦ ἀρχικοῦ μέλους λίαν ἐπιτυχῆ συνοδείαν, τοῦ ἐτέρου, τοῦ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Βίαις» διὰ τὴν ἀρμονικὰ αὐτοῦ ἀμαρτήματα καὶ διὰ τὸ ἀπροσπαρά-

σχευον ιδίως ἄρμονικῶν τινων συγχορδιῶν, μὴ ἐγκριθέν-
τος ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῶν κριτῶν.

Ἐν ὁμηγύρει δὲ φιλομούσων καὶ λογίων ἀποσφραγι-
σθέντων ἐν τοῖς γραφείοις τῆς Διευθύνσεως τῆς «Μου-
σικῆς» τῶν οἰκείων φακέλλων ἐγνώσθησαν οἱ ἑξῆς μου-
σουργοί. Διὰ μὲν τὸν Α' διαγωνισμὸν, ὁ τὸ ψευδώνυμον
«ΕΛΛΗΝ ΜΟΥΣΙΚΟΣ ἐν τῇ ἑσπερίᾳ» φέρων, καὶ διὰ
τὸν Β' ὁ γνωστὸς τῆς Πόλεώς μας διακεκριμένος μου-
σικὸς καὶ Ἰσπανὸς τὴν ἐθνικότητα κ. Μάρκος Γκραβίνας,
εἰς ὃν καὶ παρεδόθη ἤδη τὸ ἔξηκοντάφραγκον γέρας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΜΒΡΟΔΗΣ

Ὁ ἀγωνοθέτης τοῦ Β' διαγωνισμοῦ τῆς «Μουσικῆς».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Ἑλλην Μου-
σικὸς ἐν τῷ φακέλλῳ ἔγραφε καὶ τάδε: «Ἐν περι-
πτώσει βραβεύσεως δωροῦμαι τὴν ἐτησίαν σειρὰν
τοῦ Περιοδικοῦ εἰς ἓνα δημοδιδάσκαλον, διδάσκοντα
εἰς ξενόφωνον ἑλληνικὴν Κοινότητα καὶ τὴν Μου-
σικὴν», διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν τὰς Ἐφορείας τῶν
Σχολῶν τῶν ξενογλώσσων ἑλληνικῶν κοινοτήτων,

ὅπως ὑποδείξωσιν ἡμῖν ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς τοιοῦτους
δημοδιδασκάλους, ἵνα διὰ κλήρον ἐκλέγοντες ἓνα
ἕξ αὐτῶν ἀποστείλωμεν τὴν ἐτησίαν τοῦ Περιοδι-
κοῦ σειρὰν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐγενοῦς πόθου
τοῦ φιλογενοῦς Ἑλληνο μουσικοῦ, οὗ τὸ βραβευθὲν
ἔργον θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς.

ΤΡΙΤΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ
(ΧΟΡΗΓΙΑ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ἙΑΡΙΟΝΟΣ.)

1) Προκηρύσσεται διαγωνισμὸς πρὸς μελοποίησιν τοῦ
πρὸς Ἀρίονα ἔρωτος τοῦ ἀειμνήστου Δημ. Βερναρδάκη
πρὸς καθορισμὸν αὐτοῦ ὡς ἐπισήμου ὕμνου τοῦ ἐν Σιρκε-
τζίῃ Συλλόγου ἙΑρίονος.

2) Ἡ μελοποίησις δέον νὰ ἦ πρωτότυπος, ν' ἀποδώσῃ
τὸς ἐννοίας τοῦ ποιήματος, ὅσον ἔνεστι, πιστῶς καὶ νὰ
ἐμπνέται, εἰ δυνατόν, ἀπὸ ἐθνικῆς ἑλληνικῆς μελωδίας.

3) Ἡ μελοποίησις τῆς Α' Στροφῆς καὶ τῆς Ἐπιφθοῦ
κατ' ἴδιον ὅπως μέλος εἶνε ὑποχρεωτικὴ, διὰ τὰς λοιπὰς
ὁμως δύο στροφὰς ἐπαφίεται πλήρης ἐλευθερία εἰς τοὺς
συνθέτας. Ὅσον δὲ διὰ τὸν ρυθμὸν οἱ μελοποιοὶ εἶνε
ἐλεύθεροι οἰονδήποτε θέλουσι ρυθμικὸν εἶδος νὰ μεταχει-
ρισθῶσιν, ἀλλ' εἶνε ὑποχρεωμένοι νὰ τηρῶσι τὴν τοικίην
ρυθμοποιίαν, ἣν ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ποιῆμα.

4) Τὸ ἔσμα δέον νὰ συντεθῇ πρὸς πλήρη τετράφωνον
ἀνδρικὸν χορὸν. Ἡ πρὸς κλειδοκίμβalon ὁμως ἡ ἀρμό-
νιον συνοδεία ἐπαφίεται εἰς τὴν θέλησιν τῶν μουσουργῶν.

5) Τὰ χειρόγραφα, καθαρογεγραμμένα, ἀποστέλλονται
εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Μουσικῆς» ἀνωνύμως, φέροντα
ὡς διακριτικὸν γνώρισμα ρητὸν τι. Εἰς ἕκαστον χειρό-
γραφον προσαρτᾶται καὶ φάκελλος, περιέχων ἐντὸς τὸ ὄνο-
μα τοῦ μουσουργοῦ καὶ ἔξωθι τὸ σχετικὸν ρητὸν.

6) Προθεσμίᾳ πρὸς ὑποβολὴν τῶν χειρογράφων ὀρίζεται
ἡ 30 Νοεμβρίου (έ. ἔ.), ἡ δὲ κρίσις γενήσεται ἐντὸς δι-
μήνου ὑπὸ τριῶν ἀνεγνωρισμένων μουσικῶν.

7) Ὡς βραβεῖα διατίθενται 100 φράγκα, τὸ βραβευό-
μενον ἔργον δημοσιεύεται τὸ πρῶτον ἐν τῷ παρόντι
Περιοδικῷ.

ΤΟ ΑἶΣΜΑ ΤΟΥ ἈΡΙΟΝΟΣ

Στροφή Α'

Τίς τὰς ἡμέρας
νὰ κόψη τοῦ ψάλτου
εἶν' ἱκανός;

Ἡ κορυφή, ἣν ἀθάνατοι χεῖρες
ἔψαυσαν, ἣν ὁ υἱὸς τῆς Σεμέλης
στέφει μὲ κλάδον κισσοῦ, ἱερά.

Τὸν Βάκχον, κιθάρα,
τὸν σώστην ὕμνωμεν,
τὸν κίνδυνον λέγε
καὶ θαῦμα τὸ ξέγον.

Στροφή Β'

Πλέουσα ἤγεν
ἔμὲ Κορινθίων
ναῦς πειρατῶν.

Χεῖρας ἐπάνω μου θέτουν ἀνόμους
οἱ πειραταί, τὸν χρυσὸν μου ἀρπάζουν
καὶ μελετῶσι σφαγὴν κατ' ἐμοῦ.

Δαδῶν τὴν κιθάραν
κισσόσπεπτος κρούω
καὶ ἔκστασις ἔχει
τοὺς ἀνδρας καὶ θάμβος.

Ἐπιφθός.

Χαῖρε, Διὸς καὶ Σεμέλης υἱέ!
καὶ πάλιν τὸ κράτος
τὸ σὸν ὁ Ἀρίων
θὰ ψάλλῃ πολλάκις
Ἰῶ, Βάκχε, Βάκχε.

Στροφή Γ'

Χεῖλη τὰ πρήην
προφέροντα φόνον,
μένουν νεκρά.

Χεῖρες αἱ πρήην σφαγὴν ἀπειλοῦσαι
αἴφνης ἀκίνηται μένουσι τότε.
Ρίπτομ' ἐντὸς τῆς θαλάσσης εὐθύς.

Δελφίν μ' ἐπὶ νώτων
δεξιόμενος φέρει
καὶ σώζει τοῦ Βάκχου
τὸ κράτος ὕμνοῦντα.

97. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

Ἐκ χειρογράφου τῆς ΙΕ' Ἐκατονταετηρίδος. Ἐρμηνευθεὶς ὑπὸ
Μάρκου Βασιλείου.

«Ψάλλεται τοῦτο ὅτε μέλλει ὁ Βασιλεὺς διέρχεσθαι εἰς προσκύνησιν
τῶν Ἁγίων Εἰκόνων καὶ νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ κατακλασθοῦ».

ΗΧΟΣ $\overset{\Delta}{\delta}$

$\overset{\Gamma}{\chi}$ Π ο λ υ χ ρ ο ο ν ι ο ο ν π ο ι η
 σ α ι α ι ο ο ο ο ο ο
 ο θ ε ε ο ς ἡ τ η ν α α γ ι α ν β α
 α α σ ι λ ε ι α α ν σ α α α ς κ ε ι ς π ο λ λ α α
 ε ε ε ε ε τ η κ ε ι ς π ο λ λ α ε ε ε τ η η

98. Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΑΓΙΩΙ ΣΥΝΗΜΜΕΝΟΣ

Δοξαστικὸν τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἰνδίκτου, ἡτοὶ ἀρχῆς τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους.

Ρυθμὸς 4σημος $\overset{\Gamma}{\chi}$

Καὶ νῦν ΗΧΟΣ $\overset{\lambda}{\lambda}$ $\overset{\Delta}{\delta}$ Πα.

$\overset{\Pi}{\pi}$ Ὁ Πνεύ-μα-τι Ἀ-γί-φ συ-νημ-μέ-νος, ἄ-ναρ-χε
 14 Λό-γε καὶ Υἱ-έ, ὁ πᾶν-των ὁ-ρα-τῶν καὶ
 ἄ-ο-ρά-των σὺμ-παν-τουρ-γός καὶ συν-δη-μι-οῦρ-
 γός τὸν στέ-φλ-νον τοῦ ἐ-νι-αυ-τοῦ εὐ-λό-γη-σον,
 φυ-λάτ-των ἐν εἰ-ρή-νη τῶν ὀρ-θο-δό-ξων τὰ
 πλή-θη, πρε-σβεί-αις τῆς Θε-ο-τό-κου καὶ πᾶν-των τῶν Ἀ-
 γί-ων σου. $\overset{\Pi}{\pi}$

99. ΚΑΛΩΣ ΗΥΡΑΜΕΝ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

Ποίησις Ἡλία Τανταλίδου.—Μουσική Ν. Χ. Μαντζάρου.

Ζωηρῶς. Ρυθμὸς 4σημος.

ΗΧΟΣ Νη.

Μεταγραφὴ ἐκ τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς.

A'
 B'

1. Κα - λῶς ἠϋ - ρα - μεν ἄλ - λή - λους ἠῆ κα - λοί φί - λοι κα - λούς

φί - λους ἠῆ συν - αν - τώ - με - θα θυ - μή - ρεις χρο - ρός ἐν - δρο - σος φαι -

δρός ἠῆ και αι ὠρ' ἐλ - πι - δων πλή - ρεις κα - λοῦν εἰς τὰ ἐμ -

πρός ἐμ - πρόσ, Δ και αι ὠρ' ἐλ - - πί - δων πλή - ρεις κα - λοῦν εἰς

τὰ ἐμ - - πρόσ. ἠῆ

100. ΕΓΩ ἼΜΑΙ ἼΝΟΥ ΨΑΡΑ ΠΑΙΔΙ

ἄσμα δημῶδες, ἀδόμενον εἰς τὰ σεισμόπληκτα μέρη τῶν Γανοχώρων.

Ρυθμὸς δίσσημος.

Συλλογὴ Γ. Δ. Παχτίκου.

π
 q

Ἐ - γὼ ἴμαι ἴνου ψα - ρᾶ παι - δι μαυ - ρομ - μα - τοῦ - σα κχι ξαν - θή q και

π
 q

ἴπῃ - γα νᾶ ψα - ρέ - ψω μαῦ - ρα μά - τρια νᾶ γυ - ρέ - ψω q

101. ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΣΟΥ ΠΡΟΣΚΥΝΟΥΜΕΝ

ᾠσμα ἐκκλησιαστικὸν ψαλλόμενον εἰς τὴν ἑορτὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

Μεταγραφή ἐκ τῆς ἐκκλ. παρασημαντικῆς.

Larghetto (♩=96).

Τὸν Σταυρόν σου προσ-κυ - - - νου-μεν, Δέ - - - σπο - - -

-τα, καί τὴν Ἀ - γί - αν σου Ἀ - να - στα - σιν δο - ξά - - - ζο - - - - μεν.

ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΣΟΥ

Ἐν τετραφωνίᾳ ὑπὸ ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΚΟΜΝΗΝΟΥ.

Andante
p dolce

Τὸν Σταυρόν σου προσ-κυ - νου - μεν, Δέ - σπο - τα, καί τὴν Ἀ -

- γί - αν σου Ἀ - να - στα - σιν δο - ξά - - - ζο - - - - μεν.

102. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

Ψαλλόμενος ὅτε διήρχετο ὁ Βασιλεὺς εἰς προσκύνησιν τῶν Ἁγίων εἰκόγων ἵνα λάβῃ τὸ ἀντίδωρον.
Κατὰ τὴν ἑρμηνείαν τοῦ κ. ΜΑΡΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ἐκ χειρογράφου ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος.

Ἦχος Δ' *Μεταγραφή ἐκ τῆς ἐπιμλ. παρασημαντικῆς καὶ ρυθμικῆς ἀποκατάστασις ὑπὸ Γ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.*

Ἄργως-Larghetto.

Πο - λυ - χρό - - - - νι - ου ποι - ῆ - - σαι

Θε - - - ὁς τὴν Ἀ - - γί - αν Βα - -

- σι - λεί - αν Σας. Εἰς πολ - λά

- - - τη (νε) εἰς πολ - λά ἔ - - - - τη.

103. ΕΪΝΤΑΤΕ ΝΑ ΠΑΜΕ ΣΤΟΝ ΑΪ-ΒΑΣΙΛΗ

ᾠσμα δημῶδες τῆς Καππαδοκίας ἐκ τῆς Συλλογῆς Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.

Συνοδεία Κλειδοκυμβάλου ὑπὸ Μ. Α. ΓΡΑΒΙΝΑ, βραβευθεῖσα εἰς τὸν 2^ο Διαγωνισμόν τῆς Μουσικῆς.

PIANO.

Andante mosso.

f *f* *marc.*

The first system of the piano introduction consists of two staves. The right hand starts with a series of chords in the treble clef, while the left hand plays a rhythmic accompaniment in the bass clef. The tempo is marked 'Andante mosso' and the dynamics are 'f' (forte) and 'marc.' (marcato).

The second system continues the piano introduction. The right hand features a melodic line with a trill (tr) and a fermata. The left hand continues with a steady accompaniment. The tempo and dynamics remain consistent with the first system.

CANTO.

Ε - ἴν - τα - τε νὰ πᾶ - με στὸν Ἄϊ Βα - - - -

The first system of the canto introduction shows the vocal line in the treble clef and the piano accompaniment in the bass clef. The lyrics are 'Ε - ἴν - τα - τε νὰ πᾶ - με στὸν Ἄϊ Βα - - - -'. The piano accompaniment consists of chords and a simple bass line.

- σί - - - λη Ε - ἴν - τα - τε νὰ πᾶ - με

The second system of the canto introduction continues the vocal line and piano accompaniment. The lyrics are '- σί - - - λη Ε - ἴν - τα - τε νὰ πᾶ - με'. The piano accompaniment provides harmonic support for the vocal melody.

στὸν Αἰ - Βα - - - σί - - - λη Νὰ ἴκρε-μα-σου-μὲν-τά -

κηρά-τα-στό - - - σί - δι Βαί Παγα-γιά - μου

θε-ο - - - τό - - - κον Κύρια - λήη - μου - Κύρια -

λήη - σον κύ-ρια-λήη - - - μου κύ-ρια-λέ - - - η-σον

Πα-να - - - γιά μου θε-ο - - - τό - - - κον.

104. ΕΓΩ 'ΜΑΙ ΝΟΥ ΨΑΡΑ ΠΑΙΔΙ.

Ἄσμα δημῶδες τῶν πρὸς Προποντίδα σεισμοπλήκτων μερῶν τῆς Θράκης.

Ἐκ τῆς Συλλογῆς Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ.

Adagio (♩=108).

Συνοδεία κλειδοκυμβαλον ὑπὸ τοῦ Συλλογῆως.

PIANO

ἈΣΜΑ - CANTO.

Ἐ - γὼ μαι'νοῦ ψα - ρὰ παι - δὶ μαυ - ρομ - μα - τοῦ - σα καὶ ξαν -

- θή, καὶ ἡ - γὰ νὰ ψα - ρέ - ψω μαῦρα μάτια νὰ γυ - ρέ - ψω.

rall

Largo (Θρήνος ἐπὶ τῇ καταστροφῇ).

105. ΣΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ.

Τῆ Σεπτῆ μνήμη τῶν γονέων μου ΝΙΚΟΛΑΟΥ καὶ ΔΟΜΝΗΣ.

Ποίηση
ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΠΑΡΑΣΧΟΥ

Μουσική
Β. Ν. ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΥ.

Larghetto.

PIANO.

CANTO-MONΩΔΙΑ (Solo).
dolce

Ψάλλε, ψυ-χή μ' Ἑλ-λη - - νι - κή, σὲ τοῦ - το τ' ἀ - κρο - γιά - - λι

στή γλῶσσα τῆς μα - νού - λας σου καὶ τῆς παλ - λη - # κα - ρδιάς

- σως ἄ - κού - σει τὸ σκο - πὸ σου ὕ - πνου του τῆ ζά - - - λη μὲ

rall. - - - -

a tempo

τούς νεκρούς συντρόφους του κ' ὁ γυιὸς τῆς καλογριάς. Ἄχ!

Allegro moderato.

ναὶ ἀνδρὶν ἐχέ-να νε-μέρο-γυ-χτα ἐκεῖ-νοι τὸ

αἶ-μά τους τ' ἀ-τί-μη-το Ἐ-δῶ στα-λιά στα-λιά. Δρο-

-σά-τη δὲν θά φουν-τω-νε στο φά-λη-ρο κινυρ-σι-νη και

θη-νος θε ν' ἀ-κού-γε-το κ' Ἄ-ρά-πι-κη λα-λιά.

106. ΕΛΕΓΕΙΟΝ = ELEGIE.

Δι' ἄσμα καὶ κλειδοκύμβαλον.

J. MASSENET.

Triste et très lent.

très expressif avec accablement.

CANTO

Triste et très lent.

ô doux prin - -

PIANO

mf *p*

- temps d'autrefois, Ver - tes saisons Vous a - vez fui pour tou -

f *mf*

- jours! Je ne vois plus le ciel bleu Je n'entends plus

p *cresc.*

les chants joyeux des oiseaux! En em - portant mon bonheur, ô bien - ai -

Animez peu à peu cresc.

*en retenant beaucoup
dim.*

- mé, tu t'en es — al-lé! Et c'est en vain que revient le prin.

Tempo 1°

- temps! Oui, sans re - tour, a - vec toi le gai soleil, Les jours riants sont par.

avec douleur

- tis Comme en mon cœur tout est sombre et gla - cé! Tout est flé -

pp a tempo

p allargando

- tri! Pour toujours!

ΔΙΣΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

97. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

Ὁ πολυχρονισμὸς οὗτος ἐρμηνευθεὶς ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου φίλου συνεργάτου καὶ πατριαρχικοῦ γραμματέως κ. Μάρκου Βασιλείου ἐκ χειρογράφου τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος «ψάλλεται ὅτε μέλλει διέχεσθαι εἰς προσκόνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων καὶ νὰ λάβῃ ἐκ τοῦ κατακλασθοῦ», ἤτοι διὰ νὰ λάβῃ τὸ ἀντίδωρον. Εἶνε ἐπομένως ἕσμα μεγάλης ἀξίας, τὸ ὁποῖον ὑπομνήσκει ἡμῖν τοὺς ἐνδόξους καὶ εὐσεβεῖς χρόνους τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ μεσαίωνα καὶ τὸ ὁποῖον ἀντήχει ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας ὑπὸ τριακοσίω καὶ ἐπέκεινα φωνῶν. Τεχνικῶς εἶνε γεγραμμένος εἰς τὸν Δ' Ἦχον, ἐν ᾧ ἀντηχοῦσιν αἱ ἀπηχήσεις τοῦ μεγαλοπρεποῦς δωρίου τρόπου τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μουσικῆς. Ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ ὕμνου εἶνε ἀνταξία πρὸς τὸ βασιλικὸν μεγαλεῖον καὶ ἐκάστη μελωδικὴ φράσις ἐγκλείει μουσικὸν ὕψος καὶ ἀληθῆ ἐμπνευσιν.

«Πολυχρόνιον ποιῆσαι ὁ Θεὸς τῆν Ἁγίαν Βασιλείαν Σας. Εἰς πολλὰ ἔτη».

98. Ο ΠΝΕΥΜΑΤΙ ΑΓΙΩΙ ΣΥΝΗΜΜΕΝΟΣ

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ἕσμα, ἔργον τοῦ μελωδοῦ Βυζαντίου, ψάλλεται μετὰ τὸ Δοξαστικὸν εἰς τὸ Καὶ νῦν καὶ αἰεὶ τοῦ Ἑσπερινοῦ τῆς Ἰνδικίου, ἤτοι τοῦ νέου ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Τὴν Ἰνδικτιῶνα ἐορτάζει ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία, ἀπὸ τῶν ἀρχαίων παραλαβοῦσα, «διὰ τὸ ρομιζεσθαι παρὰ Ῥωμαίοις ἀρχὴν εἶναι τοῦ ἔτους ἀπὸ ταύτης τῆς Ἰνδικτιῶνος. Ἰνδικτιῶν γὰρ λέγεται παρὰ Ῥωμαίοις ὁ ὀρισμός. Καὶ προσεῖε διὰ τὸ κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν εἰσελθεῖν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων.» Ἐν τῷ Συναξαρίῳ διὰ τὴν Ἰνδικτιὸν ἀπαντᾶται καὶ τότε τὸ δίστιχον:

Ἰνδικτιὸν ἡμῖν ἐλόγει νέον Χρόνον,
Ὡ καὶ Παλαιέ, καὶ δι' ἀνθρώπους Νέε.

Τὸ δημοσιευόμενον ἕσμα, γεγραμμένον κατὰ τὸ χρωματικὸν Πλάγ. Β', ἐνέχει ἑκφρασιν τελείου πνευματικοῦ μυστικισμοῦ καὶ ὑψηλοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος.

Ὁ Πνεύματι Ἁγίῳ συνημμένος, ἄναρχε Λόγε καὶ Υἱέ, ὁ πάντων ὄρατῶν καὶ ἀοράτων συμπαντοκρῆς καὶ συνδημιουργός, τὸν στέφανον τοῦ ἐριανοῦ ἐλόγησον, φυλάττων ἐν εἰρήνῃ τῶν ὀρθοδόξων τὰ πλήθη, πρεσβεῖαις τῆς Θεοτόκου, καὶ πάντων τῶν Ἁγίων σου.»

99. ΚΑΛΩΣ ΗΥΡΑΜΕΝ ΑΛΛΗΛΟΥΣ

Τὸ ζωηρὸν καὶ εὐχαρι τοῦτο μελούρημα τοῦ μουσουργοῦ τοῦ ἐθνικοῦ ἑλληνικοῦ ὕμνου Ν. Μαντζάρου δημοσιεύμεν χάριν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους. Αἱ ὠραῖαι ποιητικαὶ αὐτοῦ στροφαί, αἱ ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ἡλία Τανταλίδου ποιηθεῖσαι, ἔχουσιν ὡς ἑπεται:

1. Καλῶς ἠύραμεν ἀλλήλους	2. Γελῶν ἦθος, φαῖδρόν ὄμμα
καλοὶ φίλοι καλοὺς φίλους	εἶνε τῆς ζωῆς τὸ χρῶμα,
συναντώμεθα θυμήρεις	τοῦ εὐέλπιδος ὁ κληρὸς
χορὸς ἐνδρσοσ φαιδρός	εἶνε πάντοτε λαμπρός.
καὶ αἱ ὦρ' ἐλπιδῶν πλήρεις	σταθερῶ ποδὶ ὡς ἦρος
καλοῦν εἰς τὰ ἐμπρός.	προβαίν' εἰς τὰ ἐμπρός.

3. Καρτερίᾳ μετ' ἀνδρείας
εἶνε μήτηρ τῆς σοφίας.
σπεῖρε κόπον, σπεῖρ' ἐγκαί-
σὺν Θεῷ δὲ ὁ καρπὸς [ρωσ.
θὰ σὲ φέρῃ χρυσοῦν θέρος
χωρῶν εἰς τὰ ἐμπρός.

100. ΕΓΩ ἸΜΑΙ ἸΝΟΥ ΨΑΡΑ ΠΑΙΔΙ (Η ΑΓΑΠΩ)

Εἶνε θελκτικὸν δημοτικὸν ἕσμα, ἄδόμενον ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῶν πρὸς Προποντίδα κειμένων καὶ ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καταστραφέντων χωρίων τῆς Θράκης κατὰ τοὺς χοροὺς καὶ τὰς διασκεδάσεις αὐτῶν. Ἀλλὰ τὰς πρώην εὐθυμίας καὶ διασκεδάσεις αὐτῶν ἀντικατέστησαν νῦν οἱ θρήνοι καὶ οἱ κοπετοὶ τῶν ἐκ τοῦ σεισμοῦ καταστροφῶν. Ὁ ὡς ἐπφθὸς προστιθέμενος θρήνος ἐν τῷ μέρει τοῦ Κλειδοκνιβάλου εἶνε ἡμέτερος. Τὸ χορευτικὸν τοῦτο ἕσμα ἔδεται καὶ ἐν 40 Ἐκκλησίαις καὶ ἐν Πύργῳ (Θράκης).

Ἐγὼ μαὶ Ἰνου ψαρά παιδι	20 νὰ τὴν ἐπάω δὲν ἴμπορῶ.
μαυροματοῦσα καὶ ξανθὴ	Τὸ σπῆτί της δὲν ἔξερῶ
καὶ ἴπηγα νὰ ψαρέψω,	γιὰ νὰ πάγω νὰ τὴν εἴρω.
μαῦρα ἴμάτια νὰ γυρέψω.	Πέρνω τὸν δρόμο τὸ δρομί,
5 ἴρχνω τὸ πνευματάκι μου	γαρουφαλιά μου φουντωτή,
καὶ μὲ πῶχ' ἡ ἀγάπη μου	25 τὸ δρόμο μονοπάτι
καὶ πᾶνω ἴνα ψαράκι	καὶ μὲ πῶχει ἡ ἀγάπη.
τῶδωκε ὁ Θεὸς λαβράκι.	Τὸ μονοπάτι μ' ἔβγαλε
ἴβωσα τὴν κοιλίτζα του	ἴς τὴν κόρη ποῦ μὲ τρέλλανε
10 καὶ ἴβγηκαν τρεῖς κοπέλλαις	ἴς τῆς Ἁγαπῶ; τὴν πόρτα.
καὶ ἡ τρεῖς ἴσαν ὠραῖαις.	30 Καὶ τῆς γειτόνισσαις ἴρωτῶ
ἴῆ μὲ ἴταν ἀπὸ τὸν Γαλατᾶ	ποῦνε ἡ κόρ' ὄπ' ἀγαπῶ;
βαστᾶ τὸν νοῦν της δυνατᾶ,	— ἴδῶ ἴνα καὶ κοιμᾶται
κ' ἡ ἄλλη ἀπ' τὸ Νιχώρι	καὶ κανένα δὲν θυμᾶται.
15 τοῦ Χατζῆ Γιαννάκ' ἡ κόρη	— Κόρ' ἄν κοιμᾶσαι ἔξπνησε
ἡ τρίτη ἡ μικρότερη	35 καὶ μὲ τὸν νέο δειπνησε.
ἴταν ἀπὸ τὴν Πόλι	— Συπνὴ εἶμαι δὲν κοιμοῦμαι
καὶ τὴν ἀγαποῦσαν ὄλοι.	μόν' ἔσένα συλλογοῦμαι!
Μὰ τὴν ἀγάπησα κ' ἐγὼ	

101. ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟΝ ΣΟΥ ΠΡΟΣΚΥΝΟΥΜΕΝ

Τὸ ἐκκλησιαστικὸν τοῦτο ἕσμάτιον ψάλλεται κατὰ τὴν μεγάλην Δοξολογίαν τῆς Παγκοσμίου Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ Σταυροῦ (14 7/βρείου), ὅτε ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς προσκυνοῦσι τὸ μέγα καὶ τίμιον σύμβολον τοῦ Χριστιανισμοῦ· ὁδεύει δὲ κατὰ τὸν Β' Ἦχον, ὃν χαρακτηρίζει ἰδιάζουσα θρησκευτικὴ μεγαλοπρέπεια. Τὸ ἐν τετραφωνίᾳ δὲ δημοσιευόμενον δεύτερον «τὸν σταυρόν σου» εἶνε ἰδιαίτερα πολυφωνικὴ σύνθεσις τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ μουσολήπτου διευθυντοῦ τοῦ χοροῦ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας Βραΐλας κ. Σωτηρίου Κομνηνοῦ. Ὁ φιλότιμος οὗτος ὁμογενής, καίπερ εἰς τὸν κερδῶν Ἐρμῆν ἀσχολούμενος, ἐν τούτοις μετ' ἰδιαίτερας ὄλως ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ἀσχολεῖται καὶ περὶ τὴν θεῖαν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Δαμασκηνοῦ τέχνην, ἐξασκῶν ὄλως ἀφιλοκερδῶς τὸν ἐκκλησιαστικὸν χορὸν τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος Βραΐλας. Τὸ ἀφιλοκερδὲς τῆς ἐνασχολήσεως ταύτης ἐξαιρεῖ ἰδιαίτερος τὴν εὐγένειαν καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ φιλογενοῦς αὐτοῦ χαρακτηρῶς.

Ἡ ἐορτὴ δὲ τῆς ὑψώσεως τοῦ τιμίου Σταυροῦ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔχει ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἐν οὐρανῷ ἐμφανισθέντος

σημείου (έν τούτῳ νίκῃ) τῷ Μ. Κωνσταντίνῳ, ἐκ τῆς ἐν Ἱερουσαλήμ ἀνευρέσεως τούτου ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης, ὃν ὁ τότε Μακάριος Πατριάρχης τῆς Ἁγίας Πόλεως ἤψωσεν ἐπὶ τοῦ Ἀμβωνος, τοῦ λαοῦ κράζοντας τὸ *Κύριε ἐλέησον*, καὶ ἐκ τῆς ἐπανακλήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν Περσῶν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (610 - 641 μ. Χ.).

102. ΠΟΛΥΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΩΝ

(Περὶ τῆς ἐν εὐρωπαϊκῇ παρασημαντικῇ μεταγεγραμμένης ταύτης μελωδίας ἴδε τὸ ὑπ' ἀριθ. 97ον ἔκσμα.)

103. ΕἶΝΤΑΤΕ ΝΑ ΠΑΜΕ ἸΣΤΟΝ Αἶ-ΒΑΣΙΛΗ

Περὶ τῆς ἐν τῷ Β' διαγωνισμῷ τῆς «Μουσικῆς» βραβευθείσης συνοδείας κλειδοκυμβάλου τοῦ διαπρεποῦς Ἰσπανοῦ μουσουργοῦ τῆς Πόλεως μας ἴδε «Μουσικοὶ διαγωνισμοὶ» (σελ. 262) καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7ον ἔκσμα ἐν τῷ Α' Τεύχει. Ὁ κ. Γκραβίνας ἐν τῇ ὥραίᾳ καὶ τεχνικῇ αὐτοῦ συνοδείᾳ διέσωσεν εὐτυχῶς τὸν χαρακτήρα τῆς ὥραίας δημοτικῆς μελωδίας τῆς Καπποδοκίας. Ἡ ἐκφραστικὴ αὐτοῦ εἰσαγωγή καὶ αἱ ἁρμονικαὶ προετοιμασίαι τῶν μελωδικῶν φράσεων γίνονται μετὰ πολλῆς τῆς περινοίας καὶ ὀργανικῆς ἐκφραστικότητος, ὅπερ διαπιστοῖ ὅτι αἱ ἔθνικαὶ ἡμῶν μελωδίαι, διὰ τῆς τέχνης τῶν μεγάλων καλλιτεχνῶν καὶ διὰ τοῦ ἐνδύματος, τῆς ὀργανικῆς πολυφωνίας περιβαλλόμεναι, προσλαμβάνουσιν ἰδιαιτέραν ὅλως αἰγλήν καὶ λαμπρότητα.

104. ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ ἸΝΟΥ ΨΑΡΑ ΠΑΙΔΙ

(Σχετ. πληροφορίας ἴδε εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμὸν 100ὸν ἔκσμα.)

105. ΣΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟΝ ΤΟΥ ΦΑΛΗΡΟΥ

Εἶνε τὸ δεύτερον ἐμπνευσμένον μουσουργημα, ὅπερ χάριν τῆς «Μουσικῆς» μετὰ συνοδείας κλειδοκυμβάλου ἐμελοποίησεν ὁ ἐν Βάρη τὸ εὐγενὲς τοῦ μουσικοῦ ἐπάγγελμα εὐδοκίμως ἐξασκῶν κ. Β. Ν. Γουναρόπουλος. Ἡ ἐκλογή ἰδίως ὥραϊων ποιημάτων, ἐξυμνούντων τὴν ἑλληνικὴν γενναϊότητα καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐλευθερίαν, ἰδιαζόντως τιμᾷ τὰς εὐγενεῖς ὁρμὰς τοῦ μουσολόγου ἀνδρός. Αἱ ποιητικαὶ τοῦ ἔκσματος στροφαί, αἱ ποιηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ἔθνικοῦ ποιητοῦ Ἀχ. Παράσχου, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

1.

Ψάλλε, ψυχὴ μ' Ἑλληνική, σὲ τοῦτο τ' ἀκρογιάλι
στὴ γλῶσσα τῆς μαρούλας σου καὶ τῆς παλληκαριάς.
Ἰσως ἀκούσει τὸ σκοπὸ στοῦ ὕπνου του τὴν ζῆλη
μὲ τὸς νεκροὺς συντρέφους του κι' ὁ γυιὸς τῆς καλογρηῆς.
Ἀχ! ναί, ἂν δὲν ἐχύνανε μερόνικτα ἐκείνοι
τὸ αἷμά τους τ' ἀτίμητο ἐδῶ σταλιά σταλιά,
Δροσάτη δὲν θὰ φούντωνε στὸ Φάληρο μυρσίνη
καὶ [ὀρῆνος] θὲ νὰκούγετο κι' Ἀράπικη λαλιά.

2.

Σ' αὐτὸ ἀκόμη θῆθοςκον τὸ μυρωμένο χῶμα
νετλήδων ἄτια, καὶ σ' αὐτὰ τ' ἀθάνατα νερά
κορμιά θὲ νὰ δροσιζόντο [σκληρῶν ἐχθρῶν] ἀκόμα,
ἂν τὰ λειοντάρια ἐλείπανε πὺ καίτωνται νεκρά.

Ἀχ! ὅταν περπατεῖς ἐδῶ κι' ἀνοίγει τὴν καρδιά σου,
γλυκὸ τραγοῦδι καὶ δροσιὰ καὶ ἀῆρα φτερωτή.
Ἀγάπη ἐνν δάκρυα ἄς λάμπη στὴ ματιὰ σου
γιὰ κείνους πὺ σὰς τᾶδωναν καὶ τᾶχσκαν αὐτοί.

106. ΕΛΕΓΕΙΟΝ ΤΟΥ ΜΑΣΣΕΝΕ

Τὸ μετὰ συνοδείας κλειδοκυμβάλου μελαγχολικὸν τοῦτο ἔκσμα, εἶνε Ἐλεγείον συντεθὲν ὑπὸ τοῦ τελευταίως ἀποβιώσαντος διασήμου γάλλου μουσουργοῦ Μασσενέ, οὗ βιογραφικὰς σημειώσεις ἐν ἄλλῃ στήλῃ δημοσιεύομεν. Οἱ μελαγχολικοὶ τόνοι τοῦ μουσουργήματος ἀποπνέουσι τοιαύτην θλιβεράν ἀβρότητα καὶ χάριν, τοιαύτην θρηνώδη ἔκφρασιν, ὥστε νὰ νομίζῃ τις πρὸς στιγμὴν ὅτι τοῦτο μόνις πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου μουσουργοῦ ὡς ἐπικήδειον ἔκσμα ἐμελοποιήθη. Τὸ ψῆδικὸν μέρος δύναται νὰ ἀντικατασταθῇ καὶ ὑπὸ βιολίου, προδίδοντος οὕτω ὄλην τὴν μελαγχολικὴν χάριν τοῦ συνθέματος. Τὸ ποιητικὸν μέρος τοῦ ἔκσματος κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Ι. Καταξᾶ ἔχει ὡδε·

Ὡ γλυκεῖα ἀνοίξι τῆς ἀλλοτε, πρασίνη ἐποχῇ, ἀπῆλθοντε διὰ πάντοτε! Δὲν βλέπω πλέον τὸν κυκνὸν οὐρανόν, δὲν ἀκούω τὰ χροσοῖα ἔκσματα τῶν πτηνῶν! Φέρων τὴν εὐτυχίαν μου, ὦ πολυαγάπητέ μου, ἀπῆλθες! Καὶ εἰς μάτην ἐπανέρχεται τὸ ἔκρ! Ναί! ἂνε ἐπιστροφῆς, μετὰ σοῦ ὁ χροσὸς ἤλιος, αἱ γελῶσαι ἡμέραι ἀπῆλθον. Πόσον ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὸ πᾶν εἶνε μελαγχολικὸν καὶ παγωμένον! Τὸ πᾶν εἶνε μαρμαμένον διὰ πάντοτε!

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΦΑΝΑΡΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγούμενου τεύχους καὶ τέλους).

Γ'

Τοιαύτη ἐν πάσῃ συντομίᾳ, φιλόμουσον ἀκροατήριον, ἢ κατάστασις τῆς ἡμετέρας σχολῆς κατὰ τὸ λήξαν ἔννατον σχολικὸν ἔτος. Ἐκ τῆς ἀπερίττου τῶν πραγμάτων ἐκθέσεως δῆλον γίνεται ὅτι ἡ Μουσικὴ Σχολὴ δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τὴν περιοπὴν ἐκείνην, ἣν ἐκάστη ἑλληνικὴ ψυχὴ ἐπιθυμεῖ νὰ ἴδῃ. Διὰ νὰ φθάσωμεν δὲ εἰς τοιοῦτον περίοπτον σημεῖον πρέπει πρὸ παντὸς τὰ ἑξῆς δύο νὰ ἐπιτευχθῶσιν·

- α') *Νὰ ἐπαυξηθῶσιν αἱ ὥραι τῆς διδασκαλίας* καὶ
- β') *Τὰ εἶδη τῶν διδασκομένων μαθημάτων.*

Καὶ ἐν πρώτοις αἱ τρεῖς ὥραι διδασκαλίας καθ' ἑβδομάδα, ὡς νῦν γίνεται, εἶνε ὅλως ἀνεπαρκεῖς πρὸς ἀριωτέραν μόρφωσιν ἱεροψαλτῶν καὶ μουσικοδιδασκάλων, δυναμένων ν' ἀνταποκριθῶσι πρὸς τὰς προσδοκίας καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους. Ἄλλ' ἢ ἐπιζητουμένη αὐξήσις τῶν ὡρῶν, ἐν ὅσῳ ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων γίνεται ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν καὶ στενότητα τοῦ χρόνου, εἶνε ἀδύνατον

νά ἐπιτευχθῆ. Εὐτυχῶς διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ὤρων ὡς ἀπὸ μηχανῆς θεὸς ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη καὶ ἡγεμονικὴ δωρεὰ τοῦ ἀειμνήστου Κωνστ. Σεβαστοπούλου, δι' ἧς ἐξασφαλίζεται γενναίως τὸ ζήτημα τῆς ἰδρύσεως ἰδιαιτέρου κτιρίου διὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν σχολήν, ὅποτε καὶ αἱ ὄροι τῆς διδασκαλίας δύνανται νὰ διατεθῶσι κατὰ βούλησιν. Ἄλλὰ καὶ ἐν ἡ περιπτώσει, ἔνεκα ἰδιαιτέρων λόγων, δὲν κατορθωθῆ τὸ τοιοῦτον κατὰ τὰ παρόντα τουλάχιστον ἔτη, τότε πρέπει νὰ εὐρύνωμεν τὰ ἔτη τῆς φοιτήσεως, καθιστῶντες αὐτὰ ἀπὸ τετραετῆ εἰς ἑξαετῆ. Ἡ ἰδέα αὕτη διατυπωθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Σεβ. Σχολάρχου τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς κ. Μιχ. Κλεοβούλου φρονοῦμεν, ὅτι ἱκανῶς ἐξοικονομεῖ τὰς ἐπιεικούσας ἀνάγκας.

Ἄλλὰ διὰ τὸ δεύτερον ζήτημα, ἦτοι διὰ τὴν ἐπαύξεισιν τῶν εἰδῶν τῶν μαθημάτων, πρέπει νὰ καταβληθῆ ἔτι σπουδαιότερα φροντίς. Ἀπατῶνται ἀπάτην δεινὴν ὅσοι νομίζουσιν, ὅτι μόνον ἡ καλὴ φωνὴ ἀρκεῖ δι' ἓνα ἱεροψάλτην ἢ δι' ἓνα μουσικοδιδάσκαλον. Ὅχι. Δὲν ἀρκοῦσι μόνον τὸ *Πα, Βοη, Γα, Δι* ἢ τὸ *δο, ρέ, μι, φα*. Ἀπαιτοῦνται πολλὰ ἄλλα. Διὰ τὰς νῦν δὲ ἀνάγκας τῆς Μουσικῆς Σχολῆς ἢ προσθήκη πρὸ παντὸς τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας τῆς ἐν γένει ἑλληνικῆς μουσικῆς εἶνε ἀπαραίτητος. Ἱστορίαν δὲ τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν βεβαίως τὴν ἀπλὴν βιογραφίαν τῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῆς σήμερον ἀκμασάντων ἑλλήνων μουσικῶν, ἀλλὰ τὰ τεχνικὰ συστήματα καὶ τὰς τεχνικὰς σχολὰς, τὰ ὅποια διεμόρφωσαν οἱ κορυφαῖοι τούτων καὶ τὰ ὅποια ἠκολούθησεν ἡ ἀπειράριθμος χορεία τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν ξένων μουσικῶν. Ἀφ' οὗ οἱ ἀφοιτοὶ τῆς Μουσικῆς Σχολῆς προὐρίσται νὰ δράσωσιν ἐν μέσῳ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, διατί νὰ διατελώσιν οὗτοι ἐν παντελεῖ ἀγνοίᾳ τῆς πλουσιωτάτης μουσικῆς θεωρίας τῆς προγονικῆς σοφίας καὶ τέχνης, παρ' ἧς ἐδανείσθη καὶ ἐφωτίσθη καὶ ἡ σήμερον ἀποθαυμαζομένη εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ; Ἐξ ἄλλου δέ, ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς μουσικῆς θεωρίας τῶν ἀρχαίων ἑλλήνων καὶ τῆς τῶν κληρονόμων αὐτῶν βυζαντινῶν, πῶς εἶνε δυνατὸν ὁ τελειόφοιτος τῆς Μουσικῆς Σχολῆς ἐν συνειδήσει νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ψάλλῃ τὰ γεγραρὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν ἄσματα, ἐν οἷς πολλαπλᾶ ἀρχαϊκῆς θεωρίας τεχνικὰ στοιχεῖα ἐγκρύπτονται;

Ἐπίσης φρονοῦμεν, ὅτι καὶ ἡ διδασκαλία τῆς γραμμικῆς παρασημαντικῆς, ἣν μεταχειρίζονται ὅλοι οἱ πεπολιτισμένοι τῆς Οἰκουμένης λαοί, μηδ' αὐτῶν τῶν ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν ἐξαιρουμένων, ἐπιβάλλεται διὰ πολλοὺς λόγους. Δι' αὐτῆς οἱ τρόφιμοι

τῆς Μουσικῆς Σχολῆς ἐν ὀλίγοις σχετικῶς μαθήμασι θὰ γίνωσι κάτοχοι οὐ μόνον μιᾶς διεθνοῦς μουσικῆς γραφῆς, ἀλλὰ θὰ ἐπικοινωνήσωσι καὶ μετὰ τῆς ἱερᾶς μουσικῆς τῶν ξένων λαῶν, πολλὰ ἐκ τούτων διδασκόμενοι καὶ πολλὰ ὠφελούμενοι. Διὰ τοὺς γνώστας δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παρασημαντικῆς ἢ ἐκμάθησις τῆς γραμμικῆς σημειογραφίας καθίσταται εὐτυχῶς ζήτημα διδασκαλίας ὀλίγων μόνον μὴνῶν, ἀρκεῖ νὰ διδάσκηται παρὰ διδασκάλου, γνωρίζοντος ἀμφοτέρας τὰς γραφάς. Διὰ τῆς ἐκμάθησεως δὲ αὐτῆς καὶ τῆς παραθέσεως τῶν δύο μουσικῶν συστημάτων οἱ ἡμέτεροι τρόφιμοι πέποιθα ὅτι δεόντως θὰ ἐκτιμήσωσι καὶ τὴν ὑπέροχον θέσιν τῶν καθ' ἡμᾶς ἔθνικῶν μελωδιῶν.

Τὴν διδασκαλίαν λοιπὸν τῆς ρυθμικῆς, τῆς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς μετὰ τῆς θεωρίας καὶ πράξεως θεωρῶ ἀπαραίτητον καὶ ἐπιβεβλημένην. Ἄνευ δὲ τούτων μυριάκις θὰ ἐπροτίμων τὴν ἀμάθειαν παρὰ τὴν ἡμιμάθειαν. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ ἄλλα ἀναγκαῖα ἐπίσης μαθήματα, ὡς τὸ μάθημα τῆς μελοποιίας, ἢ λειτουργικῆ μετὰ τῆς αἰσθητικῆς καὶ ψυχολογίας· ἐπίσης ἀναγκαιοτάτη εἶνε καὶ ἡ ἐκμάθησις ἐνὸς καταλλήλου μουσικοῦ ὄργάνου διὰ τὴν τελειότεραν ἐξάσκησιν τῆς φωνῆς. Ἄλλὰ περὶ πάντων τούτων πρέπει νὰ γίνηται μία εἰδικὴ σύσκεψις ὑπὸ τῶν ἀρμοδιῶν ἵνα ληφθῶσι τὰ κατάλληλα μέτρα. Ἐπίσης ἀπαραίτητος εἶνε ἡ ἐξεύρεσις μιᾶς ἰδιαιτέρας ὥρας διὰ τὴν συστηματικὴν ἄσκησιν τῆς φωνῆς τῶν μαθητῶν εἴτε κατὰ μόνας, εἴτε καὶ ἐν χορῶ. Τοιαύτη ἀπαραίτητος καὶ ἀναγκαιοτάτη ἐργασία μέχρι τοῦδε οὔτε ἐγένετο οὔτε γίνεται. Οἱ κανόνες τοῦ ὀρθῶς καὶ κατ' ἔννοιαν ψάλλειν δὲν ἐφηρομόσθησαν ἀκόμη συστηματικῶς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ. Οἱ χρωματισμοὶ τῶν λέξεων, οἱ ὅποιοι τόσῃν ψυχολογικὴν ἔκφρασιν παρέχουσιν εἰς τὰ ἄσματα, δὲν ἐφηρομόσθησαν ἀκόμη ὅπου καὶ ὡς δεῖ. Ὑπόδειγμα δὲ πρὸς τοιαύτην τινὰ ἐργασίαν φυσικὸν εἶνε ν' ἀναμείνη τις ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς Σχολῆς.

Ἄλλὰ πρὸς τοῖς ἀνωτέρω λεχθεῖσιν ἀπαραίτητον θεωρῶ τὴν διαίρεσιν τῆς Σχολῆς εἰς δύο τμήματα, ἦτοι εἰς τὸ διδασκαλικὸν καὶ εἰς τὸ ἱεροψαλτικόν. Εἰς τὸ πρῶτον τμήμα νὰ δικαιουῖται νὰ ἐγγραφῆ πᾶς βουλόμενος, ἀλλὰ εἰς τὸ δεύτερον τμήμα, εἰς τὸ ἱεροψαλτικόν, τὸ ὅποιον εἶνε καὶ ἐπαγγελματικόν, νὰ καταγραφῶσι μόνον οἱ κεκτημένοι εὐμελῆ καὶ εὐρυθμον πρὸς ᾧδὴν φωνήν. Δύναται τις πολλὰς θεωρητικὰς νὰ ἔχη γνώσεις, ἀλλὰ νὰ μὴ ἔχη καὶ τὴν ἀπαιτουμένην πρὸς ψαλμοφδίαν φωνήν. Εἰς τί τότε θὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ τὸ ἀδιακρίτως νῦν παρεχόμενον πτυχίον τοῦ ἱεροψάλτου; Δύναται ἐν

τούτοις ὁ τὸν μουσικοδιδάσκαλον ἐπαγγελλόμενος νὰ μὴ ἔχη μὲν τὴν πρέπουσαν πρὸς ἱεροψάλτην φωνήν, ἀλλὰ διὰ τῆς βοήθειας ἑνὸς μουσικοῦ ὀργάνου, ἢ καὶ διὰ τῆς μετρίας αὐτοῦ φυσικῆς φωνῆς νὰ διδάξῃ οἷον βούλεται ἄσμα. Διὸ καὶ ὅτε ἠρώτησέ τις τὸν μέγαν τῆς ἀρχαιότητος λυρικὸν ποιητὴν καὶ ἀοιδὸν Πίνδαρον διατί δὲν ἠδύνατο καὶ νὰ ψάλλῃ εὐμελῶς τὰ ἄσματα, ὧν μελοποιὸς ἦτο αὐτὸς οὗτος, ἀπήντησεν· ὁ μουσικοδιδάσκαλος καὶ ὁ συνθέτης ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ λεῖον ἀκόνιον, τὸ ὁποῖον αὐτὸ μὲν δὲν κόπτει, ἀλλὰ τὸ ξυράφιον καθιστᾷ εὐχερὲς εἰς τὸ κόπτειν. Ἄλλ' ἕτερον ἑκάτερον.

Αὐτὰ εἶχον, Παναγιώτατε Δέσποτα, καὶ λοιπὸν ἐρίτιμον ἀκροατήριον, νὰ ἐκθέσω περὶ τῆς Μουσικῆς ἡμῶν Σχολῆς καὶ αὐτὰς τὰς σκέψεις νὰ ὑποβάλλω πρὸς μελέτην εἰς τοὺς ἀρμοδίους.

Σὺ δέ, Παναγιώτατε Δέσποτα, μετ' ἰδιαίτερας ὄλως πατρικῆς ἀγάπης καὶ στοργῆς ἐπευλόγησον τὸ ἀνορθωτικὸν τοῦ μουσικοῦ τούτου φυτωρίου ἔργον καὶ τὴν ἐν αὐτῷ σπουδάζουσιν νεολαίαν, καθόσον διὰ τοῦ παρημελημένου τούτου τῆς πατρίδας εὐσεβείας κειμηλίου δὲν ἀναπέμπομεν μόνον ὕμνους καὶ δεήσεις τῷ Παναγᾷ Θεῷ, δὲν γεραίρομεν μόνον τοὺς πρωταθλητὰς καὶ μάρτυρας τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πίστεως, ἀλλὰ μουσικῶς ἐπικοινωνοῦμεν καὶ μετὰ ἑκατομμυρίων ὁμαιμόνων ἀδελφῶν, ὡς καὶ μετὰ σοφῶν καὶ εὐσεβῶν Προγόνων, ἀναμνησκόμενοι ἀπὸ κοινοῦ ἐνδόξου καὶ εὐκλεοῦς παρελθόντος. Γένοιτο.

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΣ

ΤΑ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΡΑΜΑΤΑ

ΚΑΙ

Η ΜΕΛΟΠΟΙΑ ΤΩΝ ΧΟΡΙΚΩΝ

*Διὰλεξίς γενομένη ἐν τῇ « Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ »
Ἀθηνῶν τῇ 20ῇ Ὀκτωβρίου 1901*

ΥΠΟ

Γ. Δ. ΠΑΧΤΙΚΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ Ζ' τεύχους).

ΣΤ'

Ἐν ᾧ τοῦναντίον ἂν θελήσωμεν κατὰ τοὺς σταθεροὺς κανόνας τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς νὰ μελοποιήσωμεν τὰ ἀρχαῖα χορικά, δὲν θέλομεν εὐστοχήσει πρὸς παραγωγὴν ἑλληνοπρεποῦς χαρακτῆρος. Τοῦτο δὲ διότι ἄλλαι αἱ τεχνικαὶ βάσεις τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ ἄλλαι αἱ τῆς ἑλληνικῆς.

Ἡ βάση π. χ. τῆς εὐρωπαϊκῆς μελοποιίας εἶνε αἱ δύο αὐτῆς κλίμακες τοῦ διατονικοῦ γένους· ἡ μείζων δηλαδή καὶ ἡ ἐλάσσων καὶ διὰ τῶν ποικίλων αὐτῶν συνδυασμῶν ἐκφράζουσιν ὅλας αὐτῆς τὰς μουσικὰς ιδέας.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μεγαλοφυῆ τινὰ μουσικὰ πνεύματα προέβησαν καὶ πέραν τῶν ὀρίων τῶν δύο τούτων διατονικῶν κλιμάκων, ἀλλ' οἱ μεγαλοφυεῖς οὗτοι μελοποιοὶ ἀποτελοῦσιν ἐξαιρέσειν. Ὁ λόγος δὲ ἐνταῦθα περὶ αὐτοῦ τοῦ τεχνικοῦ καθεστῶτος τῆς συγχρόνου εὐρωπαϊκῆς τέχνης, δι' οὗ ἡ ἑλληνοπρεπὴς μουσικὴ ἀπόδοσις τῶν διαφόρων ψυχικῶν παθῶν ἀποβαίνει ἀτελής καὶ ἐλαττωματικὴ. Ἐν ᾧ τοῦναντίον ἡ ποικιλία τῶν 3 γενῶν τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, τοῦ διατονικοῦ, χρωματικοῦ καὶ τοῦ ἐν τῇ νεωτέρᾳ μουσικῇ ἀχρήστου ὅλως ἐναρμονίου, καὶ τῶν ἐκ τούτων παραγομένων διαφόρων μουσικῶν τρόπων ἢ εἰδῶν παρεῖχον μέγαν λεπτῆς ἐκφράσεως πλοῦτον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμως ρηθέντων πιστεύω νὰ ἐσηματίσατε ἀμυδρὰν τινὰ εἰκόνα, ὅτι μόνον τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ δημώδη ἡμῶν ἄσματα εἶνε δυνατὸν μελικῶς καὶ ρυθμικῶς νὰ παρέχῃσι γόνιμα πρωτοτυπίας καὶ ἀρχαιοπρεπείας στοιχεῖα καὶ ὅτι ἐπομένως τὰ ἀρχαῖα δράματα ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῶν μελοποιούμενα δύνανται μόνον νὰ διασώζωσι τὸ ἀρχαϊκὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς αὐτῶν ἦθος. Εἶπον δὲ καὶ ἀρχαιοπρεπῆ καὶ πρωτότυπα ρυθμικὰ στοιχεῖα, καθόσον σαφῆ ὁπωσδήποτε ιδέαν τῶν μικτῶν ἀρχαίων ρυθμῶν, τῶν ἀπαντωμένων ἐν τοῖς διαφόροις χορικοῖς ἄσμασι τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, μόνον ἐκ τῶν ἄσμάτων τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ τῆς δημοτικῆς μουσικῆς εἶνε δυνατὸν νὰ λάβωμεν. Ἐν τοῖς διαφόροις ἄσμασι τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ βλέπετε μέτρα μικτὰ καὶ ρυθμοὺς μικτοὺς ἐν συνεχείᾳ ἀλληλοδιαδεχομένους.

Οἱ μικτοὶ οὗτοι ρυθμοὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς συγχρόνου εὐρωπαϊκῆς ρυθμοποιίας ἐξεταζόμενοι εἶνε λίαν ἀσυνήθεις, καθὸ ἀνώμαλοι. Ἄλλ' ἀπὸ ἑλληνικῆς ἀπόψεως εἶνε φυσικώτατοι. Καθόσον προκύπτει ἐκφραστικώτατον μελωδικὸν αἶσθημα. Ἡ ἀνωμαλία μάλιστα καὶ ἡ ποικιλία αὕτη τοῦ ρυθμοῦ συνδέεται πολὺ μετὰ τῆς ἐνυπαρχούσης ἐν τῷ μέλει μουσικῆς ιδέας. Ὁ ἰδιάζων δὲ οὗτος χαρακτῆρ καθ' ὅλοκληρίαν ἀπόλλυται, ἂν ὑπαχθῇ ὑπὸ τοὺς νόμους τῆς ἰσότητος τῶν ρυθμικῶν ποδῶν τῆς εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς. Εὐρωπαϊοὶ τινες μουσικολόγοι κατὰ τὴν μελοποιίαν τῶν ἀρχαίων χορικῶν τὰ μικτὰ ταῦτα μέτρα ἀπέδωκαν μουσικῶς κατὰ τὴν ρυθμικὴν ἀρχὴν τῆς ἰσότητος τῶν ποδῶν τῆς εὐρω-

παϊκῆς μουσικῆς, ἐθυσίασαν δηλονότι τὴν ἀρχαίαν ρυθμικὴν καὶ μετρικὴν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νεωτέρας εὐρωπαϊκῆς ρυθμοποιίας, ἐν ᾧ τὸ ἐναντίον ὅλως ἔπρεπε νὰ συμβῆ, νὰ θυσιασθῆ δηλονότι ἡ νεωτέρα μουσικὴ ρυθμοποιία πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἀρχαίας ρυθμικῆς καὶ μετρικῆς. Πρὸς ἐπιτυχίαν δὲ τοιοῦτου ἀποτελέσματος ἄλλων μὲν ἐκ τῶν ποσοτήτων τῶν συλλαβῶν ἐμίκνυαν, ἄλλας δὲ ἐβράχυναν, ἡ μίκνυσις δὲ καὶ ἡ βράχυνσις αὕτη τῶν συλλαβῶν ἀφήρει μέγα μέρος τῆς ἀρχαιοπρεποῦς ἐντυπώσεως ἐκ τῆς μελοποιίας αὐτῶν.

Ἡ γνῶσις βεβαίως τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ δημοδῶν ἡμῶν ἁσμάτων θὰ διηκόλυνε μεγάλως τοὺς ἐνθουσιώδεις τοῦ ἀρχαίου κάλλους καὶ τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου ἀνδρας, ἀλλ' ὡς καὶ ἀνωτέρω εἵπομεν, τὰ πολύτιμα ταῦτα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν μουσικῆς προϊόντα εἶνε ἀκόμη δυστυχῶς ἀγνωστος γῆ διὰ τὴν ἐπιστήμην.

Ἡ ὅσον ἔνεστι πιστὴ τοῦ ἀρχαίου ρυθμοῦ διὰ τοῦ μέλους ἀπόδοσις οὐδεὶς δύναται νὰ διαμφισβητήσῃ ὅτι ἐνισχύει πολὺ τὴν τελειοτέραν τῶν νοημάτων ἔκφρασιν. Ἐνεκα τῆς μὴ ἀκριβοῦς τηρήσεως τοῦ ρυθμοῦ τοῦ κειμένου ἐν τῷ μουσικῷ μέλει αἱ λέξεις ἀπόλλυσι τὴν πλήρη αὐτῶν αὐτοτέλειαν καὶ καθίστανται τυφλαὶ θεραπαινίδες τῆς μουσικῆς. Τὸ τοιοῦτον δέ, ἡ ὑπεροχὴ δηλονότι τῆς μουσικῆς ἀπὸ τῆς ποιήσεως, δὲν συμβιβάζεται ποσῶς πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐλληνικῆς τέχνης, καθόσον εἰς τοὺς ἀκμαίους τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος χρόνους ἡ ποίησις μετὰ τῆς μουσικῆς πάντοτε ἀδελφικῶς συνεβάδιζεν. Οὔτε ἡ ποίησις ὑπεδούλου καθ' ὅλοκληρίαν τὴν μουσικὴν, ἀλλ' οὔτε πάλιν καὶ αὕτη καθίστατο ἀπλῆ τῆς ποιήσεως θεραπαινίς. Ἐκάστη διασώζουσα τὴν ἀνεξαρτησίαν καὶ αὐτοτέλειαν αὐτῆς συνηνοῦτο πρὸς κοινὴν συνεργίαν πρὸς σκοποὺς ἐξόχως διδακτικοὺς καὶ ἐξόχως ὑψηλοὺς. Ἐν ᾧ τὴν σήμερον ἡ ποίησις δυστυχῶς, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, κατέστη ἀπλῆ θεραπαινίς τοῦ μουσικοῦ μέλους. Ἄλλ' ὁ σκοπὸς τῆς μουσικῆς δὲν εἶνε ἡ ἐξαφάνισις τῶν ἐννοιῶν τῆ ποιήσεως, ἀλλ' ἡ ἐνίσχυσις καὶ ἡ ἔξαρσις αὐτῶν.

Κατὰ ταῦτα ἡ ἀρχαία τέχνη εἶνε πολὺ ὑπερτέρα τῆς νεωτέρας, καθόσον διὰ διαφόρων αὐστηρῶν τεχνικῶν μέσων κατώρθωσεν ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ νὰ τηρήσῃ τὰς δύο ἀχωρίστους ταύτας ἀδελφὰς πρὸς κοινὴν συνεργίαν. Μεταξὺ δὲ τῶν διαφόρων τεχνικῶν μέσων πρὸς τήρησιν τῆς ἀρμονικῆς ταύτης σχέσεως τῶν δύο ἀχωρίστων κλάδων τῆς ἐν γένει ἐλληνικῆς μουσικῆς ἦτο καὶ ὁ ρυθμὸς, ὅστις εἶνε τὸ μόνον συνδετικὸν στοιχεῖον ποιήσεως καὶ μουσικῆς. Ἡ ἀθέτησις ἢ ἡ παράβασις τοῦ ρυθμοῦ φέρει

ἀμέσως τὴν χαλάρωσιν τῶν σχέσεων τῶν δύο ἀδελφῶν τεχνῶν. Ἐν τῇ νεωτέρᾳ μουσικῇ σπανίως βλέπει τις νὰ συμπέσῃ ὁ μουσικὸς ρυθμὸς μετὰ τοῦ ποιητικοῦ. Ἄλλα μέτρα ἔχει ἡ μουσικὴ καὶ ἄλλα ἡ ποίησις. Καὶ ἔνεκα τῆς διπλῆς ταύτης ρυθμικῆς διαίρεσεως ἡ καθ' ἑννοίαν ἔκφρασις τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδέας διχάζεται καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπόλλυσι μέγα αὐτῆς μέρος. Ὁ Εὐριπίδης θελήσας πῶς νὰ διασπάσῃ τὴν στενὴν ταύτην τῶν δύο ἀδελφῶν τεχνῶν ρυθμικὴν ἀρμονίαν ἐπέσυρε καθ' ἑαυτοῦ τὰ δικτικώτατα σκώμματα τοῦ φιλοπόλιδος Ἀριστοφάνους, ὅστις ἐν τοῖς «Βατράχοις» αὐτοῦ (στ. 1309—1351) σκωπτικώτατα ἐλέγχει τὰ εὐριπίδεια μέλη, μάλιστα δ' ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἠθέτουν τὸν ποιητικὸν καὶ μουσικὸν ρυθμὸν. Μιμούμενος εὐριπίδειον μελωδίαν τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆς λέξεως *εἰλίσσετε* παρατείνει εἰς ἕξ μακροὺς χρόνους *εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰ εἰλίσσετε*, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς αὐστηρᾶς εὐρύθμου μουσικῆς τῶν ἀρχαίων δὲν ἐπετρέπετο ποσῶς. Ἡ τήρησις ἄρα τοῦ ποιητικοῦ ρυθμοῦ καὶ ἐν τῇ μελοποιίᾳ δέον διὰ διαφόρων μελικῶν σχημάτων πιστῶς κατὰ τὸ ἐνὸν νὰ τηρηθῆ, ἵνα ὑπάρχῃ ἡ δέουσα ἀρμονικὴ σχέσις μεταξὺ τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως.

Τῇ ἐλληνικωτάτῃ ταύτῃ τεχνικῇ ἀρχῇ στοιχοῦντες προσεπαθήσαμεν παντὶ τρόπῳ, ἵνα κατὰ τὴν μελοποιίαν τῶν χορικῶν τῆς «Ἰφιγενείας» τηρήσωμεν τὴν ἀρχαίαν προσοδίαν. Πρὸς τοῦτο δὲ ἠναγκάσθημεν, καὶ μὲ θυσίαν ἀκόμη ἐνιαχοῦ τῆς μελωδικῆς ἐμπνεύσεως, νὰ μεταχειρισθῶμεν μικτοὺς ρυθμοὺς καὶ ἐν τῇ μελωδίᾳ ἀκόμη. Ἡ τοιαύτη τῶν μικτῶν ρυθμῶν χρῆσις δυσκολεῖ μὲν εὐθύς ἀμέσως τὴν ὁμαλίην τοῦ μέλους ἀντίληψιν, ἀλλὰ μετὰ τινα ἐξοικείωσιν προσδίδει ἀρχαιοπρεπέστατον χαρακτῆρα εἰς τὰ ἀδόμενα ἄσματα.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

ΕΝ Τῇ ΚΑΤΑ ΧΑΛΚΗΝ ΘΕΟΛΟΓΙΚῃ ΣΧΟΛῃ

Φίλος κληρικὸς, ἐκ τῶν τελειοφοίτων τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ ἐκ τῶν ἄγαν ζηλωτῶν τῆς ἱερᾶς ἡμῶν τέχνης, ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἡμῶν περὶ τῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ θέσεως τοῦ μαθήματος τῆς Ἐκκλ. μουσικῆς ἀπηθύβην ἡμῖν τὴν κατωτέρω ἐπιστολήν. Θὰ ἠυχόμεθα τὰ ἐν αὐτῇ γραφόμενα νὰ μὴ ἦσαν ποσῶς ἀληθῆ.

Ὁ ἀνώτερος κληρὸς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ὑπῆρξε πάντοτε προβάσπις τῆς ἱερᾶς μουσικῆς ἰδέας, οἱ Πατέρες μάλιστα τῶν πρώτων αἰώνων τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐφρόντιζον σπουδαίως καὶ περὶ τοῦ καταρτισμοῦ ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν χορῶν. Ἐν Ἐκκλησίᾳ λοιπόν, ἐν ἣ ἡ μουσικὴ ἐξέχουσα κατέλαβε θέσιν ἐν τε τῇ θεῇ λειτουργίᾳ καὶ τῷ πνευματικῷ ἐν γένει βίῳ τῶν Χριστιανῶν οἱ ἀνώτεροι αὐτῆς λειτουργοί, ἂν μὴ συστηματικῶς παιδευθῶσι καὶ ἐν ταύτῃ, πῶς θὰ ἀνταποκριθῶσι καὶ εἰς τὰς μουσικὰς ἀνάγκας τῆς Ἐκκλησίας, ἢν θὰ

ὀπρηγέτωσι καὶ πῶς θὰ ποδηγετήσωσι καὶ τὸν χριστιανικὸν λαόν, ὃν ὡς ποιμένες θὰ ὀνομάσωσι καὶ πνευματικὸν ποιμνιον; Νομίζομεν ὅτι τὸ πρῶγμα διὰ τὸν γενικώτερον κοινωνικὸν αὐτοῦ χαρακτηρεῖται ἀπὸ σπουδαίας μερίμνης ἐκ μέρους τῶν ἀρμοδίων.

Φαίνεται ὅτι μαρμασμός τις, εὐτυχῶς οὐχὶ δυσθεράπευτος, κατέχων τὸν ὄργανισμὸν τῆς ἀνωτέρω σχολῆς παραλύει πῶς τὴν κανονικὴν λειτουργίαν τῶν κλάδων τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ λοιπῆς μορφώσεως ἐν αὐτῇ, ὡς εἰκάζει τις εὐκόλως ἐκ τῶν κατὰ καιροῦ γραφομένων καὶ ἐπισήμως ἀγόνως ἐπιχειρηθέντων.

Τὰ ἀνωτέρω κατὰ μέγιστον λόγον δύνανται νὰ λεχθῶσι περὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς.

Τὸ μάθημα τοῦτο ἐπὶ πενταετίαν διδάσκεται ἐν τῇ Σχολῇ μετὰ πρακτικῶν ἐξασκήσεων ἐν τῇ ἰ. ναύκῳ αὐτῆς, τῶν μαθητῶν συγκροτούντων τοὺς χοροὺς καὶ ψαλλόντων ἐναλλάξ. Ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πολυετοῦς ταύτης διδασκαλίας καὶ ἀσκήσεως ἰσοῦται ἀτυχῶς τῷ μηδενί, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἔχουσιν τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐκτὸς τῆς σχολικῆς διδασκαλίας.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Μουσικῆς ἐν αὐτῇ ὡς ἄνθρωπος δυνάτῳ νὰ ἦνε ἐξαιρετός, ἀλλ' ἀρκεῖ ἄρα γε δι' ἓνα εἰδικὸν τὸ προσὸν μόνον τοῦ τυχόν ὑπάρχοντος ἐν αὐτῷ στοιχειώδους ἀνθρωπισμοῦ; Καλὸν βεβαίως εἶνε οἱ νεαροὶ τρόφιμοι τῆς σχολῆς ταύτης νὰ σχετίζονται οἰκείως μετὰ ἀνθρώπων, ὅπως ἀποβῶσιν ἀνθρωπινώτεροι, ἀλλ' ἀρκεῖ ἄρα γε μόνον ἡ παρουσία τοῦ καλοῦ καθηγητοῦ τῆς Μουσικῆς ὅπως ἐξανθρωπίσῃ τοὺς μαθητάς, καθ' ἣν στιγμὴν πενταετῆς κόποι ἀποβαίνουσιν ἄγονοι καὶ παριστάμεθα θεαταὶ ἐν ταῖς ἀρχιερατικαῖς λειτουργίαις τῆς λυπηρᾶς σκηνῆς τῶν περὶ τὸ ψάλλειν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν ἀσυγγνώστων ἀταξιῶν, τῶν σπουδασάντων ἐπὶ πενταετίαν τὴν Μουσικὴν ἀρχιερέων μας; Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι ἡ ὑψηλὴ πολιτικὴ ἀπορροφῆ ἐξ ὀλοκλήρου τοὺς ἀνωτέρους κληρικούς μας καὶ ἡ ἀναρρίχσις ἀποτελεῖ τὸ μόνον ἀγωνισμὸν τῶν λευτῶν, ἀλλὰ πῶς νὰ δικαιολογηθῇ τοῦλάχιστον ἡ θέσις Καθηγητοῦ τῆς Μουσικῆς καὶ ἡ μισθοδοσία αὐτοῦ καὶ οἱ πενταετῆς τῶν μαθητῶν μουσικοὶ ἀγῶνες, ὅταν τὰ πάντα καταλήγουσιν εἰς τὸ γνωστὸν ἀποτέλεσμα;

Ἡ μήπως καὶ ἐνταῦθα συμβαίνει ἐκεῖνο τὸ ὅποιον γενικῶς ἐπισυμβαίνει ἐν οἰαδήποτε ἐκφάνσει τῆς δράσεως ἡμῶν εἴτε ἐθνικῆς εἴτε ἐκκλησιαστικῆς καὶ λοιπῆς, τ. ἔ. νὰ μὴ ἐπιχειρῶμεν τίποτε τὸ ἄρτιον καὶ τὰ πάντα νὰ θίγωμεν ἄκρῳ δακτύλῳ, ἀπατώντες ἑαυτοὺς καὶ ἄλλους, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι; Ἀγωνίζεσθε, κ. Παχτικε, νὰ δημιουργήσητε καὶ παρ' ἡμῖν μουσικὴν ἐκκλησιαστικὴν κίνησιν. Ἀλλὰ τίς ὁ ἀποδῶσιν ἐκάστω τὸ δίκαιον ἐν τῷ κηρυχθησομένῳ ἀγῶνι, ὅταν οἱ τεταγμένοι ὡς ἔλλανοδικοί τῆς μουσικῆς ἀμίλλης καὶ ἰκανότητος καὶ διαχειρισταὶ τῶν ναῶν καὶ φύλακες τῆς εὐπρεπείας αὐτῶν ἀνώτεροι κληρικοὶ δὲν δύνανται νὰ διακρίνωσι τοὺς ἥχους ἀπ' ἀλλήλων προστρέχοντες εἰς τὰ τεχνάσματα τῆς παπαδιᾶς διὰ νὰ εὐρωσι κατὰ προσέγγισιν τινὰς ἐξ αὐτῶν;

Κατὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ μεγάρου τῆς Ἱεραρχίας δέον νὰ γραφῇ μεγάλοις γράμμασι «μηδεὶς ἀμουσικὸς ἐξίτω». Ἀλλ' ἡ Ἱεραρχία καταρτίζεται ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ. Ἄς ἔχουσι λοιπὸν τὴν γνώσιν οἱ φύλακες.

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Τὸ θέατρον ἐν Ἀμερικῇ. — Ὁ θάνατος τοῦ Μασσενέ. — Ἑταῖοι Γερμανῶν πρὸς Ἑλληνα καλλιτέχνην. — Τα ἀραβικὰ καὶ σομαλικὰ ἔθνη. — Ἡ ἐκδρομὴ τοῦ ρουμανικοῦ καλλιτεχνικοῦ συνδέσμου καὶ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἀμερικῇ.— Ἡ χώρα τῆς κινήσεως, τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἰλιγγυώδους ταχύτητος ἤρχισε νὰ ἐπιζητῇ ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν τόπον τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς ἡσυχίας του. Ἀμερικανικὴ ἔφημερις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἰδοῦ τί γράφει:

«Ὁ ἀνθρώπινος πλουτισμὸς δὲν βεβαιοῦται μόνον διὰ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἰδίως διὰ τῶν κινήματων. Λοιπὸν ὁ νεώτερος ἄνθρωπος εἰς τὸ θέατρον, δὲν διαφέρει τοῦ ἀρχαίου, ὁ ὅποιος εἰς τὸ ἵπποδρόμον καὶ εἰς τὸ θέατρον, ἐσφύριζε καὶ ἐθορῶβει. Ἀλλὰ σήμερον τὸ θέατρον πρέπει νὰ εἶνε ἡσυχον καταφύγιον πρὸς ἐπανάπαυσιν τῆς διανοίας μας μετὰ τὴν καθημερινὴν κόπωσιν καὶ τὰς ταλαιπωρίας. Τὸ πνεῦμά μας εἰς τὸ θέατρον εἶνε ὀλιγώτερον ἡσυχον παρὰ ἄλλοῦ. Ἡ παράστασις δύνανται νὰ ἐμπνεύσῃ ἐνθουσιασμὸν, ἀποτροπιασμὸν, προσοχήν, ἔρωτα, μῖσος, δηλαδὴ κατορθῶναι νὰ ἀπομακρύνῃ τὴν ψυχὴν τοῦ θεατοῦ ἀπὸ τὰ δεινὰ τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἀλλ' ὁ σωτήριος αὐτὸς σκοπὸς καταστρέφεται διὰ τοῦ σφυρίγματος τῆς ἐπευφημίας. Τὸ καλλιτεχνικὸν γούστομά μας προσβάλλεται ὅταν ἐν ἔργῳ, τὸ ὅποιον μᾶς ἀρέσει, τὸ σφυρίζουν, καὶ ἐν ἄλλο πῶς δὲν μᾶς ἀρέσει τὸ ἐπευφημοῦν. Τότε ἀρχίζει ὁ πόλεμος τῶν γνώμων, ὁ ὅποιος μᾶς καθιστῇ νευρικούς.»

«Ὅθεν πρέπει νὰ ψηφισθῇ νόμος, διὰ τοῦ ὁποίου νὰ συλλαμβάνηται καὶ νὰ τιμωρῆται πᾶς ὁ σφυρίζων, ἢ ὁ ἐπευφημῶν ἐν τῷ θεάτρῳ.»

Γαλλία.— Ὁ τηλεγράφος ἀνήγγειλε τὸν ἀπροσδόκητον τοῦ διαπρεποῦς Γάλλου μουσουργοῦ Μασσενέ θάνατον, προελθόντα ἐκ συγκοπῆς τῆς καρδίας.

Ὁ Ἰούλιος Μασσενέ ἐγεννήθη εἰς τὸ παρὰ τὸν Ἅγιον Στέφανον Mantaud τοῦ Λείγερως τὴν 12 Μαΐου 1842. Ὁ πατὴρ του ἀνήκεν εἰς τὴν μεγάλην στρατιάν τοῦ Ναπολέοντος ὡς ἀξιωματικὸς τοῦ μηχανικοῦ ἀπ' οὗ δὲ μετέσχε τῆς κατὰ τῆς Ἰσπανίας ἐκστρατείας, ἀποσυρθείς τοῦ στρατοῦ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς παλινρθώσεως, ἐγκατέστη ὡς ἀρχισιδηροδρογὸς ἐν Ἀγίῳ Στεφάνῳ. Ὁ μουσουργὸς ἐν αὐτογραφίᾳ του, διηγούμενος τὰ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας, λέγει ὅτι ἐγεννήθη «μέσῳ θορύβου σφύρας καὶ ἄκμονος· τὰ πρῶτά του βήματα δὲν ἠκολουθοῦντο ὑπὸ μελωδικῆς συνοδείας». Τὸ ἐμφωλεῦον εἰς τὴν ψυχὴν του ἱερὸν τῶν Μουσῶν πῦρ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐκδηλωθῇ· τῷ 1893, μόλις ἑνδεκαετῆς, εἰσῆρχετο διὰ τὰς μουσικὰς του σπουδὰς εἰς τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων, εἰς ὃς διεκρίνετο διὰ τὴν θαυμαστὴν αὐτοῦ ἐπίδοσιν· τοῦ πατρὸς ἀσθενήσαντος μετέβη παρ' αὐτῷ· ἀλλ' οὐκ εἶα αὐτὸν καθεῦδεν τὸ μουσικὸν δαιμόνιον· ἐπινεύσει τῶν γονέων ἐπανάρχετο εἰς Παρισίους μαθητεύων παρὰ τῷ Ambroise Thomas· τῷ 1859 ἐλάμβανε τὸ πρῶτον βραβεῖον εἰς τὸ κλειδοκύμβαλον· τὰ πρωτόλια τῆς μουσικῆς του ἐπίδοσεως ὑπῆρξε κωμικὸν μελοδραμάτιον ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Vallés· τῷ 1863 ἐλάμβανε τὸ γνωστὸν τῶν καλλιτεχνῶν βραβεῖον τῆς Ρώμης· ἔκτοτε ἐν σπέρματι ἐξεδηλώθη ἡ μέλλουσα μου-

σική του γονιμότητος ἤρξατο γράφων μουσικὰς συνθέσεις, μελοδραμάτια ballets καὶ ἡ μέχρι τέλους τοῦ βίου του ἀπαρίθμησις τῶν ἔργων του θὰ ἐπλήρου ὀλοκλήρους στήλας· τὸ πρῶτον ἔργον του, ὅπερ εἰσήγαγεν αὐτὸν εἰς τὴν χορείαν τῶν ἐπιλέκτων διδασκάλων, ὑπῆρξε τὸ ἱερᾶς ὑποθέσεως μελόδραμα «Μαρία ἢ Μαγδαληνή», δοθὲν τῷ 1873, ἡ προοίῳσα δὲ ἀδιάλειπτος γονιμότης του τὸν κατέταξεν εἰς τοὺς ἀθανάτους μουσουργούς· ἐν συνεχεῖ διαδοχῇ τὸ πρῶτον θριαμβευτικὸν ἔργον ἠκολούθησε πολυ-ἀριθμὸς σειρὰ μελοδραμάτων καὶ κωμικῶν μελοδραμάτων, ὧν μνημονεύομεν τὰ ἐξοχώτερα· «Ὁ Βασιλεὺς Λεχὼρ» (1877), «Ἡ Ἡρωδιάς» (1889), «Ἡ Μανὼν» (1884), «Ὁ Μάγος» (1891), «Ὁ Werther» (1893), «Ἡ Σαπφώ» (1897), «Ἡ Θασίς» (1899), «Ἡ Crisélidis» (1901), «Ὁ θαυματοποιὸς τῆς Παναγίας» (1902), «Τὰ Χερουβεῖμ» (1905), «Ἡ Ἀριάδνη» (1907), «Ὁ Βάκχος» (1909), «Ὁ Δὸν Κιχώτης» (1910) καὶ τὸ κύκνειον ᾄσμα τοῦ μεγάλου ψάλτου «Ἡ Ρώμη» (1911) ἀφῆκε δὲ καὶ τρία ἀνέκδοτά του ἔργα «Πανοῦργος», «Κλεοπάτρα», «Amadis».

Τὸ ὕφος τοῦ Μασσενὲ εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶνε θελκτικόν, πλήρες ὑπερτάτης ποιήσεως καὶ κομψότητος. Διὰ τοῦ θανάτου τούτου ἡ μὲν Γαλλία χάνει μίαν μουσικὴν αὐτῆς δόξαν, ἡ δὲ ἀνθρωπότης ἓνα ἰδεώδη ψάλτην τῆς ὑψηλῆς αὐτῆς τέχνης.

Γερμανία.—Αἱ ἐφημερίδες τῆς Δρέσδης μετ' ἐπαίνων πολλῶν ἔγραψαν περὶ τοῦ ἐκ Θεσσαλονίκης Ἑλλήνου καλλιτέχνου κ. Φιλῆμ. Παπαδοπούλου. Τελευταίως αἱ κυρίαί τῆς Δρέσδης εἶχον φιλανθρωπικὴν ἔκθεσιν πρὸς ὑποστήριξιν ἀπόρων μητέρων καὶ παιδίων. Πρὸς παροχὴν δὲ μεγαλειέρας λαμπρότητος προσεκλήθησαν ἄριστοι καλλιτέχνη καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Ἕλληνας κ. Φιλῆμων Παπαδόπουλος ἐκ Νεαπόλεως, ὅστις καὶ ἐθαυμάσθη διὰ τὸν γλυκύτητα καὶ εὐστροφίαν τῆς φωνῆς. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σαξωνίας μετ' ὅλων τῶν μελῶν τῆς βασιλικῆς οικογενείας προθύμως προσήρχετο εἰς τὰ ἀκροάματα καὶ εἰς τὰς διαχύσεις τῆς φιλανθρωπικῆς ταύτης ἐκθέσεως.

Ἰταλία.—Ὁ Ἰταλὸς λοχαγὸς τοῦ σώματος τῶν ἀλτινιστῶν Γουσταῦος Πρεξέντη δημοσιεύει εἰς τὸ «Δελτίον τῆς Ἰταλικῆς γεωγραφικῆς ἐταιρείας» ἐνδιαφέρον ἄρθρον περὶ τῶν ἀραβικῶν καὶ σομαλικῶν ἔσμάτων.

«Αἱ δύο θρησκεῖαι τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Μωάμεθ προέρχονται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ἐβραϊκῆς θρησκείας. Ἀμφοτέραι δὲ κείνται ἐγγύτερον παρ' ὅσον πιστεύεται πρὸς τὴν κοινὴν μητέρα, τόσον ὥστε πλὴν τοῦ ἐνδοτέρου πνεύματος ἔχουν ὁμοίαν κατὰ πολὺ τὰς λειτουργίας, τὰς τελετὰς καὶ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας.

Φυσικὸν ἐπομένως εἶνε νὰ ὑπάρχη ὁμοιότης καὶ μετὰ τῶν θρησκευτικῶν ἔσμάτων. Πλὴν τοῦ περιφήμου πρώτου στίχου τοῦ Κορανίου, ἀπαγγέλουσι ψάλλοντες ἄλλους στίχους, ὅταν συνοδεύουσι τοὺς νεκροὺς εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν, ὅταν ἐπικαλῶνται τὴν βροχὴν, ἢ ὅταν τελοῦσι γάμους. Καὶ τὸ ἔσμα τῶν δεήσεων, τὸ ὁποῖον ψάλλεται ἰδιαιτέρως τὸν μῆνα τοῦ Ραμπεντάν (τοῦ Ραμαζανίου) μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, εἶναι ἀπλοῦν, ἀλλὰ καλῶς ἐξελισσόμενον καὶ καταληγὸν ὀλίγον μονότονον ἴσως, ἀλλὰ πλήρες μελαγχολικῆς γλυκύτητος καὶ ἔχον βαθέως ἠρμωσμένον τὴν σκέψιν μετὰ τὴν μουσικὴν.

Ἡ μουσικὴ ἀνθισις τῆς Ἰεμένης—ἐξακολουθεῖ ὁ Πρε-

ξέντη—εἶνε πολὺ πλουσιωτέρα τῆς ἐν Χαντραμόντ καὶ Μασκάτ, τοῦτο δέ, διότι οἱ κάτοικοι τῶν ὀρέων, ὡς ἀγνόητοι, ἔχουν ἢ ἔσχον καλλιτεχνικὰς ἐκδηλώσεις πλουσιωτέρας καὶ εὐκρινεστέρας τῶν κατοίκων τῶν πεδιάδων. Σὺν τῷ χρόνῳ ἐξέυρον τρόπον ν' ἀναπτύξουν καλλίτερον τὴν ἐνστικτὸν ἀνάγκην τῆς διὰ τῆς φωνῆς ἐξυμνήσεως τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως, ἣτις τοὺς περιστοιχίζει καὶ κυριαρχεῖ αὐτῶν ὡς δύναμις διηνεκῆς.

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ λογίου λοχαγοῦ ἀναφέρονται τέσσαρα ἔσματα· τὸ πρῶτον, ἐξ ὀλίγων μουσικῶν τόνων, εἶνε εἰς τὸ «μινόρε» βραδὺ καὶ σοβαρὸν καὶ ὑπενθυμίζει ἀορίστως ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἔσματος τῆς «πούσζτα» τῆς Οὐγγαρίας. Εἶναι ὀλίγοι τόνοι. ἄλλ' ἐκφράζουν πολὺ ἐπιτυχῶς μίαν νοσταλγικὴν σκέψιν, ὡς ἀγαθόν τι ἀπολεῖ ἐν διὰ παντός.

Τὸ δεύτερον, ἀντιθέτως, εἶνε ἔσμα εὐφροσύνης, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ χαρᾷ διαχύνεται ἡ μελαγχολικὴ γλυκύτης. Ὅταν τὸ τραγωδοῦν οἱ Ἄραβες, τὸ συνοδεύουν διὰ χειροκρουσίας. Τὸ τρίτον ἔσμα καὶ τὸ τέταρτον εἶνε ἐπίσης πλήρη ἀρρήτου λύπης, καὶ ἡ σκέψις συναντᾷ καὶ ἐδῶ τὸ κοινὸν χαρακτηριστικὸν τῆς μελαγχολίας, ἣτις πλημμυρεῖ καὶ δεσπόζει ὅλης τῆς μουσικῆς τῶν ὀρεινῶν λαῶν.»

Καὶ ὁ λοχαγὸς ἀναφέρει ἐπίσης μίαν θρηνηδίαν τῶν Σομαλῶν, τὴν ὁποίαν ἤκουσε ψαλλομένην ὑπὸ Βεδουῦνων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν Μπάλλι. Αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ εἶνε πολὺ πενιχρὸν ἔσμα καὶ διακρίνει τις κατὰ τὸ πρωτογενὲς καὶ τὸ ἀρρενωπὸν. Τὸ ἔσμα τοῦτο τραγουδεῖ ὁ Σομαλὸς Βεδουῖνος κατὰ τὰ ἀτελεύτητα ταξιδιά του, τὰ ὁποῖα διαρκοῦν μῆνας, εἰς τὰς ἐρήμους καὶ διὰ μέσου δασῶν παρθένων, ὅπου δὲν ἀκούεται παρὰ μόνον ἡ φωνὴ τῶν ἀψύχων καὶ ἡ ἀναπνοὴ τῆς φύσεως συνοδεύει πάντοτε τὸν μακρὸν δρόμον. Καὶ παραδόξως ἡ κάμηλος ἀγαπᾷ τὸ ἔσμα τοῦτο καὶ καθίσταται πειθηνιωτέρα καὶ ὑπομονητικωτέρα, ὅταν τὸ ἀκούη τραγουδούμενον πλησίον τῆς, ἐν ᾧ βαίνει διὰ μέσου τῆς ἐρήμου.

Ρουμανία.—Ὁ ἐν Βουκουρεστίῳ «Καλλιτεχνικὸς καὶ Φιλολογικὸς Σύνδεσμος», σκοπὸν ἔχων τὴν προαγωγὴν τῆς καλλιτεχνίας καὶ τῆς ἐργασίας, ἀπέστειλε πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην τὴν ἐξῆς ἀξιωματικὸν ἐπιστολὴν·

Ἐν Βουκουρεστίῳ, τῇ 28ῃ Ἰουλίου 1912.

Ἐψηλοπαναγιώτατε Πατριάρχα τῆς Κων/πόλεως,

Ὁ ἡμέτερος Σύνδεσμος, ἀποτελούμενος ἐκ βιομηχάνων, ἐμπόρων, καθηγητῶν, ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους καὶ ἄλλων κλάδων, ἀπεφάσισε νὰ διοργανώσῃ ἐκδρομὴν τῶν μελῶν του ἐκ Βουκουρεστίου εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῇ 12/25 Αὐγούστου, παραταθησομένην μέχρι τῆς 19/1 Σεπτεμβρίου (ἐ. ἔ.).

Γνωρίζοντες ἔκπαλαι, Παναγιώτατε, τὴν ἐνθερμον Ἐμῶν προστασίαν ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως τῶν ρωμῶνων, ἐπιθυμοῦμεν ἐκ βάθους καρδίας νὰ Σᾶς ἐπισκεφθῶμεν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις κατὰ τὴν ἐορτὴν τῆς 15 Αὐγούστου ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου.

Ἐπι τῷ σκοπῷ τούτῳ λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ παρακαλέσωμεν τὴν πάνσεπτον Ἐμῶν Παναγιώτητα, ὅπως εὐαρεστουμένη τελέσῃ τὴν θεῖαν λειτουργίαν κατὰ τὴν σεπτὴν ἐκείνην ἡμέραν, καθ' ἣν θὰ παραστώσι μετὰ μεγάλης ψυχικῆς χαρᾶς ὅλοι οἱ μετ' ἡμῶν ἐρχόμενοι χριστιανοί.

Θερμοπαρακαλούντες τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιώτητα ὅπως εὐαρεστηθῆ νά ἰκανοποιήσῃ τὴν ταπεινὴν καὶ ἐνθερμον ἡμῶν αἴτησιν, χριστιανικὴν καὶ θρησκευτικὴν. ταῦτοχρόνως παρακαλοῦμεν Αὐτὴν ὅπως εὐαρεστηθῆ νά δεχθῆ καὶ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ βαθυτάτου ἡμῶν σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀπεριορίστου ἐκτιμῆσεως καὶ ἀφροσιώσεως πρὸς τὸ σεπτὸν Αὐτῆς πρόσωπον.

Ὁ Πρόεδρος

Γ. Ἐπενεζάνου

Σ. «Μ» Ἐνεκεν κωλύματος ἢ ἐκδρομῆ αὐτῆ ἀνεβλήθη.

Ὁ Γραμματεὺς

Μελοῦτζας Σιμίδης.

Η ΜΟΥΣΙΚΗ

ΑΝΑ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΝ

ΕΓΧΩΡΙΑ. — Ἡ εἰς Νίκαιαν ἐκδρομῆ. — Τὸ πρὸς τὸν Πατριάρχην ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς υπόμνημα. — Ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀνόρθωσις» καὶ ἡ μουσικὴ. — Ὁ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων καθορισμὸς τῆς μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων. — Τὸ Ἀ' διδασκαλ. συνέδριον. — Ρουμανικὸς μουσικὸς ὄμιλος.

ΕΠΑΡΧΙΑΙ. — Ὁ μουσικογυμναστικὸς Σύλλογος «Ὀρφεὺς» Σμύρνης. — Διτάξεις περὶ βυζαντινῆς μουσικῆς. — Ἡ ἐπέτειος τῆς Ἀδελφότητος «Εὐσεβείας». — Ἡ Μουσικὴ Σχολὴ Μυτιλήνης. — Ἡ ἐκκλ. μουσικὴ ἐν Νέβσεζη. — Ἀπαγόρευσις ἰσμάτων ἐν Κερασοῦντι. — Μία ἀρχαία ἐπιγραφή ἐν Προύση. — Τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Μερζιφούν.

ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ. — Τὸ «Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων». — Ἡ ἀναστάσις τοῦ ἑλληνικοῦ μελοδράματος. — Ἡ «Ἰφιγένεια» τοῦ Ζιάν Μορεάς ἐν Ἀθήναις καὶ ὁ μαλλιαρισμὸς. — Ἡ ἀθηναϊκὴ Μανδολινατά. — Ἡ νέα θεατρικὴ παραγωγὴ ἐν Ἀθήναις. — Τὸ Ὁδεῖον Πειραιῶς. — Ὁ Σύλλογος «Ἀμφίον» τῶν Θηβῶν. — Μουσικοδραματικὸς Σύλλογος ἐν Ἀρτη. — Ἡ μουσικὴ ἐν Αἰγύπτῳ. — Φιλαρμονικὴ ἐν Κύπρῳ. — Μουσικὸν ἄρθρον.

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ἡ εἰς Νίκαιαν ἐκδρομῆ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκομνησικοῦ Πατριάρχου μετὰ τῶν δύο τῆς Ἐκκλησίας Σωμάτων ἀνεβλήθη δι' ἄλλοτε, εἰς ἔνδειξιν πένθους, ἕνεκα τῶν ἐν Θράκῃ σεισμοπαθῶν ἀδελφῶν ἡμῶν.

Ὁ περὶ τὴν πάτριον ἱερὰν τέχνην ἐνθέρμως ἀσχολούμενος κ. Ἀκρωτὸς Ἀδὰμ ὑπέβαλε πρὸς τὴν Α. Θ. Π. τὸν Οἰκομνησικὸν Πατριάρχην υπόμνημα, δι' οὗ ἐκθέτων τοὺς διαφόρους τρόπους τῆς θεωρητικῆς διδασκαλίας τῆς ἡμετέρας μουσικῆς, ἐξαιτεῖται παρὰ τῆς Α. Θ. Π. ὅπως λάβῃ Αὕτη μέτρα πρὸς ἐνιαίαν καὶ σταθερωτέραν θεωρητικὴν διδασκαλίαν τῆς μουσικῆς ἡμῶν.

Ὁ ὑποφαινόμενος, Παναγιώτατε Δέσποτα, ἐπιλέγει ὁ κ. Ἀδὰμ, μελετήσας ἀπὸ τινων ἐτῶν ὅλην αὐτὴν τὴν ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν περιήλθεν ἡ ταλαίπωρος μουσικὴ τοῦ ἔθνους μας, καὶ σκεφθεὶς ὀρίμως, εὖρον ὡς σωτήριον μέσον αὐτῆς τὴν Ὑμετέραν Θ. Παναγιώτητα, ὥστε ἐκτὸς Ὑμῶν σήμερον εἶναι ἀδύνατον ἄλλος νά σώσῃ τὴν ἑλληνικὴν μουσικὴν καὶ νά φέρῃ εἰς πέρας ἐν τοιοῦτον γιγάντειον ἔργον.

Ἄς ἐπιτρέψῃ ἡμῖν ὁ φίλος κ. Ἀδὰμ νά παρατηρήσωμεν ὅτι ὁ Οἰκομνησικὸς Πατριάρχης δὲν εἶνε διευθυντὴς Ὁδείου τινός, ἢ καὶ μουσικοῦ τινος Συλλόγου, ἀλλ' Ἐθνάρχης καὶ θρησκευτικὸς ἀρχηγός, ἐπευλογῶν καὶ ἐνθαρρύνων πᾶσαν παρὰ τῶν πνευματικῶν Αὐτοῦ τέκνων γιγνομένην ἐθνωφελῆ ἐργασίαν. Ἄν δὲ κατὰ τὰς κρίσεις μουσικῆς περιστάσεις ὁ Πατριάρχης ἠσχολεῖτο καὶ εἰς τεχνικὰς μουσικολογικὰς ἐργασίας, τότε τίς θὰ διηύθυνε καὶ

τὰς λοιπὰς ἐθνικὰς καὶ θρησκευτικὰς τοῦ Ἐθνους κατεπειγουσὰς ὑποθέσεις; Ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ πρόσωπα τὰ ὁ τοῖα πικρὰ αὐτοῦ ὑποδεικνύονται πρὸς τεχνικὴν συνεργασίαν, τινὰ τοῦλάχιστον εἶνε ὅπως ἀκατάλληλα πρὸς τοῦτο ἢ δυὰς μάλιστα τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησ. Μουσικῆς Σχολῆς, οὓς συγκαταριθμεῖ ὁ κ. Ἀδὰμ μετὰ τῶν λοιπῶν, τοῦναντίον εἶνε καὶ πολεμία πάσης ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, διὰ συκοφαντικῶν παραλύουσα πᾶσαν συναδελφικὴν συνεργασίαν.

Τὸ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος ἄρα τοῦ κ. Ἀδὰμ συμπεράσμα ἡμῶν εἶνε ὅτι πρὸς θεραπείαν τῶν τεχνικῶν ἀνυγῶν τῆς ἡμετέρας μουσικῆς δεόν προηγουμένως οἱ ὁμογενεῖς μουσικολογοὶ κατ' ἴδιαν τε καὶ ἀπὸ κοινοῦ εἰλικρινῶς νά ἐργασθῶσι καὶ ὅταν τεθῆ ἡ βᾶσις τῆς συναδελφικῆς συνεργασίας τότε μόνον νά ζητηῶσι τὴν ἐπευλογίαν καὶ τὴν συναντίληψιν τοῦ Οἰκομνησικοῦ Πατριάρχου καὶ τῆς Μ. Ἐκκλησίας, ἄλλως ἄνευ λόγου καταρριπτεται καὶ τὸ γόητρον τῆς ἀνωτάτης ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς ἡμῶν ἀρχῆς. Ἀησιμονεῖ ὁ κ. Ἀδὰμ τὰς κατ' ἐπιτολίην ἢ κατ' ἐπίπεσον τῆς Α. Θ. Π. γενομένης ἐπανεπιλημμένης προσκλήσεις τῶν μελῶν τοῦ «Ἐκκλ. Μουσικοῦ Συλλόγου», ὧν ἡ ἔνοχος ἀπροθυμία ἐπέφερε τὴν οἰκτρὰν τοῦ σωματείου διάλυσιν;

Ὁ «Σύνδεσμος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀνορθώσεως» ὑπέβαλεν εἰς τὴν Α. Θ. Π. υπόμνημα πρὸς συντόμωσιν καὶ τακτοποίησιν τῆς θείας ἡμῶν λειτουργίας. Ἐν τῷ ὑπομνηματι τούτῳ ἀφιεροῦται καὶ διὰ τὴν ἐκκλ. μουσικὴν τὸ ἐξῆς ἐδάφιον: «Νά σχηματισθῶσι καλῶς κατηρητισμένοι χοροὶ καὶ κατ' ὀλίγον νά εἰσάγῳσι καὶ τὴν ἐνηρμοσιμένην βυζαντινὴν μουσικὴν εἰς τὴν θείαν ἡμῶν λατρίαν».

Ἡ Μ. Πρωτοσυγκελία τοῦ Οἰκομνησικοῦ Πατριαρχείου ἀπελυσε τὴν ἐπομένην ἐγκύκλιον περὶ τῆς μισθοδοσίας τῶν διδασκάλων.

«Ἄρθρον I. Ἐλάχιστον ὄριον μισθοῦ διὰ τοὺς ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἐργαζομένους διδασκάλους ὀρίζεται τὸ ποσὸν τῶν τετρακοσίων (400) γροσίων μηνιαίως, διὰ δὲ τοὺς διευθυντὰς τὸ ποσὸν τῶν πεντακοσίων (500) γροσίων.

2. Οἱ μισθοὶ τῶν διδασκαλιστῶν ὀρίζονται κατ' ἐλάχιστον ὄριον εἰς τριακόσια (300) γρ. μηνιαίως, τῶν δὲ διευθυντικῶν εἰς τετρακόσια (400).

3. Οἱ διδάσκαλοι τῶν Τουρκικῶν καὶ Γαλλικῶν ἢ τῶν ἰδιαίτερον τεχνικῶν καὶ ἐμπορικῶν μαθημάτων μισθοδοτοῦνται κατ' ἀναλογίαν τῶν ὠρῶν τῆς διδασκαλίας, οὐχὶ ὁμοῦς ὀλιγώτερον τῶν ἀναλογούντων εἰς τοὺς ἄλλους διδασκάλους.

4. Πᾶν συμβόλαιον ἀναγράφον μισθοδοσίαν διδασκάλου κατωτέρων τῶν ἀνω ποσῶν, θεωρεῖται ἄκυρον, δὲν ἐπικυροῦται ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ὁ ὑπογράφας διδάσκαλος τιμωρεῖται.

5. Ἐὰν παρουσιασθῶσι συμβόλαια μὲ εἰκονικοὺς μισθοὺς καὶ ἐπικυρωθῶσιν, ἐξελεγχθῶσι δὲ ἔπειτα ταῦτα, ὁ μὲν συμβληθεὶς διδάσκαλος ἀπολύεται τῆς θέσεώς του καὶ ἀγαιοῦται ἀπ' αὐτοῦ τὸ δικαίωμα τοῦ διδάσκειν ἐν τῇ ἀρχιεπισκοπῇ ἐπὶ διαστήματι χρονικῷ, ὀριζομένῳ ὑπὸ τῆς Π. Κ. Ἐκπαιδευτικῆς Ἐπιτροπῆς, ἢ δὲ Ἐφορὰ ἐπιτιμᾶται ὑπὸ τοῦ Δ. Γ. Μικτοῦ Συγκουλλίου».

Διὰ τὸ Γ' ἄρθρον τῆς ἐγκυκλίου ταύτης ἔχομεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι ἢ πρὸς τὰ τεχνικὰ μαθήματα, ἀναλογούσα μισθοδοσία, ἐν ἣ βεβαίως θὰ συμπεριλαμβάνηται

καὶ ἡ μουσικὴ, ἰσοδυναμεῖ σχεδὸν τῷ μηδενί. Διδάσκαλος εἰδικὴν μουσικὴν φέρωσιν ἔχων εἰς μίαν Ἀστικὴν Σχολὴν μόλις 5—6 ὥρας διδασκαλίας δύναται νὰ διαθέσῃ καθ' ἑβδομάδα διὰ τὰ καλλιτεχνικά, ὅτε ἀναλόγως θὰ πληρωθῇ μόλις 70—80 γροῖα! Ἄλλὰ τὸ ποσὸν τοῦτο δι' ἓνα καλλιτέχνην καταντᾷ σχεδὸν εἰρωνικόν, ἐκτὸς ἂν νομιζώσιν οἱ ἀρμόδιοι ὅτι οἱ καλλιτέχνη τῆς μουσικῆς πρέπει νὰ γνωρίζωσι μόνον τὴν *λίραν* τῆς τέχνης τῶν οὐχὶ δὲ καὶ τὴν *λίραν* τῆς αὐτοσυντηρήσεως. Ὅθεν νομιζομεν ὅτι διὰ τὰ καλλιτεχνικά μαθήματα πρέπει νὰ καθορισθῶσιν ἄλλοι δίκαιοι καὶ ἀξιοπρεπεῖς μισθοί. Οἱ καλλιτέχνη *γεννῶνται* πρῶτον καὶ ἔπειτα *μορφῶνται*. Αἱ καλλιτεχνικαὶ δὲ ἰδιοφυΐαι συνήθως εἶνε σπάνια καὶ τὸ σπάνιον πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἀκριβοπληρώνεται. Ἐν Κων/πόλει π. χ. ἐν ᾧ ὑπάρχουσι διδάσκαλοι ἄνω τῶν 500, συστηματικοὶ ὅμως ὁμογενεῖς μουσικοδιδάσκαλοι μόλις 4—5 ἀριθμοῦνται. Ἄν καὶ πεποίθαμεν ὅτι οὐδεὶς μουσικοδιδάσκαλος θὰ εὐρεθῇ, ὁ ὁποῖος θὰ συμμορφωθῇ εἰς τὴν ἐξευτελιστικὴν ταύτην μισθοδοσίαν, ἐν τούτοις νομιζομεν, ὅτι αἱ ἀρμόδιοι ἐκπαιδευτικαὶ ἀρχαὶ τῶν Πατριαρχείων θὰ μελετήσωσιν ἐπισταμένως τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ θὰ καθορίσωσι διὰ τοὺς εἰδικοὺς διδασκάλους τῶν καλλιτεχνικῶν μαθημάτων μισθὸν ἀντάξιον τῆς τε τέχνης καὶ τῆς ἰδιοφυΐας τῶν διδασκάλων.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος μηνὸς Αὐγούστου τῆ εὐγενεῖ πρωτοβουλία τοῦ «Διδασκαλικοῦ Συνδέσμου» ἐγένετο τὸ *Α' διδασκαλικὸν συνέδριον* ἐν τῷ «Ἑλληνικῷ Φιλ. Συλλόγῳ», ἐν ᾧ εἶχον συνέλθει περὶ τοὺς 200 διδασκαλοὶ τῆς κατωτάτης καὶ μέσης παιδείσεως. Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου (16 Αὐγούστου), μετὰ τὴν προσφώνησιν τοῦ Προέδρου τοῦ διδασκαλικοῦ συνδέσμου Θεοφίλου Ἀγίου Κωνσταντίας κ. Ἰωάννου, ἐγένετο λαμπρὰ καὶ ἐμβριθὴς εἰσήγησις ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Δ. Σάργου περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ Συνεδρίου καὶ ἀνάπτυξις τοῦ «περὶ ἐπαγγελματικῆς μορφώσεως καὶ προαγωγῆς τῶν διδασκάλων» θέματος. Εἰς τὰ συμπεράσματα τοῦ κ. Σάργου περιλαμβάνεται καὶ «Ἴδρυσίς 3 τοῦλάχιστον πλήρων καὶ αὐτοτελῶν διδασκαλείων, ἀρρένων καὶ θηλέων ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρζία (Θράκη, Μακεδονία καὶ Ἡπείρῳ) καὶ ἐνὸς ἢ δύο ἐν τῇ Ἀνατολῇ (Σμύρνη καὶ Σάμω;) καὶ ἀναλόγων ὑποδιδασκαλείων, ἐνταῦθα τε καὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις.» Εὐχαρίστως ἐπικροτεῖ τὴν ἴδρυσιν τῶν διδασκαλείων καὶ ἡ «Μουσικὴ», διότι διὰ τούτων καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ ἔθνους παιδαγωγία μεγάλως θὰ διευκολυνθῇ καὶ θὰ συστηματοποιηθῇ.

Τὴν δευτέραν δὲ ἡμέραν τοῦ συνεδρίου ἐγένετο ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Δαμασκηνοῦ εἰσήγησις «περὶ ἐπαγγελματικῆς ἀλληλεγγύης καὶ βελτιώσεως τῆς ὑλικῆς θέσεως τοῦ διδασκάλου.» Τὰ ὑπὸ τοῦ κ. εἰσηγητοῦ λεχθέντα ἦσαν ὁμολογουμένως ὀρθότατα. Ἄλλὰ διατὶ ἄρα γε οὗτος πρῶτος παραβάτης τῶν εἰσηγήσεων ὑπῆρξεν αὐτὸς οὗτος, καταλαβὼν διδασκαλικὴν θέσιν ἐν Μουχλίῳ, ἢν ἄλλος συναδέλφος του εἶχε προηγουμένως συμφωνήσει; Ἡ νομίζει ὅτι ἡ συμφωνία ἔργων καὶ λόγων δὲν ἐπιβάλλεται εἰς τοὺς διδασκάλους; Τότε πῶς θὰ δημιουργηθῶσιν ἀληθεῖς χαρακτῆρες παρὰ τοῖς μαθητευομένοις; Ὁ «Διδασκαλικὸς Σύνδεσμος», τοῦ ὁποῖου τὴν εὐγενὴ πρωτοβουλίαν θαυμάζομεν, ἔδει ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει νὰ δειχθῇ πλέον προνοητικὸς, ἀναθέτων τὴν εἰσήγησιν ἐνὸς τόσοσιν σοβαροῦ ζήτηματος εἰς ἄνδρα, σεβόμενον οὐ μόνον τὴν ἀλληλεγ-

γίην τῶν διδασκάλων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐθνικὴν ἀλληλεγγύην, ἡ ὁποία πρωτίστως ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς ἐνότητος τῆς γλώσσης. Ἄλλὰ... τοῖς φρονίμοις ὀλίγα.

Εἰς τὴν πόλιν μὲς ἀφίκετο ρουμανικὸς φθικὸς ὄμιλος, συγκείμενος ἐξ 150 ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, διὰ νὰ δώσῃ εἰς τὸν κήπον τῶν Μνηματακίων συναυλίαν ρουμανικῶν ἐθνικῶν ᾠσμάτων μετὰ γραφικῶν ἐθνικῶν ἐνδυμασιῶν, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐδόθη διὰ τοὺς ἐπισυμβάντας καταστρεπτικοὺς σεισμούς.

Ἀπὸ τὰς ἐν τῷ Βοσπόρῳ μουσικὰς ἐκδρομὰς τοῦ «Ὀμίλου τῶν Ἐρασιμόλων» Πέραν.

Ε Π Α Ρ Χ Ι Α Ι

Ἐν Σμύρῃ ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τοῦ ἰεωστὶ ἰδρυθέντος Μουσικογυμναστικοῦ Συλλόγου «Ὀρφῆως».

★ Ἐν τῷ Λαϊκῷ Κέντρῳ Σμύρνης ἐγένετο διάλεξις περὶ βυζαντινῆς μουσικῆς ὑπὸ τοῦ περὶ αὐτὴν λιάν ἐντιβοῦς κ. Γρ. Γεωργιάδου.

★ Κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς καλλίστης Θρησκευτικῆς Ἀδελφότητος «Εὐσεβείας» Σμύρνης ἐψάλησαν ὑπὸ καταλλήλου χοροῦ θρησκευτικὰ τινὰ ᾠσματα μετὰ τοῦ καθωρισμένου αὐτῆς ἐπισήμου ὕμνου.

Ἐγκριτος τῆς Μυτιλήνης ἐφημερὶς (ὁ «Λαϊκὸς Ἀγὼν») περὶ τῆς ἀρτιστεῦτος αὐτόθι μουσικῆς σχολῆς τοῦ «Συνεργατικοῦ Σωματείου» γράφει τὰ ἑξῆς εὐχάριστα:

«Ὀλίγων μόλις ἡμερῶν βίον ἀριθμεῖ ἡ Μουσικὴ Σχολὴ καὶ ὅμως τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματά εἰσιν ἐκπληκτικά.

Παιδιά ἔχοντα ὀλίγας συγκεχυμένας, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γνώσεις μουσικῆς, ὀργανικῆς καὶ φωνητικῆς, συστηματοποιοῦσιν αὐτάς. Ἄλλα οὐδεμίαν ἀπολύτως τοιαύτην ἔχοντα ἀμιλλῶνται νὰ ἀποκτήσωσι. Πάντες τέλος μὲ μίαν προθυμίαν, μὲ ἓνα ζήλον, μὲ μίαν δίψαν πρὸς τὴν ὥραιαν τοῦ Ὀρφῆως τέχνην σπεύδουσιν ἀθροεῖ, ἐγγράφονται καὶ παρακολουθοῦσι τὰ καθημερινὰ μαθήματα. Ἄσιν ὁ εὐγενέστατος καὶ μεθοδικώτατος μουσικοδιδάσκαλος τοῦ Σωματείου κ. Ἀντώνιος Καλαματιανὸς διδάσκει.»

Εὐχαρίστως πληροφοροῦμεθα, ὅτι ὁ ἐν Νέβσεχη (Νεαπόλει) τῆς Κοππαδοκίας ἱεροψάλτης κ. Χαράλαμπος Παπαδόπουλος ἔψαλε καὶ ἐπ' ἐκκλησίας τὸ μέγα ἱστορικὸν ᾠσμα τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Ἀγίας Σοφίας, «ὁ Θεὸς ἤλθο-

σαν ἔθνη», τὸ ὁποῖον εἶχομεν δημοσιεύσει εἰς τὸ ΣΤ' φυλλάδιον τοῦ ἡμετέρου Περιοδικοῦ. Τὸ ὄραϊον τοῦτο βυζαντινὸν ἔσμα, ὡς εἰκός, προὐκάλεσε συγκινητικὰς ἐντυπώσεις καὶ ἀναμνήσεις. Συγχαίρομεν τὸν κ. Ποπαδόπουλον διὰ τὴν εὐγενῆ ὄντως πρωτοβουλίαν του.

Ὁ καίμακάμης Κερασσοῦντος ἀπηγόρευσε εἰς τὸ ἐκεῖ θέατρον τὰ ἐκ μέρους τῶν ἠθοποιῶν ἔσματα. Ἴδου πρὸ τυποῦ συνταγματικοῦ διοικητοῦ, θέλοντος καὶ ἐπὶ τῶν Μουσῶν νὰ ἐπεκτείνῃ τὰ ἀπολυταρχικὰ αὐτοῦ ἔνστιγμα.

Τὸ γεγονός τοῦτο ὑπενθυμίζει ἕτερον ἐπεισόδιον. ἐπι συμβάν ἡμῖν κατὰ τὰ ἔτη τῶν ἐν Ἀθήναις σπουδῶν ἡμῶν. Ὅτε δηλαδὴ ἐπανηροζόμεθα ἐκ τῆς πόλεως τῆς Παλλάδος μετὰ δύο ἄλλων συμφοιτητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, φέροντες μεθ' ἡμῶν καὶ τὰ μουσικά μας ὄργανα (μικρὸν ἄρμόνιον, πλαγιάυλον καὶ κιθάραν) ὁ ἄρμόδιος ὑπάλληλος τοῦ Τελωνείου Πόλεως ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐνόει ν' ἀφήσῃ ἡμᾶς ἐλευθέρους, λέγων ὅτι ὡς *κατακλιτῆδες* (ὄργανοπαίχται) ὀφείλομεν νὰ πληρώσωμεν *φόρον ἐπιτηδεύματος!*

Κ. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
Ἀρχιμουσικὸς ἐν Βάλια.

Ἡ μαρτυρία τῶν πτυχίων μας καὶ τῶν διαβατηρίων οὐδόλως κατίσχυσαν πρὸ τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ, μόνον δὲ ἡ προσφορά τοῦ θαυματούργου *μαπαξίστου* κατέπεισεν αὐτὸν διὰ νὰ μᾶς ἀφήσῃ ἐλευθέρους!

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Προῦση ὀλιγοήμερον ἡμῶν περιοδεῖαν ἐκ τοῦ ἀρτισυστάτου αὐτόθι Μουσείου ἀντεγράψαμεν τὴν ἐξῆς χαρακτηριστικὴν ἐπιγραφὴν (ἀριθ. 71), πιστοποιοῦσαν τὴν φιλομουσίαν τῶν Προγόνων μας.

*Τὸν μέγαν ἐν Μούσαις, τὸν ἐν σοφίᾳ κλυτὸν ἄνδρα,
ἔξοχα ὀμηρεῖον ἀψάμενον σελίδων,
μηνύω παροῦσαι σοφῇ
λίθος εὐκλεῖᾳ Μάγρον κτλ.*

Ἐκ τοῦ συναδέλφου «Πόντου» τῆς *Μερζιφοῦν*, ὄργανου τοῦ Συλλόγου τῶν ἐλλήνων σπουδαστῶν τοῦ αὐτόθι λειτουργοῦντος Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου, αὐτολεξεῖ παραλαμβάνομεν τὰ ἐξῆς·

«Κατὰ τὴν τελευταίαν συζήτησιν τοῦ Συλλόγου «Πόντου» τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολλεγίου ἐλύθη (;) ζήτημα, ἐπὶ πολὺ ἀπασχολήσαν τοὺς καθηγητικοὺς κύκλους τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀμερικῆς. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ἂν ἡ μελέτη τῶν ἀρχαίων ἐλλήνων συγγραφέων πρέπει νὰ διδάσκηται εἰς τὰ σχολεῖα τῆς μέσης ἐκπαίδευσως ἢ ὄχι ἢ ὑποστηρίζουσα τὴν μελέ-

την αὐτὴν μερὶς κυριολεκτικῶς ἐχρηωκόνησεν (!). Οἱ σπουδασταὶ μας δὲν εἶνε βλέπετε καὶ πολὺ συντηρητικοί.»

Δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐννοήσωμεν ἂν ὁ συναδέλφος χάριν ἀστείότητος ἢ σπουδαίως ἔγραψε ταῦτα. Ἄν συμβαίῃ τὸ δεύτερον λυπούμεθα πολὺ, διότι ἐν Ἀμερικανικῷ Κολλεγίῳ ὑπάρχουσιν Ἕλληνες μαθηταὶ κατὰ τῆς ἐξανθρωπιστικῆς τῶν προγόνων αὐτῶν γλώσσης ἐκφραζόμενοι. Συνιστῶμεν αὐτοῖς τὴν προσεκτικὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ καταβαλλομένων προσπαθειῶν ὑπὲρ τῆς σπουδῆς καὶ διαδόσεως παρ' αὐτοῖς τῶν ἠθοποιῶν ἑλλήν. γραμμάτων.

ΕΞΩ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

Ἀπὸ τὴν λογοδοσίαν τῶν πεπραγμένων τοῦ «Λυκείου τῶν Ἑλληνίδων», τὴν ἀναγνωσθεῖσαν τελευταίως ὑπὸ τῆς πασιγνώστου ἀνά τὸ Πανελλήνιον κ. Καλιερός Παρρέν, ἀποσπῶμεν τὰ ἐξῆς ἀξιανάγνωστα σημεῖα διὰ τε τὴν ἐθνικὴν καὶ τὴν καλλιτεχνικὴν ἐν γένει αὐτῶν σπουδαιότητα.

«Αἱ Ἑλληνίδες, αἱ ὅσαι συνκεντρώθημεν ἐδῶ, γυναῖκες τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἄρχαίων τεχνῶν, ἀλλὰ καὶ μητέρες καὶ παιδαγωγοὶ καὶ ἐπιστήμονες, ἐστρέψαμεν πρωτίστως τὴν προσοχήν μας εἰς τὴν διὰ τῶν γραμμάτων, τῶν τεχνῶν καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀναγέννησίν μας, σύμφωνα με τοὺς νέους ὅρους τῆς ζωῆς, τὴν ὁποῖαν δημιουργεῖ κύκλω μας ὁ νεώτερος πολιτισμὸς. Τὸν πολιτισμὸν αὐτὸν εἶχαμεν τὸ καθήκον καὶ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ρυθμίσωμεν σύμφωνα με τὰς ἀνάγκας μας ὡς φυλῆς, με τὰς ἐξιώσεις μας ὡς ἔθνους, με τὰς παραδόσεις μας ὡς λαοῦ. Διότι μόνον ὑπὸ τοιοῦτους ὅρους ὁ πολιτισμὸς εὐεργετῆται καὶ ἐξυψώνεται. . . . Δυστυχῶς ἡ μέθοδος, ὁ πόντος τῆς ἀντιγραφῆς τῶν βιβλίων, ἡ μανία τῆς μιμήσεως ἔπειναν ἡμέραν με τὴν ἡμέραν νὰ καταστρέψουν καὶ ἐξαφανίσουν ὅ,τι δὲν κατέστρεψαν οἱ τόσοι αἰῶνες ἀγρίων κατακτητῶν.

Τὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων ἔθεσεν ὡς πρόγραμμα τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων νὰ στρέψῃ εἰδικώτερον τὴν προσοχήν τῶν Ἑλληνίδων εἰς τὸ σημεῖον αὐτό, νὰ τὰς κάμῃ ν' ἀγαπήσουν καὶ ἐκτιμήσουν τὰ γνήσια ἑλληνικὰ πράγματα καὶ νὰ ἐργασθοῦν ὅλα μαζῆ εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν.

Ἡ ἐπιπλοῦσις τοῦ Λυκείου, ἡ ἀναξωρογόνησις καὶ παρουσίασις τῶν Ἑλληνικῶν χορῶν, οἱ ὅσοι εἶνε ἀρχαιότατοι ἑλληνικοί, ἡ μελέτη τοῦ ἑλληνικοῦ τραγουδιοῦ, ἡ ἀναγέννησις τῆς φυλῆς διὰ μορφώσεως μητέρων ὑγιῶν, εἰς αὐτὸ ἀποβλέπουσι καὶ αὐτὸ σκοποῦν.

Αἱ γυναῖκες δὲ τῆς Ἑλλάδος συγκεντρώνονται, ἀδελφώνονται, ἐργάζονται ἡσυχᾶ καὶ ἀποφασιστικᾶ διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς, τῆς ἑλληνικῆς ὠραιότητος τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς πότε; «Ἐνθ' ἀκριβῶς αἰ σουφραζέτται τῆς Ἀγγλίας, ἀναφωνεῖ λίαν ὀρθῶς ἡ κ. Κ. Παρρέν, σπάζουσι τὰ τζάμια τοῦ πρωθυπουργοῦ κ. Ἀσκουῖθ, αἱ γυναῖκες τῆς Κίνας ὀρμῶν ἐνοπλοὶ εἰς τὸ κοινοβούλιον διὰ νὰ ὑποβάλλουν τὰς περὶ ψήφου ἀξιώσεις των καὶ αἱ βουλγαρίδες ἐνάγουσι τοὺς δημάρχους καὶ τὴν Κυβέρνησιν τῆς χώρας των εἰς τὰ δικαστήρια διὰ τὴν στέρησιν τῶν πολιτικῶν των δικαιωμάτων».

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Λυκείου τῶν ἑλληνίδων διαιροῦνται εἰς τρεῖς τμήματα. Εἰς τὸ *Φιλολογικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν* τμήμα, εἰς τὸ *Παιδαγωγικὸν* καὶ εἰς τὸ *Καλλιτεχνικὸν*, ἐν τῷ ὁποίῳ περιλαμβάνονται αἱ Ἐφορεταὶ τῶν ὠραίων τεχνῶν, Μουσικῆς, Ζωγραφικῆς, Γλυπτικῆς καὶ ἑλληνικῶν χορῶν.

Ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς Ἑλλάδος ἀπερχόμενος τῆς ἑλληνοπρεποῦς ταύτης τελετῆς τῶν ἑλληνίδων ἐξέφρασε τὸν θαυμασμὸν του, προσθέσας ὅτι ἐλπίζει ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἴδῃ

τοὺς ἐθνικοὺς χοροὺς μεταπηθῶντας ἀπὸ τὰ θέατρα εἰς τὰς αἰθούσας. Διεβεβλίωσα δὲ τὸ Προεδρεῖον τοῦ Λυκείου, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θὰ εἰσαγάγῃ ὡς ὑποχρεωτικὴν τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐλληνικῶν χορῶν εἰς τὰ Περθεναγωγεῖα.

Τὰ ἀνωτέρω εἶνε τόσον εὐχάριστα καὶ τόσον κερήγορα διὰ τὸ ἐθνικὸν μέλλον τῆς νέας ἡμῶν γενεᾶς, ὥστε νὰ προβάλλωμεν αὐτὰ πρὸς μίμησιν εἰς τὰς ἐλληνίδας τῆς Πόλεως μᾶς ὡς καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, καθόσον αὐταὶ περιορίζονται συνήθως δι' ἓν ἐλάχιστον μέρος τῶν σωματικῶς πασχόντων, ἐν ᾧ ἡ νέα ἡμῶν γενεὰ σύμπαντα σχεδὸν πάσχει πνευματικῶς καὶ καλλιτεχνικῶς.

* Τὸ ἐλληνικὸν μελόδραμα, ἀνασυσταθὲν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τῶν κ. κ. Θ. Σακελλαρίδου καὶ Ἀλ. Κυπαρίση, ἤρχιζε τὰς παραστάσεις του εἰς τὸ «Πανελλήνιον» μὲ τὴν «Περουζέ». Τοῦ θιάσου μετέχουσιν ἡ ὀξύφωνος κ. Ἀρ. Κυπαρίση, ἡ κ. Ρεβέκα, ὁ βαρύτονος κ. Σακελλαρίδης, ὁ ὀξύφωνος κ. Μωραΐτης, ἡ δεσποινὶς Βρυσηῖς Παντοπούλου καὶ ἄλλοι. Τὸ μελόδραμα θὰ δώσῃ ἐννέα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων «Τὸ μαγεμένο γεφύρι», ἔργον τοῦ κ. Σακελλαρίδου καὶ ἡ «Κόρη τοῦ βουνοῦ». Δὲν ἦτο ἀρὰ γε δυνατὸν νὰ δοθῇ γενναία τις χορηγία εἰς τὸ μελόδραμα τοῦτο, ἵνα μὴ γινώμεθα θεαταὶ τῆς κατ' ἔτος διαλύσεως καὶ ἀνασυστάσεως αὐτοῦ; Νομιζομεν ὅτι τοιαύτη τις ἐνθαρρυντικὴ πρόνοια πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπὸ σπουδαίαν ὄψιν, διότι ἡ τὸ ἀληθὲς μουσικὸν συναίσθημα ταπεινοῦσα ἐλαφρὰ Ὀπερέττα ἤρξατο δυστυχῶς πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνισμοῦ διαδιδομένη.

* Ἐν Ἀθήναις παρεστάθη τελευταίως ἐν τῇ «Νέα Σκηνῇ» ἡ «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» τοῦ Ζᾶν Μωραῆς, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ τοῦ κ. Λεάνδρου Παλαμᾶ υἱοῦ τοῦ γνωστοῦ γλωσσομάχου ποιητοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ. Ἡ μετάφρασις διὰ μαλλιαράς τινας φράσεις καὶ λέξεις διήγειρε διαμαρτυρίας οὐ μόνον ἐκ μέρους τῶν θεατῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπεμβάσεις τῆς Ἀστυνομίας. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἔξις. Διατί τάχα ἐν τῇ πατρίδι τοῦ Εὐριπίδου νὰ μὴ διδαχθῇ αὐτὴ αὕτη ἡ πρωτότυπος «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» τοῦ μεγάλου Ἑλληνοσ τραγικοῦ (εἴτε ἐν μεταφράσει εἴτε καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ κειμένῳ), ἀφ' οὗ ἤδη ἀπὸ εὐρωπαϊκῆς καὶ ἀμερικανικῆς σκηναῆς μετὰ συγκινήσεως ἀκούονται τὰ πρωτότυπα ἔπη; Διὰ ξένας κοινωνίας μεταποιήσεις τινὲς τῆς πρωτοτύπου τραγωδίας θὰ εἶχον ἴσως λόγον τίνα. Ἄλλ' ἡ παράστασις ἐν Ἀθήναις, ἐν αἷς τὸ πρῶτον ἐγεννήθη καὶ ἐδιδάχθη ἡ θαυμασία αὕτη τραγωδία, καὶ μάλιστα παραστάσις μὲ μαλλιαρικὰς ἀποπειράς, δὲν δεικνύει ἔλλειψιν ἐθνικῆς δραματικῆς συνειδήσεως καὶ ἀπόπειραν κατὰ τῆς ἐθνικῆς φιλολογικῆς ἐνότητος;

Ἡ Ἀθηναϊκὴ Μανδολινάτα μετὰ πολυμέρους ἐν Ἀμερικῇ συναυλίας, συγκινήσασα ὁμογενεῖς τε καὶ ξένους, ἐπανῆλθε μετὰ πολλῶν καλλιτεχνικῶν καὶ ἐθνικῶν δαφνῶν εἰς Ἀθήνας.

Ἡ ἱστορία τῆς Μανδολινάτας εἶνε λίαν διδακτικὴ. Τὸ 1896 ὀλίγοι νέοι, σπουδασταὶ καὶ φοιτηταί, ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν ἰδρύσεως τῆς Μανδολινάτας ἐντὸς ἐνὸς δωματίου πενιχροῦ, φωτιζομένου ὑπὸ ἐνὸς κηρίου.

Ἡ ἀπόφασις ἐπραγματοποιήθη, ἀλλ' ἡ Μανδολινάτα, ὡς πρωτογενὴς ὑφίστατο καὶ δὲν ὑφίστατο, ὅτε κατὰ τὸ 1900 ἡ δέσποινα Φανὴ Ζαλοκώστα διὰ μᾶς ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς ἐν τῷ «Παρνασσῷ» συναυλίας ἔδωκε τὰ

μέσα εἰς τὴν Μανδολινάταν, ὅπως ἀποτινάξῃ τὴν ναρκώδη κατάστασιν καὶ ἀφυπνιζομένη καὶ ἐνθαρρυνομένη φθάσῃ ἐκεῖ ὅπου ἔφθασεν.

Πρῶτοι ἰδρῶται τῆς Μανδολινάτας εἶνε ὁ νῦν καὶ ἀρχήθεν διευθυντὴς τῆς ὀρχήστρας κ. Νικόλαος Λάβδας καὶ ὁ ἀείποτε κοσμητὼρ τῆς κ. Βασίλειος Μήτσος. Εἰς τούτους δύνανται νὰ προστεθῶσι καὶ οἱ κ. κ. Σπ. Δρογγίτης δικηγόρος καὶ Ζ. Παπαντωνίου, ὅστις ὑπήρξε καὶ ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ Σωματείου.

Τὰ παρ' ἡμῖν νεοσύστατα μουσικὰ Σωματεῖα ἄς λάβωσιν αὐτὴν ὡς ὑπόδειγμα, ἵνα ἴδωσι πῶς οἱ σύλλογοι ἀπὸ μικρῶν διὰ τῆς ἐπιμόνου ἐργασίας καὶ συνεργασίας γίνονται μεγάλοι.

* Περὶ τῶν νέων θεατρικῶν ἔργων τῶν Ἀθηνῶν, τὰ ὁποῖα κατακλύζουσι τὴν πατρίδα τοῦ Σοφοκλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου κατὰ τοὺς θερινοὺς τούτους μῆνας, ὁ λόγιος ἠθοποιὸς κ. Π. Λαζαρίδης γράφει τὰ ἔξις ἐπίκαιρα.

«Ἀπὸ τινῶν χρόνων συνεστήθη συγγραφικὸν βιομηχανικὸν ἐργαστάσιον πρὸς παραγωγὴν θεατρικῶν ἔργων χάριν πενταρολογίας.

Ἡ βιομηχανία αὕτη ἐπέτυχεν. Ἡ σκηνὴ μετεβλήθη εἰς γλῆντι, καὶ οὕτω ἐφυγαδευθῆ πᾶν ἔργον ἀληθοῦς τέχνης καὶ ἀπεκλείσθη πᾶσα καλλιτεχνία. Τὸ δὲ κοινὸν τῆς πρωτεύουσῆς ἐπέισθη, ὅτι τὸ θέατρον εἶνε τόπος διασκεδάσεως, γελῶτων καὶ κωχασμῶν.

Δυστυχῶς οἱ ποιηταὶ μᾶς ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐλαφρὰν φιλολογίαν. Καὶ ὅμως οἱ ἀληθεῖς ποιηταὶ μορφώνουν τοὺς λαοὺς.

Ἡ Ἐκκλησία, τὸ Σχολεῖον, αἱ Μητέρες καὶ τὸ θέατρον εἶνε τὰ μόνα μέσα τὰ ὁποῖα παρασκευάζουν χρηστοὺς πολίτας».

Ἐν Πειραιεὶ ἐγένοντο αἱ ἐξετάσεις τοῦ αὐτόθι εὐδοκίμως λειτουργούντος Ὁδείου. Ἐκ τῆς λογοδοσίας τοῦ Κοσμητοῦ τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ τμήματος κ. Νικ. Κούτση πληροφοροῦμεθα, ὅτι οἱ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐγγραφέντες μαθηταὶ ἀνήλθον εἰς 120, διανεμόμενοι εἰς διάφορα μαθήματα καὶ τάξεις κλειδοκυμβάλου, τετραχόρδου, μονωδίας, βαρβίτου, θεωρητικῶν κτλ. Ἐγένοντο ἐν ὄλῳ 9 συναυλίαι καὶ 4 μαθητικαὶ ἀσκήσεις. Οἱ διδάξαντες δὲ ἐν αὐτῷ ἀνήλθον εἰς 12 τὸ ὄλον.

Ἐν τῇ πατρίδι ταῦ μεγάλου λυρικοῦ Πινδάρου ὑπάρχει μουσικὸν σωματεῖον, ἐπονομαζόμενον «Ἀμφίων». Κατὰ τὴν μυθολογίαν διὰ τῶν ἡχῶν τῶν αὐλημάτων τοῦ Ἀμφιόνος ἐκτίσθησαν τὰ τεῖχη τῶν Θηβῶν. Ἡ νεολαία λοιπὸν τοῦ νέου θηβαϊκοῦ σωματείου ἔδωσε τελευταίως καὶ συναυλίαν, δι' ἧς συνεκίνησε μέχρις ἐνθουσιασμοῦ τοὺς συμπατριώτας τῆς. Συγχαρητήρια θερμὰ εἰς τὴν φιλότιμον θηβαϊκὴν νεολαίαν καὶ εἰς τὸν ἐνθουσιώδη καὶ εὐμέθοδον διευθυντὴν τῆς Μουσικῆς αὐτῆς Σχολῆς κ. Σαμαρτζῆν, οἱ ὁποῖοι φιλοτιμῶς προβιβάζουσι τὰς μεγάλας μουσικὰς παραδόσεις τῆς ἱστορικωτάτης πατρίδος των.

Ἐν Ἀργεὶ ἀπὸ δύο ἡδὴ μηνῶν λειτουργεῖ «Μελοδραματικὸς Σύλλογος», συνιστάμενος ἐκ τῶν καλλιτέρων νέων τῆς πόλεως. Ὁ Σύλλογος οὗτος τὰς εἰσπράξεις τῶν παραστάσεων αὐτοῦ θὰ τὰς διαθέσῃ ὑπὲρ ἐθνικοῦ σκοποῦ. Ἐπαινος ὀφείλεται εἰς τὸν ἐνθουσιώδη αὐτοῦ Πρόεδρον κ. Γ. Κομπορόζον ὡς καὶ εἰς τὰ φιλόμουσα μέλη τοῦ εὐγενοῦς σωματείου.

Ἀλεξανδρινὸς νέος ὑπέβαλε πέρυσιν εἰς τὸν μουσουργὸν Μασσενὲ λιπρόετον τῶν Ἑπτῶν Σωματοφυλάκων. Ὁ διδάσκαλος ἐπήνεσε τὸ ἔργον καὶ ὑπεσχέθη τὴν συνεργασίαν. Νῦν, ὅτε ἀπέθανεν ὁ Μασσενέ, ὁ συγγραφεὺς τοῦ λιπρόετου προτίθεται νὰ προστρέξῃ εἰς ἄλλον μουσουργόν.

Χάρις εἰς τὰς ἐνεργείας τοῦ μουσοτρόφοῦ νέου κ. Δ. Δημητριάδου, μηχανικοῦ ἐν τῷ κυβερν. ἐργοστασίῳ τοῦ σιδηροδρόμου καὶ ἄλλοις μέλους τῆς Φιλαρμονικῆς Σμύρνης, ἡ ἐν Βαρωνίῳ (Κύπρου) Λαϊκὴ Λέσχῃ «Ἀνόρθωσις» ἀποκτᾷ ὁσονοῦπω τελείαν Φιλαρμονικὴν.

Ὁ εὐρυμαθὴς προϋστάμενος τῆς ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικῆς κοινότητος Ἀρχιμανδρίτης κ. Ἰεζεκιὴλ Βελανιδιώτης παρακληθεὶς ἀπέστειλεν ἡμῖν περισπούδαστον ἄρθρον περὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς πολυφωνίας αὐτῆς. Εἰς τὸν εὐκαιδέυτον κληρικὸν ὑπὸ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἰωακείμ Συνοδικῆ διαγνώμῃ ἀπενεμήθη. ὡς γνωστόν, τελευταίως, τὸ ὀφρῆκιον τοῦ ἀρχιμανδρίτου τοῦ πατριαρχικοῦ καὶ ἀποστολικοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Ἐκ τῶν συγχρόνων κληρικῶν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου οὐδεὶς ἄλλος τυγχάνει τιτιλοῦχος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου. Τὴν μουσικὴν πραγματείαν τοῦ ἐλλογίμου ἀρχιμανδρίτου θὰ δημοσιεύσωμεν προσεχῶς.

Ἡ «Μουσικὴ» εὐχαρίστως ἀναγγέλλουσα τοὺς γάμους τῆς μουσικόλου αὐτῆς συνεργάτιδος καλλιτέχνιδος κ. Κορίννης Ἀθ. Παλαιολόγου μετὰ τοῦ διακεκριμένου νομομαθοῦς καὶ προξένου τῆς Ἑλλάδος ἐν Nashville τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Σεραφεῖμ Χανοῦτα, εὐχεται αὐτοῖς ὀλοψύχως εὐδαίμονα ἑλληνικὸν οἶκον καὶ ἁρμονίαν μουσικὴν ἐν τῷ βίῳ αὐτῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Παλαιολογεῖα καὶ Πελοποννησιακά.

ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἄρχεται ἐκδομένη ἡ πολυτομὸς σειρὰ τῶν εἰς τοὺς τελευταίους Παλαιολόγους καὶ τὴν Ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου μάλιστα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δεσποτάτου ἀναφερομένων ἀνεκδότων τῶν πλείστον πηγῶν, ὅς ὁ πολυγράφος καὶ ἡδυεπὴς καθηγητὴς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου κ. Σπ. Π. Δάμπρος συναπεκόμισε κατὰ τὴν τελευταίαν τεσσαρακονταετίαν ἐξ ὑπερεκπαιδευμένη βιβλιοθηκῶν καὶ ἀρχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Εἰς δὲ τὴν ἐκδοσὴν τῶν κειμένων τούτων θέλει ἐπακολουθήσει διτομὸς Ἱστορίας τοῦ δεσποτάτου τῆς Πελοποννήσου.

Ἐκάστου τόμου προτχθῆσεται πρόλογος περὶ τῶν ἐκδομένων συγγραμμάτων, τῶν κωδικῶν αὐτῶν καὶ τῶν συγγραφέων, διανεμηθισόμενος μετὰ τοῦ τελευταίου τεύχους.

Οἱ δύο πρῶτοι τόμοι ἐκδοθήσονται μέχρι Δεκεμβρίου 1912 εἰς δεκαετρία τεύχη ἐκ σελίδων 64 εἰς 80ν, ὧν ἡ ἐκδοσις ἀρχεται παραλλήλως ἀπὸ τῆς 25 Ἰουνίου. Ἐκάστον τεύχος τιμᾶται δραχ. 1.60. Τὴν προπληρωμὴν τοῦ ὅλου πρώτου τόμου, ἐλευθέρου ταχυδρομικῶν, δραχμαὶ 8, τοῦ δευτέρου δραχμαὶ 9.50, ἀμφοτέρων ὁμοῦ δραχμαὶ 16.

Αἱ ἀγγελίαι καὶ αἱ συνδρομαὶ ἀπευθύνονται εἰς τὸ Τυπογραφεῖον «Ἐστία» Μαΐονερ καὶ Καργαδούρη.

★ Ὁ βασιλικὸς πορφυροῦς κώδιξ (Codex Purpur-

reus Metropolitanus). Ἐν Σμύρῃ 1912. — Ἰπὸ τὸν τίτλον τοῦτον ὁ ἐν Σμύρῃ καὶ περὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἡμῶν φιλολογικὴν πλῆν εὐδοκίμως ἀρχολοβόμενος κ. Γ. Βεγλερὴς ἐξέδωκε κωμῶν τομίδιον, ἐν ᾧ μεθοδικῶς καὶ ἐν γλώσσῃ γλαυκωρᾷ περιγράφει τὴν μεγάλην ἀρχαιολογικὴν καὶ καλλιγραφικὴν ἀξίαν τῶν διασωθέντων φύλλων τοῦ Ἑὐαγγελίου τοῦ Β' αἰῶνος. Τὸ ἱερὸν τοῦτο ἀρχαιολογικὸν κειμήλιον, εὐρεθὲν ἐν τῇ κόμῃ Σαρμονοακίῃ τῆς Κυπριακῆς, ἡγοράσθη ἀντὶ 1000 λιπρῶν ὑπὸ τοῦ Ἀυτοκράτορος τῶν Ρωσσιῶν Νικολάου τοῦ Β', ὅστις καὶ κατέθεσεν ἐν τῇ ἐν Πατρὸν πόλει Δημοσίῃ Ἀυτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ, ἐνθα καὶ νῦν εὕρισκεται. Ὁ κώδιξ ἐκλήθη Πορφυροῦς, ἦτοι Βασιλικός, ἐπειδὴ ἐνέχει ἡ μεμβράνη αὐτοῦ μίαν τῶν ἀποχρώσεων τοῦ πορφυροῦ χρώματος, τοῦ προσδιέχοντος μόνως ταῖς ἐστατημέναις κεφαλαῖς Βυζαντινῶν Ἀυτοκρατόρων. Ἡ ὀλοσέλιδος δὲ ἐγχρώματος εἰκὼν, ἣτις εἰς τὸ τέλος τοῦ πονήματος δημοσιεύεται, ἐξείρει ὅλον τὸ καλλιτεχνικὸν τοῦ χριστιανικοῦ μεσαιῶνος μεγαλεῖον, ὅπερ διὰ τῆς ἀρχαιολόγου γραφίδος αὐτοῦ ὁ φίλος συγγραφεὺς προέβατο νὰ ἐξυμνήσῃ καὶ νὰ ἐξάρῃ.

ΔΗΛΩΣΕΙΣ

Πᾶσα ἀλλοτρίη τῆς ταχυδρομικῆς διευθύνσεως τῶν συνδρομητῶν δέον ἐγκρίτως ν' ἀναγγέληται ἡμῖν, ἄλλως οὐδεμίαν φέρομεν εὐθύνην διὰ πᾶσαν τῶν φύλλων ἀπώλειαν.

★

Πᾶσα περὶ τῆς διεκπεραιώσεως τοῦ Περιδικοῦ παρὰ τῆς δέον νὰ γίνηται ἐντὸς δύο τῶν πολλῶν μηνῶν.

★

Οὐδεμίαν αἰτήσεις πρὸς ἐγγραφὴν συνδρομητῶν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει, ἂν μὴ προκαταβληθῇ ἡ συνδρομὴ.

ΟΜΙΛΟΣ ΕΡΑΣΙΜΟΛΩΠΩΝ

Εἰδοποιοῦνται τὰ μέλη τοῦ «Ὁμίλου τῶν Ἑρασιμόλων» ὅτι ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου γίνονται αἱ ἐγγραφαὶ εἰς τὰ τὸ ἀνδρῶν καὶ τὸ γυναικῶν τμήμα. Οἱ πρῶτην φοράν προσερχόμενοι δέον νὰ γνωρίζωσι στοιχειώδεις ᾠδικὰς γνώσεις καὶ κατὰλληλον πρὸς ᾠδὴν φωνήν. Ἡ διδασκαλία δωρεάν. Πληροφορίαι παρὰ τῆ διευθύνσει τοῦ Ὁμίλου κ. Γ. Παχτίκου ἐν Πέτρῳ ὁδῶς Ἀχῆρ ἀρ.θ. 41.

“ΑΠΟΛΛΩΝ Ο ΜΟΥΣΗΓΓΗΣ,”

Ἀνετυπώθη κατ' αὐτὰς τὸ θεωρητικὸν μέρος τοῦ Α' Τεύχους τοῦ «Ἀπόλλωνος Μουσηγέτου» τοῦ κ. Γ. Παχτίκου, τὸ ὅποιον εἶχεν ἐξικνηθῆ ἀπὸ τριετίας τελείως. Ὅσονοῦπω δὲ ἀνετυπώθησεται καὶ τὸ ἱστοριολογικὸν αὐτοῦ μέρος. Τὰ θεωρητικὰ κεφάλαια τοῦ ἐκδοθέντος φυλλαδίου εἶνε τὰ ἐξῆς:

Φθόγγαι, φθογγόσημα, πεντάγραμμον. — Περὶ μαρτυριῶν (κλειδῶν). — Χρονικὴ ἀξία τῶν φθογγόσημων. — Παύσεις (κενοὶ χρόνοι). — Περὶ ἀξίσεως τῶν μεγεθῶν τῶν φθογγόσημων. — Ρυθμὸς, ρυθμικοὶ πόδες, μεγέθη τῶν ποδῶν, ρυθμικὸς τόνος. — Περὶ τῶν ἀσυνθέτων καὶ συνθέτων ποδῶν. — Περὶ ρυθμικῆς ἀγωγῆς. — Περὶ ἐπικυλίψεως. — Περὶ κλίμακος. — Περὶ φθορῶν (διέσεως, ὑφέσεως, ἀνατίσεως). — Γενικὴ καὶ μερικὴ χρῆσις τῶν φθορῶν. — Περὶ τοῦ διατονικοῦ γένους. — Περὶ τῶν διατονικῶν τρόπων. — Περὶ τῶν σημεῖων τοῦ ποιῶ. — Περὶ συμφωνίας (ἁρμονίας) καὶ μονοφωνίας. — Περὶ τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς καὶ περὶ μουσικοῦ χοροῦ.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, τιμώμεγον ἀντὶ 5 γρασιῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ 1.25 τοῦ φράγκου διὰ τὸ ἐξωτερικόν, εἶνε ἀπαραίτητον ἐφόδιον διὰ τοὺς διδάσκοντας καὶ διδασκόμενους τὴν μουσικὴν.

Υπεύθυνος Γ. Α. ΠΑΧΤΙΚΟΣ — Τύποις ΛΑΕΛΩΝ ΓΕΡΑΡΩΝ